لغة البشتو

إدارة أوقاف

...لح عبدالعزيز الراجحي

د مسلمانې ښځې خاصو احكامو ته يوه پاملرنه

ليكنه

داكتر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

يهدى ولا يباع

د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته یوه پاملرنه

لیکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

یهدی ولا یباع

ح وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
الفوزان ، صالح بن فوزان
تنبيهات على احكام تخص المؤمنات. /صالح بن فوزان الفوزان
.– الرياض، ١٤٢٤هـ.
٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم
ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠
(النص باللغة البشتو)
١– المرأة في الإسلام ٢– العبادات (فقه إسلامي) أ– العنوان
ديوي ٢١٩,١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧
ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى
١٤٢٤هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرج به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهى، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدې کبله چې ښځه په اسلام کي لوړ مقام لري، او زياتي دندي ورپه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به ښځو ته خاصي لارښووني کولې، او ددوی په باره کې دعرفات په خطبه کي هم توصيه کړيده، نو دا ددې خبري ښکارندوی*[1] ده چې دښځو

(١) دکومي کلمي خوا کي چي دستوري (*) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير کي دمرادفو کلماتو په لست کي راغلې ده، نو دنومړي کلمې ددوهمي لهجې يا معنى لپاره دي لست ته مراجعه وشي.(ژباړن)

مسلماني ښځي ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو يې عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حيثيت او مرتبې نه را پريوځي، نو ځکه پکار ده چي نوموړي خطر ته دمسلماني ښځي پام راوګرځول شي، او دنجات لاره ورته په ګوته شي.

او زه هيله لرم چي دا کتاب به ددې لاري لپاره يوه نښه او علامه وي، چي د(مسلماني ښځي) دخاصو احکامو يادښت پکښي شوي دی.

او دا کتاب يو ناچيزه عمل، او متواضع هڅه ده،او هيله ده چي لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه ګټور وګرځوي، او دا پدې لاره کي لومړی قدم دی، او هيله ده چي نور لوی او هر اړخيزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخيستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسيږي.

او هغه څه چي ما پدې بيړنۍ لحظه کي وړاندي کړي دي هغه په لاندي ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: دښځي دجسمي زينت مربوط احکام.

دريم فصل: دحيض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: دښځي دلمانځه مربوط احکام.

شپږم فصل: دښځي دجنازې دلمانځه مربوط احکام.
اووم فصل: دښځي دروژې نيولو مربوط احکام.
اتم فصل: دښځي دحج کولو مربوط احکام.
نهم فصل: دګډ ژوند او دهغه پای ته رسولو مربوط احکام.
لسم فصل: دښځو دعزت او عفت ساتلو مربوط احکام.

مؤلف

لومړی فصل: عمومي احکام

۱-داسلام نه مخکي دوره کي دښځي مقام:

داسلام نه وړاندي دوري څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چي په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکي ژوند کاوه، په کومه کي چي انسانان له پيغمبرانو او دهدايت او ښيګڼي له لارو نه بي برخي وه، نو لکه څنګه چي په حديث کي راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمو يي خپل غضب نازل کړ.

او ښځي پدې وخت کي -خصوصاً په عربي ټولنه کي- په يو مشکل او سخت وضعيت کي ژوند کاوه، ځکه چي دهغوی به ښځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندی ښخوله تر څو تر خاورو لاندي مړه شي، او ځينو نورو (چي به پريښودله) نو په ژوند کي به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنګه چي الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُـونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت: ۵۸-۵۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي لدوی نه يوه ته دلور زيری ورکړ شي نو مخ يي تور واوړي او له غوسي نه ډك شي، له خپل قوم او خلکو نه پټيږي د هغه بد زيري په خاطر، (نه پوهيږي چي) آيا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که يي ژوندۍ په خاورو کي ښخه کړي، نو دا ډيره بده فيصله ده کومه چي دوی يي (دالله ﷻ په باره کي) کوي.

او فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ۸-۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي له هغي لور نه چي په ژوندون ښخ شوي وه پوښتنه وشي، (چي) په کومه ګناه ښخه شوي وه.

الموءوده: هغه انجلۍ* ته وايي کومه چي ژوندۍ په خاورو کي ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چي کله (به ښځه) له ښځيدلو نه بچ شوه، نو ډير دخوارۍ او سپکوالي ډك ژوند به يې وو، چي له خپلوانو نه به يې څوك مړ شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که څومره زيات مال به يې هم وو، او که څومره به دا غريبه او مسکينه هم وه؛ ځکه هغوی به ميراث يواځي نارينه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

میراث پاتي کیده، او ډیر زیات شمیر ښځو به دیوه خاوند سره ژوند کاوه، ځکه چي هغوی به بیله کوم حد او اندازې نه ښځي کولي، بیله دي چي دهغو مشکلاتو او ظلم اوتیري په باره کي فکر وکړي کوم چي به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسیدلو.

۲-دښځي مقام په اسلام کي:

کله چي اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه یې له ښځي نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار یې بیا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آیت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځي نه پیدا کړي یاست.

نو پدې آیت کي الله ﷻ فرمایلي دي: چي ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارینه سره شریکه ده، لکه څنګه چي دعمل په ثواب او عذاب کي له هغه سره شریکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آیت].

ترجمه: د نر او ښځي نه چي څوك نیك عمل وکړي په

داسي حال کي چي مومن وي، نو هغه ته به (په دنيا کي) مونږ ښه ژوند ورکړو، او (په آخرت کي به) خامخا ددوی دنيکو عملونو اجرونه او ثوابونه ورکړو.

او فرمايي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ٧٣ آيت].

ترجمه: ددې لپاره چي الله منافقو نرو او ښځو ته، او مشرکو نرو او ښځو ته عذاب ورکړي.

او الله ﷻ لدې نه منعه کړېده چي ښځه دميړه په موروثه مال کي وشميرل شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُواْ النِّسَاء كَرْهًا﴾ [د النساء سورت: ١٩ آيت].

ترجمه: اې مومنانو تاسو ته روا ندي چي ښځي په زور سره دميراث په توګه* واخلئ.

نو اسلام ښځي ته دهغې دشخصيت استقلال ورکړ، او دا يې دميراث اخيستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل څوك يې دميراث په توګه واخلي، او وهغې ته يې دخپلو خپلوانو په ميراث کي حق ورکړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصيِبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾ [د النساء سورت: ۷ آيت].

ترجمه: دنارينه وو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښى وي حق دى، او دښځو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښى وي حق دى، که دا (مال) لږ وي او که ډير، (دا دالله ﷻ له طرف نه) فرض شوې او ټاکل شوې حصه ده.

او فرمايي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاء فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آيت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو داولادونو په باره کي وصيت (امر) کوي چي دنر برخه (په ميراث کي) ددوو ښځو په اندازه ده، او که چيري ښځي له دوو نه زياتي وې، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که يوه ښځه وه نو دهغي حق (دموروثه مال څخه) نيمه حصه ده.

او نور داسي آيتونه چي دمور، لور، خور، او ميرمني په حيث دښځي دميراث اخيستلو په باره کي راغلي دي.

او دګډ ژوند په حصه کي الله ﷻ زيات نه زيات دځلورو

ښځو کول روا کړيدي، هغه هم پدې شرط چي دښځو په مينځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره يي نيك ژوند او ښه سلوك واجب کړی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: او خپلو ښځو سره په نيکۍ ژوند او سلوك وکړئ.

او مهر يې دښځي حق وګرځاوه، او امر يې وکړ چي هغه په پوره ډول خپله ښځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبخښه (نو بيا يي اخيستل روا دي)، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ښځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالۍ سره ورکړئ، او که چيري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه در کړل، نو بيا يي په خوند او حلاله سره وخورئ.

او الله ﷻ ښځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق ورکړی دی، پيغمبر ﷺ فرمايي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسؤولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: ښځه دخپل خاوند په کور کي پالونکې ده، او دخپل لاس لاندي کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند يي دهغې خوراك او پوشاك دعادت سره سم فرض کړيدي.

۳-داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړی چي په اوس عصر کي له ښځي نه دهغي کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دښمنان چي په حقيقت کي دکفارو او منافقينو په شمول ټول دانسانيت دښمنان دي او کوم کسان چي په زړونو کي يې (دکفر او نفاق) مرض ځای نيولی دی- لدې نه ډير په غوسه* دي چي ښځه په اسلام کي دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دښمنان يعني کفار او منافقين غواړي چي ښځه دتخريب او ورانۍ وسيله او دام جوړ کړي چي په هغه سره دکمزوري ايمان او حيواني شهوت خاوندان ښکار کړي، تر څو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چي دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چي تاسو (له دين څخه) په لويه پيمانه انحراف وکړئ (او

بې لارې شي.

او کوم مسلمانان چې په زړونو کې يې دنفاق مرض دی غواړي چې ښځه دشهوت او شيطاني غرايزو دخاوندانو لپاره يو ارزانه سودا وي، چې دوی يې د خپلو سترګو په وړاندې په ښکلي منظر سره ښکاره وګوري، او يا دا چې له هغې نه بله بده او بې حيا استفاده وکړي؛ نو ځکه خو دوی کوشش کوي چې هغه له خپل کور نه بهر* راوباسي تر څو له نارينه وو سره څنګ په څنګ کار وکړي، او يا دنرسي په شکل په روغتون کې دنارينه وو خدمت وکړي، او يا په الوتکه کې ميلمه پاله وي، او يا (دنر او ښځو) ګډ مکتب او مدرسه کې متعلمه يا معلمه وي، او يا په ستيج باندې اداکاره وي، او يا سندر غاړه وي، او يا په مختلفو نشراتي وسايلو کې په بې حيا او شهوت انګيزه آواز سره نطاقي وکړي.

برېنډو او بداخلاقو مجلو دبرېنډو او بې حيا نجونو عکسونه* دخپلو مجلو درواجولو او خرڅولو وسيله ګرځولې ده، او ځيني تاجران او دکارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه دخپلو مالونو درواجولو کار اخلي، او داسې عکسونه* په خپلو توليداتو او مالونو باندې نښلوي، چې دداسې بې ځايه او

غلطو کارونو او تدبيرونو په وجه ښځه په کور کي له خپلي اساسي وظيفي نه ليري شوي ده، او په نتيجه کي يې خاوندان مجبوره شوي چي دخپلو اولادونو دتربيي او دکورونو دکارونو دتنظيم لپاره پردۍ خادمې* ونيسي، چي دا کار دډيرو فتنو او لويو ورانکاريو سبب ګرځيدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دښځي دکار کولو مخالف نه يو که چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي:

ا- کله چي ښځه کار ته ضرورت ولري، او يا ټولنه ددې کار ته داسي اړتيا ولري چي په نارينه وو کي څوك هغه کار نشي کولای.

ب- ښځه به دا کار به هله کوي چي دکور کار يې سرته رسولی وي، کوم چي ددې اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به دښځو په ساحه کي وي، لکه ښځو ته ښوونه کول، دهغوی معالجه کول، او يا دنرسي په حيث دهغوی خدمت کول، او دسړو څخه به جدا او بيل وي.

د- همدارنګه ښځي ته روا دي، بلکه فرض دي چي د دين احکام زده کړي، او يا يې دضرورت په وخت نورو ته وښايي، خو ښوونه به يې دښځو په مينځ کي وي، او همدارنګه کولای

شي چي (ديني) درسونو ته په مسجد او يا بل ځاى کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارينه وو څخه بيله وي، لکه څنګه چي داسلام په شروع کي به ښځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللې.

دوهم فصل

دښځي جسمي زينت پوري مربوط احکام

١- [د فطري سنتونو (١) احکام]:

پر ښځي لازمه ده چي هغه فطري سنتونه چي پدې پوري مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخيستل او دهغو پاك ساتل؛ ځکه دنوکونو اخيستل دعلماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چي په حديث کي راغلي دي، او دنوکونو په اخيستلو کي پاکي او ښکلا ده، چي په اوږدو پريښودلو سره بد (او ناولي) ښکاري، او له ځناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندي خيري او ناپاکي يو ځای کيږي، چي دهغې دننې ته (دغسل او اودس په وخت کي) داوبو رسيدلو مخه نيسي.

خو ځيني ښځي دکفارو دتقليد او د سنتو څخه دبيخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

---

(١) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخيستل، دبغلونو او مثاني دپاسه ويښتانو لري کول، او داسي نور.(ژباړن)

او همدارنګه دښځي لپاره دبغلونو او ذ نامه څخه لاندي ويښتان لري کول سنت دي، لکه څنګه چي په حديث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (دبدن) ښايست دی، او بهتره داده چي هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلويښتو ورځو نه زيات پاته نه شي.

۲- دښځي دسر او وريځو دويښتانو، او نکريزو، او دويښتانو درنګولو احکام:

الف- ښځه بايد دخپل سر ويښتان اوږده کړي، او بيله ضرورته خرييل يي حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ وايي: او دښځو دويښتانو خرييل ناروا دي، او دليل يي هغه حديث دي کوم چي نسائي له علي رضي الله عنه نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان رضي الله عنه نه، او ابن جرير په خپل سند له عکرمه رضي الله عنه نه روايت کړی چي وايي: «پيغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چي ښځه خپل ويښتان وخرييي»، او کله چي پيغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چي دهغه دروا والي دليل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مرقاة المفاتيح) کي

وايي: دراوي دا قول چي «ښځه يي دوېښتانو خريولو څخه منع کړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښځي لپاره کوڅي په ښايست او ظاهري شکل کي دنارينه د ږيري په شان ده... (مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دوېښتانو لنډول، که چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته گران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لکه څنګه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا کار کړيدی، ځکه چي هغوی دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښی وو، او دوېښتانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيري دوېښتانو د لنډولو څخه دښځي مقصد دکافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شکه حرام دي؛ ځکه دکفارو سره له مشابهت نه په عامه توګه، او دنارينه وو سره دښځي له مشابهت نه (په خاصه توګه) منعه راغلي ده، او که يي مقصد ښکلا او زينت وي، نو داسي ښکاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

کي رواج جوړ شوی چي ښځه خپل ويښتان د بيخونو سره نژدې لنډه وي، نو دا دانګريزانو طريقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخکي له اسلام نه دعربو ښځو دطريقې څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چي دعامو خلکو په دينداري او اخلاقو کي راپيدا شويدي، او بيا ددې حديث په جواب چي دپيغمبر ﷺ ښځو به خپل ويښتان دومره لنډول چي دسر د پاسه به راغونډ شول داسي وايي: چي دپيغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل ويښتان لنډ کړل، ځکه چي د هغوی ښايست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوی يواځي دهغه په ژوند کي ځان ښايسته کاوه، او دهغوی له تولو نه زياته ښکلا دهغوی په ويښتانو کي وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوی لپاره يو خاص حکم دی، چي په دنيا کي يوه ښځه هم ورسره په هغه کي برابره نده، او هغه دا چي له واده کولو څخه دهميشه لپاره دهغوی اميد قطع دی، نو هغوی دپيغمبر ﷺ سره دواده کولو په وجه تر مرګه پوري دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي کومي چي په عدت[1] کي وي، او الله ﷻ فرمايي:

---

(۱) عدت هغه تاکلي شرعي مودي ته وايي چي ښځه يې له طلاق نه وروسته تيروي.(ژباړن)

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْــدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله پيغمبر ته ضرر او تکليف ورسوئ، او تاسو ته روا نه ده چي دده ښځي (ازواج مطهرات) دهغه دوفات څخه وروسته په نکاح کړئ، بيشکه دا دالله په نزد ډيره لويه (ګناه) ده.

او له نارينه وو سره دواده کولو څخه نا اميدي دښايست دځيني شيانو دروا والي سبب وي، کوم چي بيله دې سبب نه روا نه وي[(۱)].

نو پر ښځي باندي لازمه ده چي دخپل سر ويښتان وساتي، او سمبال يې کړي، چوټي* يې کړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دځې لخوا نه راغونډ کړي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لکه څنګه چي ځيني بد

---

(۱) اضواء البيان ۵۹۸/۵-۶۰۱، او ښځي ته روا ندي چي پدې کار کي دميړه اطاعت وکړي، ځکه دالله ﷻ په مخالفت کي دمخلوق اطاعت روا نه دی.

کاره ښځي خپل ويښتان يو چوټي* جوړ کړي او د اوږو په مينځ کي يې ځوړند کړي (مجموع الفتاوى ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم دسعودي مفتي رحمت الله عليه وايي: او دا چي ځيني مسلماني ښځي پدې زمانه کي خپل ويښتان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دځتې لخوا يې راغونډ کړي، او يا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا ندى، ځکه چي پدې کي دکفارو دښځو سره مشابهت دى، او له ابو هريره *رضي الله عنه* څخه په يو اوږد حديث کي روايت دى چي وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړى دى).

ترجمه: په دوزخ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دى چي دغوا دلکۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* په وهي، او (بله ډله) هغه پټي برينډي، کږې وږې، ښځي دي چي سرونه يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، (دا دوې ډلي به) جنت ته نه ځي، او نه به

دجنت بوى ورته رسيږي، او بې شکه چي (دجنت) بوى له دومره دومره مسافې څخه احساسيږي.

او ځيني علماوو د «مائلات مميلات» تفسير داسي کړى دى چي دوى خپل ويښته پداسي کاږه (بد شکل) ږمنځوي*، کوم چي بدکاري ښځي يې ږمنځوي*، او دا ږمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دى کوم چي ددوى تقليد او پيروي کوي[1].

لکه څنګه چي مسلمانه ښځه دويښتانو له خرييلو، او بي ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنګه په ويښتانو پوري دنورو ويښتانو تړلو نه هم منع ده، لکه څنګه چي په بخاري او مسلم کي روايت دى: «لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الواصِلةَ والمُسْتَوصِلةَ».

ترجمه: پيغمبر ﷺ پر ويښتانو تړونکې، او ويښتانو اخيستونکې دواړو باندي لعنت ويلى دى.

(الواصله): هغه ښځي ته وايي چي خپل ويښتان دبلي ښځي له ويښتانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغي ښځي

---

(۱) مجموع فتاوى الشيخ ۴۷/۲، او همدارنګه الايضاح والتبيين دشيخ حمود التويجري تاليف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

ته وايي چي دبلي ښځي ويښتان له خپلو ويښتانو سره نښلول غواړي، او دا کار ځکه حرام دی چي پدې کي جعل کاري (دوکه بازي) ده، او په اوسني وخت کي د مصنوعي سر اغوستل هم له همدې ناروا کار (جعلي ويښتانو تړلو) له جملي څخه دي، بخاري او مسلم او نورو دحديث کتابونو روايت کوي چي معاويه رضی الله عنه چي کله ومدينې ته راغی نو خطبه يې وويل، او يوه غنچه ويښتان يې راوويستل او ويې ويل: ستاسو ښځو ته څه پيښه ده چي په خپلو سرونو کي داسي ويښتان ږدي، ما دپيغمبر ﷺ څخه اوريدلي دي چي وايي: «مَا مِنْ امرأةٍ تجعلُ في رأسِها شَعْراً مِن شَعْرِ غيرِها إلا كانَ زُوراً».

ترجمه: هيڅ يوه ښځه په خپل سر کي دبل چا ويښتان نه ايږدي، مګر داچي دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي.

او مصنوعي ويښته هغه دي چي د سر دويښتو په شان جوړ شوي وي، او په سر اغوستل يې جعل کاري (دوکه بازي) ګڼل کيږي.

ب- مسلماني ښځي ته روا ندي چي دوريځو ويښتان تول او يا يو څه واخلي او يا يي کم کړي، او يا داسي مواد استعمال کړي چي ويښتان تول او يا لږ ليري کوي، ځکه دا هغه ناروا

کـار دی چي پيغمبر ﷺ دهغـه پـر کونکـي لعنـت ويلـی دی، او پيغمـبر ﷺ پـر هغـي ښځـي چـي دبـل چـا دوريځـو ويښـتان دښايسـت پـه مقصد اخلي، او پر هغي ښځي باندي چي بل څوک يې دوريځـو ويښـتان اخلـي لعنـت ويلـی دی، او دا کـار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په کوم چي شيطان قسم کړي چي انسان به په هغه سره ګماري، لکه څنګه چي الله ﷻ له هغه نـه حکايـت کـوي: ﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ﴾ [د النساء سورت: ۱۱۹آيت].

تـرجمه: (شـيطان وايي) او زه به حتماً دوی پدې وګمارم چي دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل کړي.

او پـه صـحيح حديـث کـي لـه ابـن مسـعود رضی الله عنه نـه روايت دی چي وايي: «لَعَـنَ اللّـهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَـاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ ﷻ».

تـرجمه: الله ﷻ پـر هغو ښځو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغـه چـي خـپل ځـان تـه شنه خالونه وهي، او پر هغو ښځو چي دبل چا ورځـي اخلي، او هغه چي خپلي ورځي اخلي، او پر هغو ښځـو چـي دغـاښونو مينځونه دښايسـت لـپاره پراخوي، او دالله

ﷻ جوړښت بدلوي، لعنت ویلی دی.

او بیا ابن مسعود وویل: آیا پر هغه چا چې پیغمبر ﷺ لعنت ویلی دی لعنت ونه وایم، او هغه دالله ﷻ په کتاب کې هم راغلی دی، یعنې دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا﴾ [د الحشر سورت: ۷ آیت].

ترجمه: او هغه څه چې پیغمبر ﷺ تاسو ته در کړي دي هغه واخلئ (عمل پرې وکړئ)، او له کومو شیانو نه چې یې منعه کړې یاست ډډه وکړئ[1].

او پدې خطرناك افت چې لویه ګناه ده نن ورځ ډیرې ښځې اخته شوې دي، تر دې پورې چې دورځو اخیستل (دښځو په نظر) د ورځني ضروریاتو څخه شمیرل کیږي.

او ښځې ته روا نده چې پدې کار کې دخپل خاوند دغوښتني اطاعت وکړي؛ ځکه چې دا ګناه ده.

ج- مسلماني ښځې ته حرام دي چې خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ یې وړې وړې مسافې پیدا کړي چې ښکلا یې

(۱) دا قول ابن کثیر په خپل تفسیر ۳۵۹/۲ ددار الاندلس په چاپ کې ذکر کړی دی.

زياته شي، خو که چيري غاښونه بد شکله وي، او دهغه له مينځه تلو لپاره عمليات ته ضرورت وي، او يا چنجن وي او اصلاح او جوړولو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځکه دا تداوي او دبدشکلۍ دليري کولو حکم لري، او دا کار به دمتخصصي ډاکټري په لاس تر سره کيږي.

د- ښځي ته حرام دي چي په خپل بدن کي شنه خالونه ووهي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغي ښځي چي بل چا ته او پر هغي ښځي چي خپل ځان ته خالونه وهي، لعنت ويلی دی، او (الواشمه) هغي ښځي ته ويل کيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو وهي، او بيا دا ځای په رانجو او يا رنګ سره ډك کړي، او (المستوشمه) هغي ښځي ته ويل کيږي چي د بل چا په ذريعه په خپل جسم کي خالونه وهي، او دا کار حرام او ناروا دی، او دغتو ګناهونو څخه شميرل کيږي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خپله دا کار کوي، او يا يي بل څوك په کوي، دواړو باندي لعنت ويلی دی، او لعنت بيله لويي ګناه څخه په بل څه باندي نه وي.

هـ- دښځو لپاره دنکريزو کول، او دويښتانو رنګول، او دګانو* استعمالولو حکم:

۱- نکريزي کول: امام نووي وايي: دلاسو او پښو په

نكريزو سره كول دواده شوي ښځي لپاره مستحب دي، ځكه پدې باره كي مشهور احاديث راغلي دي.. (المجموع ۱/۳۲۴)، او امام نووي هغه حديث ته اشاره كوي چي ابو داود روايت كړى دى: «چي يوې ښځي له عايشي عنهارضي الله څخه دنكريزو په باره كي پوښتنه وكړه، هغې وويل: څه باك نشته، لكن زه يي بد ګڼم، ځكه زما ګران پيغمبر ﷺ دهغه بوى بد ګاڼه»، او دا حديث نسائي هم روايت كړى دى، او له عايشې رضي الله عنها څخه همدارنګه روايت دى چي وايي: «يوې ښځي چي ليك يي په لاس كي وو -دپردې د شا نه- پيغمبر ﷺ ته اشاره وكړه، نو پيغمبر ﷺ يې لاس ونيو او ويي ويل: چي نه پوهيږم چي دا دسړي لاس دى، او كه دښځي لاس؟ هغې وويل: دښځي لاس دى، نو پيغمبر ﷺ ورته وويل: كه ته ښځه واى نو نوكونه به دي بدل كړي واى، يعني په نكريزو به دي رنګ كړى واى.

ليكن نوكان دي پداسي شي نه رنګوي چي دپوښ په شكل پرې پاتي شي[1] او په اوداسه كي (نوكانو ته داوبو درسيدلو مخه ونيسي.

---

(۱) لكه دنوكانو خاص رنګ چي (رنګ ناخون) ورته وايي.

۲- اما دښځي لپاره دسر دويښتانو رنګول: که چيري ويښتان يي سپين وي نو د تور رنك څخه پرته بل رنګك دي ورکړي، ځکه له تور رنګك څخه پيغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په رياض الصالحين (ص۳۲۶) کي دنارينه وو او ښځو لپاره دتور رنګك داستعمال دممنوع والي په باره کي يو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کي وايي: دتور رنګك داستعمال په ممانعت کي دنارينه او ښځي په مينځ کي څه توپير نشته، او دا زمونږ مذهب دی.. (المجموع ۱/۳۲۴).

او دښځي لپاره دسر ويښتان رنګول چي له تور رنګك نه بل رنګك ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چي هغه ته څه ضرورت نشته، او توروالی دويښتانو لپاره ښکلا ده، او بدرنګوالی ندی چي تغير ته حاجت ولري، او همدارنګه په هغه کي دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځي ته روا دي چي دمعمول سره سم دسرو زرو او سپينو زرو ګاڼه* استعمال کړي، ليکن هغي ته روا نه دي چي خپل ګاڼه پردو يا غير

محرم[1] نارینه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به یې پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارینه وو سره مخامخ کیدلو په حالت کې؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدې څخه منع شویده چې دپښو دزیوراتو (لکه پایزیبونو) آواز چې تر جامو لاندې (ګانه دي)[2]، نارینه وو ته واوروي، نو دښکاره ګانه به څرنګه (پردو نارینه وو ته ښودل روا وي)؟.

---

(۱) غیر محرم هغه چاته ویل کیږي چې دښځې نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ (النور: ۳۱ آیت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلې (په ځمکه) تر څو هغه زینت یې معلوم شي چې دوی یې پټوي.

دريم فصل

دحيض، استحاضې، او نفاس احکام

اول: حيض:

۱- دحيض تعريف:

حيض په لغت کي بهيدلو ته وايي، او په شريعت کي هغه ويني ته وايي چي دښځي درَحِم له بيخ نه پرته له کوم مرض او يا زخم نه په يو معلوم وخت کي ووځي، او دا دخداى ﷻ له جانبه دښځو لپاره يو طبيعي شى دى، چي خداى ﷻ په رَحم کي دحمل په موده کي دماشوم دتغذيي لپاره هغه پيدا کړيدى، چي وروسته له ولادت نه په شودو بدليږي، نو کله چي ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه ورکوي، نو دا وينه بې مصرفه پاته شي، نو په يوه معين وخت کي راوځي، چي هغه ته دښځي مياشتنى عادت وايي.

۲- دحيض سن او عمر:

هغه عمر چي ښځي ته پکښي حيض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) کاله تر پنځوسو (۵۰) کلونو پوري وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: ستاسو هغه ښځي چي له حيض نه نااميده وي، که په شك کي شوى، نو عدت[۱] يي دري مياشتي دى، او دهغو ښځو عدت چي حيض يي نه وي راغلى (دري مياشتي دى).

نو نا اميده ښځي هغه دي: کومي چي پنځوسو (۵۰) کلو ته رسيدلي وي، او هغه ښځي چي حيض يي نه وي راغلى هغه دي: چي له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضې ښځي احکام:

الف- دحيض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (يوځاى کيدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او له تا نه دحيض په باره کي پوښتنه کوي، ورته ووايه چي هغه يوه پليتي ده، او په حيض کي له ښځو نه ليري

(۱) عدت هغه موده ته وايي چي له طلاق نه وروسته يي بايد ښځه په کور کي تير کړي.(ژباړن)

اوسئ، او مه ورته نژدې کيږئ تر هغه پوري چي پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چي الله تاسو ته امر کړی دی، بيشکه چي الله توبه ايستونکي او ډير پاك کسان خوښوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چي دحيض وينه بنده شي، او ښځه تري غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هغوی (يعني خپلو ښځو) ته مه نژدې کيږئ تر څو پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړی) چي الله تاسو ته امر کړی دی.

او دحائضي ښځي خاوند ته روا دي چي بيله يو ځای کيدو څخه په بله هره طريقه چي وي خوند واخلي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «اِصْنَعُوا كلَّ شَيءٍ إلاّ النّكاح»(۱).

ترجمه: (له حائضي ښځي سره) بيله جماع (يو ځای کيدو)

(۱) مسلم روايت کړی دی.

ځخه نور هر څه وکړئ.

ب- حائضه ښځه به دحيض په موده کې لمونځ او روژه پرېږدي، او کول يې ورته حرام دي صحيح ندي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: آيا داسي نده چې کله ښځې ته حيض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي؟

او چې کله له حيض نه پاکه شي، نو بيا به دروژې قضايي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضي الله عنها وايي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّومِ وَلاَ نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ»(بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ په زمانه کې حيض ليده، نو بيا به دروژې په قضايي راته امر کيده، او دلمانځه په قضايي به را ته امر نه کيده.

او -الله ﷻ ښه پوهيږي- چې فرق دادی، چې لمونځ ځو واره* تکراريږي، نو دتکليف او د سختی په خاطر يې قضايي فرض نده، او روژه داسې نده.

ج- حائضې ته حرام دي چې قرآن کريم بيله کوم حايل

(پوښ يا پردي) څخه مسه کړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لا يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعه سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن کريم) به بيله پاکانو نه بل څوك نه مسه کوي.

او په هغه ليك کي چي پيغمبر ﷺ وعمرو بن حزم ته ليکلی وو راغلي دي: «لاَ يَمَسّ الْمُصْحَفَ إلاّ طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت کړيدی).

ترجمه: قرآن کريم به څوك نه مسه کوي مګر دا چي پاك وي.

اما دحايضې دقرآن کريم تلاوت بيله دي چي هغه مسه کړي، دعلماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دی، نو داحتياط له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کريم تلاوت ونکړي، مثلاً که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نو بيا يي تلاوت کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضې ښځي ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته کله چي يي حيض راغی: «افْعَلي مَا يَفعَلُ الحاجُّ، غيرَ ألاّ تَطُوفي بالبيتِ حَتى تَطْهُري» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: هغه څه وکړه چي حاجي يي کوي، مګر په کعبه به

طواف نه کوې تر هغه پورې چې پاکه شي.

هـ- حائضې ته په مسجد کې پاته کيدل حرام دي، نظر پدې قـول دپيغمبر ﷺ: «إِنِّي لا أُحِلُّ الْمَسْجِدَ لِحائضٍ ولاَ لِجُنُبٍ» (ابو داود روايت کړی دی).

تـرجمه: زه دحائضـې او جُنُب لـپاره پـه مسـجد (کـې پاتـه کيدل) روا نه بولم.

او دپيغمبر ﷺ دا قـول: «إنّ الْمَسْـــجدَ لا يَحِلُّ لِحائضٍ ولا جُنُبٍ» (ابن ماجه روايت کړی دی).

تـرجمه: پـه مسـجد کـې (پاتـه کيدل) دحائضې او جنب لپاره روا ندي.

او حائضې تـه روا دي چې پـه مسجد کې تيره شي بيله پاته کيدو څخـه، نظر پـدې حديث دعـائشـې رضی الله عنها چې وايـي: قـال رسـول الله ﷺ: «نَاوِلِـيني الخُمْــرَةَ مِنَ الْمَسجِدِ» فَقُلتُ: إِنِي حَائِضٌ، فَقَالَ: «إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ بِيَدِكِ»[1].

تـرجمه: پيغمـبر ﷺ ورتـه وويـل: لـه مسـجد نـه مـا تـه وړه

---

(۱) پـه المنـتقی ۱/۱۴۰ کـې راغلـي دي: چـې دا حديـث مسـلم، تـرمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی.

پوزې راکړه، نو ما ورته وويل: چې زه حائضه يم، ويې ويل: چې ستا حيض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبير، تسبيح، او دوعاوي، او يا سهارني او مابنامني ذکرونه او وردونه، او دبيده کيدو او ويښيدو ذکرونه ووايي، او همدارنګه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسير، حديث، او فقه ووايي.

مسأله: د «صُفره» او «کُدره» حکم:

صُفره: هغه شي ته وايي چې دزَوي او نَو په شان وي او رنګ يې ژړ وي.

کُدره: هغه شي ته وايي چې رنګ يې دخړو او خيرَنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له ښځې نه دحيض په وخت کې ژړې او يا خړې اوبه ووځي، نو هغه حيض ګڼل کيږي، او دحيض حکم لري، او که دحيض له وخت نه بغير په بل وخت کې ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او ښځه پاکه بلله کيږي، نظر پدې قول د اُم عطيه رضي الله عنها چې وايي: مونږ کدره او صفره دحيض له پاکوالي نه وروسته په هيڅ شي نه شميرلو، دا حديث ابو داود روايت کړی دی، او د بخاري په روايت کې د «بعد

الطهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدثینو په نظر دمرفوع حدیث[۱] حکم لري؛ ځکه چي دا د پیغمبر ﷺ لخوا نه تقریر[۲] بلل کیږي، او (ددې روایت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره دپاکیدلو نه مخکي دحیض حکم لري.

بله مسأله:

سوال: ښځه دحیض ختمیدل په څه پیژني؟

جواب: دوینې په دریدلو سره یې پیژني، او دهغه دوې نښې* او علامې دي:

اوله علامه: له حیض نه وروسته دسپینو اوبو[۳] راتلل، چي دګچو په شان به سپیني وي، او کله بیله سپین رنګ څخه بل رنګ وي، ځکه چي رنګ یې دښځو دمختلفو احوالو په اساس بیل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

(۱) مرفوع حدیث هغه ته ویل کیږي چي له پیغمبر ﷺ څخه مستقیماً روایت شوی وي.

(۲) تقریر دې ته ویل کیږي چي دپیغمبر ﷺ په وړاندي یو کار وشي، او یا یو څه وویل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربي کي (القَصة البیضاء) وایي.

(شرمگاه) کي يوه ټوټه، يا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بيا وچه راووځي چي هيڅ شی پري نه وي، نه وينه، نه ژړي اوبه، او نه خړي اوبه.

۴- هغه څه چي ښځي ته دحيض نه وروسته لازم دي:

له حيض نه وروسته لازمه ده چي ښځه غسل وکړي، او هغه دا چي خپل ټول بدن په اوبو سره دپاکوالي په نيت ووينځي؛ نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ: «فإذا أقْبلتْ حيضتُكِ فدَعِي الصَلاةَ، وإذا أدْبَرَتْ فاغْتَسِلِي وَصَلِّي»(۱).

ترجمه: کله چي دي حيض راشي، نو لمونځ پريږده، او کله چي دي حيض لاړ شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه.

او دغسل ترتيب دادی: چي دجنابت دليري والي او يا دلمانځه يا دهغي په شان د بل شي لپاره دپاکوالي نيت وکړي، او بيا دي بسم الله ووايي، او بيا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دويښتانو بيخونه دي لامده کړي، که چوټي* وي خلاصول يي لازم ندي، يواځي دي اوبه پري واچوي، او که چيري سدر(۲)

(۱) بخاري روايت کړيدی.

(۲) سدر يا (بيره) يو طبيعي بوټی دی چي دکاليو او نورو شيانو دپاکوالي =

او يا نور پاکونکي مواد[1] له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چې يو څه پنبه واخلي چې په مشك يا بل څه سره خوشبويه وي، او په خپل فرج[2] کي دي دغسل نه وروسته کېښېږدي، ځکه چې پيغمبر ﷺ اسماء رضی الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روايت کړی دی).

يوه مهمه پاملرنه:

کله چې حائضه او يا نفاس لرونکي ښځه له لمر لويدلو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي ورځې دماسپښين او مازديګر لمونځونه پري لازم دي، او که د لمر ختو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي شپې دماښام او ماسختن لمونځونه پري لازم دي؛ ځکه چې دعذر په صورت کي ددوهم لمانځه وخت داول لمانځه لپاره هم وخت بلل کيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالك، شافعي او احمد رحمت الله عليهم-

---

پخاطر له اوبو سره استعماليږي.(ژباړن)

(۱) لکه صابون او داسي نور.(ژباړن)

(۲) فرج دښځي شرمګاه او غليظه عورت ته وايي.(ژباړن)

پدې نظر وو چې کله حائضه دورځې په آخره کي پاکه شي، نو د ماسپښين او مازديګر لمونځونه به دواړه کوي، او که دشپې په اخره کي پاکه شي، نو دماښام او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنګه چې له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس ﷺ څخه روايت شوي دي؛ ځکه چې دعذر په حالت کي د دواړو لمونځونو وخت مشترك وي، او که چيري دورځې په آخر کي پاکه شي نو د ماسپښين وخت پاتي وي، نو هغه به له مازديګر نه مخکي کوي، او که دشپې په آخره کي پاکه شي، نو دعذر په صورت کي دماښام وخت پاتي دی، نو دماسختن نه مخکي به يي کوي (مجموع الفتاوى ۲۲/۴۳۴).

او که چيري پرې ديو لمانځه وخت داخل شي او بيا حيض او يا نفاس ورته راشي مخکي لدې نه چي لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چي دهغه لمونځ قضايي پرې لازمه نده، کوم چي اول وخت يي پري داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکي ورته حيض او يا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدې مسأله کي وايي: او ددليل په لحاظ دابو حنيفه او مالك مذهب ظاهره دی، او هغه دا چي حائضې باندي هيڅ شی لازم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لازميږي، او دلته دقضايي راوړلو لپاره کوم

امر نشته، او ځکه چي هغې دا لمونځ په جائزه طريقه سره وروسته کړی دی، نو دا ملامته نده، اما څوك چي له لمانځه نه ويده شي، او يا يي هير شي، که څه هم دهغوی تقصير نشته، خو کوم لمونځ چي دوی يي کوي هغه قضايي ندی، بلکه ددوی په حق کي دلمانځه وخت هغه دی چي کله دوی راويښ شي او يا وريه ياد شي (مجموع الفتاوی ۳۳۵/۲۳).

دوهم: استحاضه:

۱- داستحاضې احکام:

استحاضه: هغهويني ته وايي چي بي وخته له يو رګ نه -چي (عاذل) ورته وايي- را ووځي، او دمستحاضې[۱] حالت پيژندل ګران دی، پدې چي دحيض وينه داستحاضې له ويني سره مشابهت لري.

نو که چيري له هغې نه په دوامداره يا غالب وخت وينه راتلله، نو آيا کومه وينه دحيض ده، او کومه داستحاضې ده چي دهغه په وجه لمونځ او روژه نه پريښودل کيږي؟، ځکه استحاضه دپاکو ښځو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

(۱) مستحاضه هغه ښځي ته ويل کيږي چي داستحاضې په حالت کي وي، او بيان يي په راتلونکي کرښو کي کيږي.(ژباړن)

استحاضې درې حالته دي:

اول حالت:

که ښځه مخکې لدې نه چې استحاضه ورته راشي، يو معين او معلوم عادت ولري، چې له استحاضې نه مخکې به مثلاً پنځه (۵) او يا اته (۸) ورځې دمياشتې په اوله او يا مينځ کې حيض ورته راتلی، نو دې ته دخپل حيض ورځې معلومې وي، نو دا ښځه به دخپل تاکلي عادت په اندازه حيض ګڼي، او لمونځ او روژه به پرېږدي، او دهغې لپاره دا دحيض د احکامو اعتبار لري، او چې کله يي دعادت ورځې ختمې شوې، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکې وينه استحاضه ګڼل کيږي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ اُم حبيبه ته: «امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: ستا دحيض دورځو په اندازه کېنينه او انتظار وکړه، او بيا غسل وکړه، او لمونځ وکړه، او نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاَةَ» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دیو رګ (وینه) ده، او حیض ندی، نو کله چي دي حیض راغی، نو لمونځ پریږده.

دوهم حالت:

که چیري هغې کوم معلوم او معین عادت نه درلود، خو وینه یې معلومداره وه، یعني ځیني د هغې به دحیض صفت لرلو، یعني توره به وه، او یا به ټینګه (ګاټه) وه، او یا به یې بوی درلود، او نوره (باقي) وینه به دحیض دویني په شان نه وه، یعني سره به وه، او یا به یې بوی نه درلود، او یا به ټینګه (ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وینه چي دحیض دویني صفات پکښې وي هغه حیض دی، په هغه کي به لمونځ او روژه پریږدي، او ماسوا لدینه نوره وینه داستحاضې وینه ده، دحیض دویني په آخر کي به غسل کوي، او لمونځ به کوي، روژه به نیسي، او دا دپاکي ښځي حکم لري، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبیش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنْ الصَّلاَةِ فَإِذَا كَانَ الاخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روایت کړی دی، او ابن حبان او حاکم هغه صحیح حدیث ګڼلی دی).

ترجمه: که چیري حیض وي، نو دهغه (وینه) تور رنګې وي

پیژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چیرې بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حدیث کې دا (خبره) واضحه ده چې مستحاضه به دویني صفت او حالت ته ګوري، او په هغه سره به دحیض او استحاضې په مینځ کې فرق کوي.

دریم حالت:

که چیرې ښځې نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او وینې څه خاص صفت او حالت نه درلود چې په هغه سره دحیض او استحاضې تمیز وکړي، نو دا به دحیض اکثره او غالبه موده یعنې شپږ (۶)، یا اووه (۷) ورځې له هرې میاشتې نه حیض ګڼي، ځکه دا داکثرو ښځو دحیض موده ده، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ وحمنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنْ الشَّيْطَانِ فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأْتِ فَصَلِّي أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلاثَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روایت کړې دی، او ترمذي هغه صحیح حدیث ګڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دشیطان لخوا یو حرکت دی، نو ته

شپږ او يا اووه ورځي حيض وګڼه، او بيا غسل وکړه، او چي کله پاکه شوې، نو څلورويشت (۲۴) او يا درويشت (۲۳) ورځي لمونځ وکړه، او روژه ونيسه، دا ستا لپاره روا ده، او همدارنګه عمل وکړه لکه څنګه چي يې نوري ښځي په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې ښځه به خپل عادت ګوري، او کومه چي وينه يي خاص اوصاف لري هغه به په هماغه اوصافو عمل کوي، او کومه چي دا دواړه نه لري، نو هغه به شپږ او يا اووه ورځي حيض ګڼي، او پدې سره دهغه دريو وارو روايتونو په مينځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او کومي علامې چي علماوو پدي باره کي ذکر کړي دي، هغه شپږ علامې دي: يا به عادت وي، او عادت له ټولو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يا به تميز[1] وي، ځکه چي توره، خَټه (ټينګه) او بد

---

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دښځي وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو.(ژباړن)

بويه وينه کي دحيض احتمال له سري ويني نه زيات دی.

او يا داکثرو ښځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چي اصل دادی چي يو فرد بايد داکثريت په حکم پوري وتړل شي، او دا درې علامي په احاديثو او قياس سره ثابته دي.

او بيا يي نوري پاتي علامې ذکر کړې، او په آخر کي وايي: او په ټولو کي راجح او حق قول دادی: چي هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومي چي په احاديثو کي راغلي دي، او پرته لدې نه نور علائم لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندي دپاکوالي حکم کولو په صورت کي لازمي احکام:

الف: کله چي يي دحيض معيني ورځي پای ته ورسيږي نو غسل پري لازميږي لکه څنګه چي يي مخکي بيان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پريمينځي، او په هغه کي به پنبه او يا دهغه په شان بل شی ايږدي چي وينه بنده کړي، او هغه به په يو څه وتړي چي ونه لويږي، او بيا به دهر لمانځه دوخت دداخليدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کي: «تَدَعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روايت

کړی دی، او ترمذي دهغه په باره کي وايي: دا حديث حسن دی).

ترجمه: دخپل حيض په ورځو کي به لمونځ پرېږدي، او بيا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.

او فرمايي: «أَنْعَتُ لكِ الكُرْسُفَ تَحْشِينَ بهِ المَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای[1] کي کېښېږده.

او کيدلای شي چي اوس دپنبي په ځای هغه خاص طبي نيکرونه* استعمال شي چي دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي.

دريم: نفاس:

الف: دنفاس تعريف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چي دولادت په وخت کي او وروسته له هغه څخه له رَحِم نه راځي، او دا هغه باقي وينه ده چي په رَحِم کي دحمل په وخت کي پاته وه، نو چي کله ولادت وشي دا وينه لږه لږه راوځي، او کومه وينه چي له ولادت نه لږ مخکي ښکاره شي او دولادت نښي پکښې وي نو هغه هم دنفاس وينه ده، او

(۱) يعني فرج. (ژباړن)

ځيني فقهاوو هغه له ولادت نه مخکې په دوو او يا درويو ورځو مقيده کړې ده، خو غالبه داده چې نفاس له ولادت سره يو ځای وي.

او په زيږېدلې ماشوم بايد انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چې په هغه کې دماشوم انساني خلقت واضحه کيږي (۸۱) ورځې ده، او ډيره موده دري مياشتې ده، نو که چير لدې مدې (۸۱ ورځو) نه مخکې ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وينه راشي، نو هغه ته دې توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پرېږدي، ځکه چې دا فاسده وينه ده، او داستحاضې حکم لري.

زياته موده دنفاس غالباً (۴۰) ورځې ده، چې له ولادت سره او يا دوې دري ورځې له هغه نه مخکې شروع کيږي، لکه څنګه چې يې مخکې ذکر وشو، نظر پدې حديث دام سلمه رضي الله عنها چې وايي: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّه ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاسداره ښځه) به د پيغمبر ﷺ په زمانه کې څلويښت ورځې کښيناستله.

او علماوو پدې باندې اتفاق هم کړی دی، لکه څنګه چې

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چیري له څلویښتو ورځو نه مخکي پاکه شي او وینه یي ودریږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معینه اندازه نشته، ځکه چي دهغه تعین ندی راغلی، او که چیري څلویښت ورځي پوره شوي او وینه یي بنده نه شوه، که یي دحیض ورځي وي، نو حیض ګڼل کیږي، او که یي دحیض ورځي نه وې، او وینه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ، روژه او نور) به له (۴۰) ورځو نه وروسته نه پریږدي، او که چیري وینه له (۴۰) ورځو نه واوړي خو دوام ونکړي، نو پدي کي دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کي د حیض حکم لري:

۱- په څلویښتي کي ښځي سره جماع کول حرام دي، لکه څنګه چي له حائضې سره جماع حرامه ده، او بیله جماع څخه نور خوند اخیستل (له دواړو سره) روا دي.

۲- په څلویښتي کي ښځي ته دحائضې په شان روژه نیول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

۳- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دقرانکریم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مګر که د هیریدلو ویره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي ښځي دحائضي په شان دفرضي روژي قضايي راوړل فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي ښځي باندي دنفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنګه چي پر حائضي فرض دي.

ددي مسائلو دلائل په لاندي ډول دي:

۱) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاس داره ښځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کي څلويښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه وايم: دحديث معنا داده: پدې باندي ورته امر کيدی چي تر څلويښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه ګڼل شي، ځکه چي ممکنه نده ديوه عصر ټولي ښځي په نفاس او حيض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقى ۱۸۴۹/۱)

۲) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَقْعُدُ فِي النِّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لاَ يَأْمُرُهَا

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلاَةِ النِّفَاسِ» (ابو داود روایت کړی دی)

ترجمه: د پیغمبر ﷺ له ښځو نه به یوه په نفاس کي ځلوېښت شپي کښیناستله، او پیغمبر ﷺ به ورته د ځلوېښتي دلمونځ دقضایي امر نه کولو.

مسأله:

که زچه (نفاس لرونکي) ښځي وینه له ځلوېښتو ورځو نه مخکي بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونیسي، او بیا په ځلوېښتو ورځو کي دننه وینه راشي، نو صحیح داده چي دا نفاس ګڼل کیږي کښیني به، او کومه روژه يي چي دپاکی په ورځو کي نیولي ده هغه صحیح ده، قضایي پري نشته[1].

(١) پدې باره کي دي دمحمد بن ابراهیم دفتاوی مجموعه ١٠٢/٢، او دشیخ عبد العزیز بن باز فتاوی ٤٤/١، د(مجلة الدعوة) چاپ، او دابن قاسم حاشیه پر زاد المستقنع باندي ٤٠٥/١، او رسالة الدماء الطبیعیة للنساء دشیخ محمد صالح العثیمین تالیف ٥٥-٥٦ صفحه، او (الفتاوی السعدیة) ١٣٧ صفحه وکتل شي.
او محمد بن ابراهیم په خپله فتاوی کي وایي: او دروژي قضایي دي =

بله مسأله:

شيخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايي: «له وراندي خبرو نه دا ظاهره شوه چي دنفاس دويني سبب ولادت دی، او داستحاضې وينه هغه عارضي وينه ده چي دمرض په وجه وي، او دحيض وينه اصلي وينه ده، والله أعلم (إرشاد أولي الأبصار والألباب ٢٤)

دګوليو خوړل:

څه باك نشته که ښځه دحيض دمنع کولو ګولی وخوري که هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو کله چي ګولی وخوري او حيض يي رانشي، نو بيا لمونځ کول، روژه نيول، او د کعبې شريفي طواف کول، دا ټول دنورو پاکو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

راوړي، او دلمانځه قضايي دي نه راوړي، او دا يو مجمله خبره ده، ځکه ددي بيان يي ندی کړی چي دکومه روژې قضايي لازمه ده، ايا هغه روژه چي دنفاس په وخت کي دپاکی په ورځو کي نيولې ده، او که هغه چي دويني دراګرځيدلو وروسته يي پرې اينبې ده؟ او شايد دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اې مسلماني خوري، کوم شی چي الله ﷻ ستا په رحم کي پیدا کړی دی، ته یي پر هغه امانتداره ګرځولې یې، نو هغه به نه پټوې، الله ﷻ وایي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ٢٢٨ آیت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا ندي هغه څه پټ کړي هغه څه چي الله ﷻ ددوی په رَحِمونو کي پیدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ایمان لري.

او په مختلفو وسیلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوښښ ونکړې، ځکه الله ﷻ تاته په رمضان کي دروژې خوړل روا کړي دي، کله چي تاته یي نیول دحمل په وخت کي سخت وي، او یا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملیاتونه چي نن ورځ دنقصانولو لپاره مینځ ته راغلي دي حرام دي، او که چیري په ماشوم کي روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نودا دانسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل تړول احکام ثابتيږي، لکه ديَت[۱] ورکول چې اندازه يې خاص تفصيل لري، او دځيني علماوو په نزد کفاره اداء کول، چې هغه ديوه مؤمن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسې روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندی نجلی* دښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کې ماشوم) دنقصانولو کوښش کول ناروا دي، تر هغه پوري چې مرګ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيري په يقيني توګه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي[۲].

او د(هيئة کبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په ۲۰/۶/۱۴۰۷هـ تاريخ پدې هکله داسې ده:

۱- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کې پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

---

(۱) ديَت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چې قاتل يې د مړي په بدل کې د مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي.(ژباړن)

(۲) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ۱۵۱/۱۱.

سره.

۲- که حمل دجوړښت په اولمه مرحله (دڅلويښت ورځو په موده) کي وي، او نقصانول يي پدې موده کي ددې ويري څخه وي چي تربيه کول به يي ورته ګران وي، او يا به يي دژوند او تعليم احتياجات پوره نکړای شي، او يا يي دآينده ژوند څخه په ويره کي وي، او يا موجوده اولادونه دځان لپاره کافي وبولي، نو پدې صورت کي نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د(عَلَقِې)([1]) او (مُضغِې)([2]) په مرحله کي وي، نو نقصانول يي روا ندي، مګر که يوه طبي معتبره کميټه دحمل پاتي والی دمور دصحت لپاره خطر وبولي، که چيري دحمل په پاتي کيدو کي دمور دمينځه تلو او هلاکت ويره وي، او وروسته لدې چي ټول ممکنه وسائل ددې خطر دمينځه وړلو نه عاجز شي، نو بيا يي نقصانول روا دي.

۴- ددريمي مرحلې او څلورو مياشتو پوره کيدو نه وروسته يي هم نقصانول ندي روا، مګر که دمعتبرو او

---

(۱) عَلَقَه: دويني ټوټي ته وايي، او حمل په دوهمه څلويښتو ورځو کي دويني ديوي ټوټې په شان وي.

(۲) مُضغَه: دغوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دريمه څلويښتو ورځو کي دغوښي ديو ټوټي په شان ګرځي.

متخصصو ډاکټرانو يوه مجموعه دا فيصله وکړي چي دحمل پاتي کيدل په خيټه (نس) کي دمور دهلاکت سبب ګرځي، او ټول ممکنه وسائل دهغې دژوند په ژغورلو کي ناکامه شي، نو بيا يي نقصانول روا دي، او نقصانول يي پدې وجه دلته روا دي، چي پدې کي ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنيوی کيږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کيږي.

او شوری پداسي حال کي چي نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دويري او تقوی توصيه کوي، او دا چي په نومړي مسأله کي بايد له احتياط نه کار واخيستل شي، او الله توفيق ورکونکی دی، وصلی الله علی نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدمـــاء الطبيعية للنساء) په رساله کي شيخ محمد بن عثيمين داسي وايي: که يي چيري له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مينځه وړل وي، او دا په ماشوم کي له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بيشکه دا کار حرام دی، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعصوم انسان وژل په قرآن او حديث او اجماع سره حرام دي[١].

او امام ابن جوزي د(احکام النساء) په کتاب کي وايي:

---

(١) دنومړي رسالي ٦٠ صفحه دي وکتل شي.

پدې چي دنکاح څخه مقصد داولاد راوړل دي، او له هر مني (1) څخه اولاد نه کيږي، نو کله چي اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو که دا دحمل په اوله مرحله کي له روح پوکلو نه مخکي وي، نو ډيره لويه ګناه ده، ځکه چي حمل لدې نه وروسته دکمال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن ګناه يي له هغه حالت نه کمه ده کله چي په هغه کي روح پوه شي او ژوندی شي، نو که ښځه دژوندي ماشوم نقصان وکړي، دا به داسي وي لکه چي مومن انسان يي وژلی وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ ❁ بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ۸-۹ آيتونه] (2).

نو اې مسلماني خوري له الله ﷻ نه وويريږه، او دهيڅ غرض اومقصد لپاره ددې ناوړه جرم اقدام ونکړې، او په دي ناوړه او ګمراه کونکي تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندي چي عقل او دين يې نه مني- ونه غوليږې.

---

(۱) (مني) هغه اوبه دي، چي له نارينه څخه دجماع په وخت کي وځي.(ژباړن)

(۲) احکام النساء ص۱۰۸-۱۰۹.

څلورم فصل

دجامو او حجاب احکام

اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کيفيت:

۱- دمسلماني ښځي جامې بايد لويې او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ کړی وي، او خپلو محرمو کسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ ځای ښکاره نکړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندي څه ښکاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندي دپوست رنګ ځني ښکاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنګې نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: په دوږخ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلکۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوی ورته رسيږي، او بيشکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافي نه احساسيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (کاسيات عاريات) تفسير يي داسي کړی دی: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پټوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت کي برېنډه وي، مثلاً داسي نرۍ (نازکي) جامې واغوندي چي دپوست رنگ او کيفيت معلوموي، او يا داسي تنګي جامې واغوندي چي دجسم مختلفي حصي او اندامونه لکه کوناټي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبي جامې هغه دي چي دا پټوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښکاره کوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوی ۲۲/۱۴۶)

۴- ښځه بايد په خپلو جامو کي له نارينه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ويلی دی چي خپلي جامې د نارينه وو په شان جوړوي، او دښځي مشابهت له نارينه وو سره په جامو کي دادی: چي داسي جامې واغوندي چي هغه دنوعيت او اوصافو په لحاظ دهري تولني درسم ورواج سره سم خاص د نارينه وو لپاره وي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «دنارينه وو (سړو) او ښځو دجامو تر مينځ فرق پدې اساس دی چي کوم لباس دنارينه وو لپاره مناسب وي، او کوم دښځو لپاره مناسب وي، نو (نارينه او ښځي هر يو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برښدوالي نه په ځان ساتلو امر شوی دی، نو ځکه ورته په آذان او لبيك ويلو کي دآواز پورته کولو، او صفا ومروا ته دختلو، او په احرام کي لکه دسړي په شان دجامو دايستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنګه چي نارينه وو ته امر شوی دی چي جامې په احرام کي وباسي، او سر لوڅ کړي، او هغه عادي جامې چي داندامونو په اندازه جوړي شوي وي وانه غوندي، نو قميص، پرتوګ، خولۍ، او موزي بايد وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چي هغې ته ځان پټول او سَتر

کـول لازم دي، او دهغـه مخالفـت ورتـه روا نـدی، لیکـن د نقاب، او لاسکلو* اغوسـتو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چـي اندامونـو بـاندي جوړ شـوی دی او ضـرورت ورتـه نشـته، او بیـا یـي دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارینه وو څخه پرته له نقـاب څخـه پـه کـوم بل شی پټوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چـي دا خبـره روښانـه شوه چي دنارینه وو او ښځو دلباس تر منځ بـاید داسـي فـرق وي چي پـه هغـه سره دښځـو او نارینه وو توپیر وشـي، او داچـي دښځـو جامې بـاید داسـي وي چـي پـه هغـه سره دښځـي دسَتر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دې مسـاله کـي اسـاس او اصـل پـه ښه توګه په ګوته کیږي، نو دا خـبره روښانـه شـوه چـي کـه کومـي جـامې او لـباس چـي زیاتره دنارینه لخوا اغوسـتل کیده، نـو د هغـه له اغوسـتو څخـه ښځه مـنعه ده... او بـیا وایـي: او چـي کلـه پـه کـوم لـباس کـي ستـر لـږ وي، او هـم پکـي له نارینـه وو سره مشـابهت وي، نـو دهغـه څخه ددې دوو سـببونو پـه وجـه مـنعه شـویده، والله اعلـم (مجمـوع الفتاوی ۲۳/۱۴۸-۱۵۵، ۱۴۹)

۵- دښځـي جـامې بـاید دومـره ښایسـته نه وي چي دکور نه دوتلـو پـه وخـت کي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه ګڼل شي کومي چي خپل زینت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې:

دپردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ويل کيږي چې ښځه خپل بدن دهغهو نارينه وو نه پټ کړي چې محرم يې نه وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۱ آيت].

ترجمه: او ندې ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مګر هغه چې ترينه ښکاري، او په خپلو ټکريو دې خپل ځانونه پټ کړي، او ندې ښکاره کوي خپل ښايست مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو ته، يا خپلو وروڼو ته، او فرمايي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او کله چې لدوی (دپيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو) څخه څه وغواړئ، نو دپردې تر شا يې وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آيت کې هغه شی دی چې ښځه پټوي، لکه

ديـوال، يـا دروازه، يـا جـامې، او آيـت کـه څـه هـم د پيغـمبر ﷺ دښځـو پـه بـاره کـي راغلی دی، خو حکم يې ټولو مسلمانو ښځو تـه عـام دی، ځکـه چـي دهغه علت او وجه يې داسي بيان کړيده: ﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: دا (يعني دپردې تر شا دښځـو څخـه څـه غوښتل) ستاسو دزړونو او ددوی دزړونو لپاره لاپاك ساتونکی دی.

او دا يــو عــام علــت دی، نــو دعلــت عــاموالی دحکــم دعـاموالی دلـيل دی، او الله ﷻ فرمايـي: ﴿يَـا أَيُّهَـا النَّبِيُّ قُل لِّـأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۹ آيت].

ترجمه: اې پيغمبره خپلو ښځو او لوڼو او دمومنانو ښځو تـه ووايـه چـي پر خـپلو ځـانونو (بدنونـو) بـاندي دخـپلو ټکـريو* (پلونه) واچوي (خواره کړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلباب: هغه لـوی ټکـري (څـادر) تـه وايـي، چـي ابـن مسـعود رضی الله عنه يـي (رداء) بولـي، او عـام خلـك يـي (ازار) بولـي، چـي دښځـي سـر او ټول بـدن پټوي ، او ابو عبيده او نور علماء وايي: چي (ازار) هغه دی چـي ښځه يي پر سر باندي اچوي او بيله سترګو بل څه يي نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملي څخه دی (مجموع فتاوی شيخ الاسلام ۲۲/۱۱۰-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چي په سنتو کي له نا محرمو نه دښځي دمخ دپټولو په باره کي راغلي دي، دعائشې رضي الله عنها دا حديث دی چي وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی)

ترجمه: کله چي مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو کله چي به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سر د پاس نه پر مخ باندي را خپور (ځوړند) کړ، او کله چي به (له هغوی نه) تير شوو نو مخ به مو لوڅ کړ.

او له نا محرمو نه دښځي دمخ پټولو د واجبوالي په باره کي په قرآن او حديث کي ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلماني خوري زه پدې باره کي تا دي کتابونو ته دمراجعې لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او(حكم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشيخ محمد بن صالح العثيمين تأليف، او پدې رسالو کي پوره او کافي معلومات پدي هکله شته.

او مسلماني خوري تا ته دي معلومه وي چي کومو علماوو چي تا ته دمخ لوڅول روا بللي دي، سره لدې چي دهغوی قول مرجوح او ضعيف دی، خو بيا هم يي ددې روا والی لپاره دا قيد ذکر کړی دی، چي بايد (مخ لوڅول) دفتنې اوشر سبب جوړ نشي، او که فتنه تري پيښيږي نو بيا يي پټول واجب دي، او فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدې زمانه کي چي ديند اري او حيا په نارينه وو او ښځو کي کمه شوې ده، او فتنه ګر ډير شوي دي، او ښځي رنګارنګ دښکلا وسائل استعمالوي، او پدي کي ډيري فنکاره (ماهره) هم دي، چي پدي سره فتنې او شر پيدا کيږي، نو اې مسلماني خوري لدې ټولو شيانو نه پرهيز وکړه، او داسي حجاب واغونده چي دالله ﷻ په توفيق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هيڅ يو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه کي دې ښځو ته هغه کارونه روا کړي چي دوی يې نن کوي، او ځيني مسلماني ښځي دپردې (حجاب) او ستر په باره کي له نفاق څخه کار اخلي، چي کله په با پرده ټولنه کي وي، سَتر کوي، او چي کله په آزاده او بي ستره ټولنه کي وي، نو بيا سَتر نه کوي، او ځيني په عامو ځايونو کي سَتر کوي، خو چي کله يو دوکان او يا شفاخاني ته لاړي

شي، او يا له كوم زرګر سره او يا دښځينه جامو له خياط (درزي) سره خبري كوي، نو مخ او ليچې داسي ورته لوڅي كړي، لكه چي د خپل خاوند او يا محرم سره وي، نو هغه ښځي چي دا كارونه كوي د الله ﷻ څخه دي وويرېږي.

او مونږ ځيني ښځي ليدلي چي په هوايي جهاز كي له خارج نه راځي، نو هله حجاب او سَتر وكړي چي كله له هوايي جهاز نه ددې هيواد په يو هوائي ډګر كي كوزي شي، نو (ددوی ددغه كار څخه) داسي ښكاري چي (ددوی په نظر) حجاب او سَتر يواځي يو عادت او رواج وي، او يو شرعي حكم نه وي.

اې مسلماني خوري، بيشكه ستر او حجاب تا دمريض زړونو خاوندانو او انساني سپيو له زهرجنه كتلو څخه ژغوري، او له تا څخه (دخلكو) حيواني طمعي او اميدونه ليري كوي، نو هميشه دحجاب او پردې ساتنه وكړه، او هغه مغرضانه تبليغاتو ته تن مه وركوه چي د سَتر او حجاب غندنه كوي، او يا يي بې ارزښته بولي، بيشكه هغوی ستا لپاره شر غواړي، لكه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه كسان چي دشهوتونو پيروي كوي، غواړي چي تاسو (له حق څخه) په لويه بې لاري سره منحرف شئ.

پنځم فصل

دښځي دلمانځه احکام:

اې مسلماني خوري لمونځونه په خپل وخت کي دټولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله ﷻ امهات المومنين(١) ته فرمايي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلاَةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ٣٣ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړی، او زکات ورکړی، او دالله او دهغه درسول اطاعت وکړی.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دی، نو لمونځ داسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او داسلام ستنه ده، پرېښول يي کفر او له اسلام نه وتل دي، څوك چي لمونځ نه کوي نر وي او که ښځه، هغه نه دين لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمانځه ځنډول بيله کوم شرعي عذر نه، په حقيقت کي دهغه ضايع

---

(١) يعني دمومنانو ميندي، او دا د پيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو لقب دی.(ژباړن)

کول دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلاَّ مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [دمریم سورت: ۵۹-۶۰ آیتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي ځوك راغلل چي لمونځ یي ضایع کړ، او دشهوتونو متابعت یي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وګوري، مګر هغه کسان چي توبه وباسي، او ایمان راوړي، او نیك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هیڅ شي کي به پرې ظلم او تیری نه کیږي.

او حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي له یو شمیر علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضایع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضایع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زیان او خساره ده، او بل تفسیر یي دادی: چي هغه په دوزخ کي یوه کنده ده.

دښځي دلمانځه ځانګړي احکام دي، چي په لاندي ډول بیانیږي:

۱- دښځي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دښځي لپاره اواز پورته کول

روا نـدي، نـو دښځـي اذان او اقامـت صـحيح نـدی، د(المغنـي) مؤلف وايي: «پدي کي موږ (دعلماوو) اختلاف ندی ليدلی»[1].

۲- دښځـي له مـخ نـه بغـير نـور ټول بـدن يي په لمانځه کي عـورت دی، او دورغويـو او پښـو پـه بـاره کـي چـي عورت دي او کـه نـه، دعلمـاوو اختـلاف دی، او دا حکـم پـه هغـه صـورت کـي دی، چـي بـيله خـپل محـرم څخـه يي بـل څـوك پـه لمانځـه کي نه ګـوري، کـه چيري نـا محـرم سړي ليدلـه نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکـه څنګه چي له لمانځه نه دباندي دنارينه وو نه ستر پرې لازم دی، نـو پـه لمانځـه کي به ضرور سر، غاړه، او نور بدن حتـی دپښـو (قدمونـو) مخونـه به پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ حَائِضٍ إلاّ بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی]

تـرجمه: الله ﷻ دهغه ښځي چي حيض يي راغلی وي (بلوغ تـه رسـيدلې وي) لمونـځ نه قبلوي، مګر په ځادر (پوړني) کي، او (خمار) هغه ځادر دی چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضی الله عنها نـه روايـت دی چي له پيغمـبر ﷺ

(۱) المغني ۶۸/۲.

نه يې پوښتنه وکړه چې ايا ښځه په اوږده کميس او پوړني کې لمونځ کولای شي چې پرتوګ يې نه وي اغوستی؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغاً يُغَطِّي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»[1].

ترجمه: که چيري کميس دومره اوږد وي چې دپښو سرونه پټ کړي (نو کولای شي)[2].

دا دوه حديثونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کې دسر او غاړې پټول حتمي دي، لکه څنګه چې دعايشې رضی الله عنها په حديث کې راغلي دي، او همدارنګه دنور بدن او حتی دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لکه څنګه چې دام سلمه په حديث کې راغلي دي، او دمخ لوڅول يې په هغه صورت کې روا دي چې بيګانه (نا محرمه) څوك يې نهويني، او پدې باندې دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که ښځه يوازې لمونځ وکړي، نو دپوړني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی، او دحديث امامانو دا حديث: (صحيح موقوف) حديث بللی دی.

(۲) يعني پدې صورت کې لمونځ کولای شي.(ژباړن)

خپل کور کي دسر لوڅول ورته روا دي، نو زينت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کي دالله ﷻ حق دی، نو هيڅ چا ته روا ندي چي په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم يوازي په شپه کي وي، او يا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم يوازي وي»، او بيا وايي: «نو په لمانځه کي دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پوري تړلی ندی، نه طَرْداً او نه عَکساً»[1] [2].

په (المغني) کي راغلي دي: اما دازادي ښځي دټول بدن پټول په لمانځه فرض دي، او که يي کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ يي صحيح ندی، مګر که چيري لږ وي، او دا دمالك،

(١) «طرداً» پدي مساله کي دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، حتمي نده چي دهغه پټول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.
او «عکساً» دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، له لمانځه نه بهر يي لوڅول حتمي ندي.
خلاصه دا چي دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کي څه طردي او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کي عورت ځانګړی حکم لري، په لمانځه کي دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري.(ژباړن)

(٢) مجموع الفتاوی ٢٢/١١٣-١١٤.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی[۱].

۳- په (المغني) کي راغلي دي: چي ښځه به په رکوع او سجده کي خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليري کوي به يي نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړي پښي غوړوي او ښی خوا ته به يي باسي، او پدې ناسته کي ستر زيات دی، نو ځکه خو دا ناسته له هغې نه بهتره دی چي ښي پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او کيڼه پښه تر هغه لاندي کړي او دواړي ښي خوا ته وباسي، او يا ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني[۲].

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کي وايي: دنارينه وو او ښځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خو ښځي ته مستحب دي چي خپل بدن يو له بل سره را ټول کړي، او په سجده کي خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي ونښلوي چي ښه پټه شي، او زه بهتره

---

(۱) المغني ۲/۳۲۸.

(۲) المغني ۲/۲۵۸.

ګڼم چي دا کار په رکوع او ټول لمانځه کي وکړي[۱].

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول دعلماوو په مينځ کي اختلافي مسأله ده، بعضي يي روا کوي او بعضي يي منع کوي، خو داکثره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پيغمبر ﷺ وام ورقه ته امر وکړی چي دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي[۲]، او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی، او دبعضو په نظر په نفلو کي جائز دی، نه په فرضو کي، او اميد دی چي مستحب والی يي راجح وي، او پدې مساله کي دزيات معلومات لپاره دي و(المغني ۲/۲۰۳) او (المجموع ۴/۸۴-۸۵) دنووي تاليف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چي قراءت په لوړ اواز (جهر) سره ووايي، که چيري نا محرمه نارينه وو يي اواز نه اوريده.

۵- وښځو ته روا دي چي په مسجد کي دنارينه وو سره دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور کي بهتر دی، مسلم رحمت الله عليه په خپل کتاب (صحيح

---

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) ابو داود روايت کړی دی، او ابن خزيمه هغه صحيح بللی دی.

مسلم) كي له پيغمبر ﷺ څخه روايت كوي چي هغه فرمايي:
«لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ».

ترجمه: دالله ﷻ مينځي[1] له مسجدونو څخه مه منعه كوى.

او ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ»[2].

ترجمه: ښځي لدې نه منعه كوى چي مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) كورونو (پاته كيدل) ددوى لپاره بهتره دي.

نو ښځو ته په كورونو كي پاته كيدل، او په كورونو كي لمونځ كول يي دستر دخوندي والي په وجه بهتر دي.

او كه چيري مسجد ته دلمانځه لپاره لاړه شي، نو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- بايد په كاليو او كامل حجاب سره پټه وي، عائشه رضي الله عنها وايي: ښځو به دپيغمبر ﷺ سره لمونځ كاوه، او بيا به خپلو كورونو ته تللي پداسي حال كي چي په خپلو كاليو به

---

(١) له مينځو نه مراد دلته عامي ښځي دي. (ژباړن)

(٢) احمد او ابو داود روايت كړى دى.

داسي پټي وي چي دتياري له وجهي به نه پيژندل کيدلي[١].

ب- کله چي له کوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تَفِلات»[٢].

ترجمه: ښځي لدي نه مه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له کوره وځي، او (تفلات) يعني: چي خوشويي يي نه وي استعمال کړي.

له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي وايي پيغمبر ﷺ ويلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُوراً فَلا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الآخِرَةَ»[٣].

ترجمه: هري ښځي چي خوشبويي وهلي وي زمونږ سره دي دماسختن لمانځه ته نه حاضريږي.

او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه ښځي زينب نه روايت

---

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

(٣) احمد، مسلم، ابو داود او نسائي روايت کړی دی.

کړې چې پيغمبر ﷺ مونږ ته وويل: «إِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلا تَمَسَّ طِيباً»[1].

ترجمه: کله چې له تاسو نه يوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دې نه وهي.

امام شوکاني په (نيل الاوکار) کې وايي: پدې حديث سره دا ثابته شوه دښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کې روا دي چې په هغه کې فتنه او فساد، او يا دهغه مينځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسې نور څه نه وي.

او همدارنګه وايي: او له نومړو احاديثو نه دا ثابته شوه چې نارينه به ښځو ته هله ومسجد ته دوتلو اجازه ورکوي، چې په وتلو کې يې دفتنې جوړيدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او يا ګانه، او يا نور زينت او سينګار[2].

ج- د کور نه به په ښکلې کاليو او سينګار کې نه وځي، ام المومنين عائشه رضي الله عنها وايي: که چيرې پيغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ ليدلي دي ليدلي واى، نو ښځې به يې له مسجد نه

(١) مسلم روايت کړى دى.

(٢) نيل الاوطار ١٤٠/٣-١٤١.

منع کړي واى، لکه څنګه چي بني اسرائيلو خپلي ښځي منع کړي دي[(۱)].

امام شوکاني په نيل الاوطار کي دعائشي رضي الله عنها ددغه قول (که چيري پيغمبر ﷺ هغه څه چي مونږ ليدلي دي ليدلي واى) په شرح کي وايي: يعني دا ښکلي کالي، او خوشبويي، او سينګار، او بي ستره وتلو ته دهغي اشاره ده، ځکه چي دپيغمبر ﷺ په وخت کي ښځي په لويو او پراخو او پنډو او ډبلو کاليو کي له کور نه وتلي.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وايي: ښځي ته ښايي چي د کور وتلو څخه ډډه وکړي څومره چي ورته ممکنه وي، که خپله له نورو نه سالمه پاتي شي، نو نور به له هغي نه سالم نه وي پاتي، نو که چيري ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په يو خوار (غريب) شکل کي وځي، او په خالي ليارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړکونو کي به نه ځي، او کوښښ به کوي چي اواز يي څوك وانه وري، او دلياري په غاړه

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړى دى.

کي به ځي، نه دلياري په مينځ کي(۱).

د- که چيري ښځه يوازي وي، نو دنارينه وو شاته به يوازي په صف کي دريږي، انس رضي الله عنه وايي: کله چي پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نو زه او يو يتيم هلك يي شا ته ودريدو، او يوه بوډی ښځه زمونږ شا ته ودريدله(۲).

او هغه په بل روايت کي وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کي په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه(۳).

او که چيري ښځي له يوې نه زياتي وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارينه وو شا ته دريږي؛ څکه چي پيغمبر ﷺ نارينه دهلکانو نه وړاندي درول، او ښځي به يي دهلکانو شا ته درولي(٤).

له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دي چي وايي پيغمبر ﷺ

---

(۱) احکام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(٤) احمد روايت کړی دی.

ویلي: «خَيْرُ صُفُوفُ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفُ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا»(۱).

ترجمه: دنارینه وو له ډولو نه ښه او بهتره صف اول صف دی، او له ډولو نه بد ترین صف آخـــر صف دی، او دښځو له ډولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دی، او له ډولو نه بدتر يي اول صف دی.

نو دا دوه حدیثونه پدې دلالت کوي چې ښځې به دنارینه وو شا ته صف جوړوي، او چې کله په نارینه ووي پسې لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراویح وي.

هـ- که امام په لمانځه کې سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پیغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا نَابَكُمْ فِي الصَّلاة شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحْ الرِّجَالُ، وَلْيُصَفِّقْ النِّسَاءُ»(۲).

ترجمه: که په لمانځه کې درته څه پیښ شي، نو نارینه به

---

(۱) مسلم، ابو داود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روایت کړی دی.

(۲) احمد روایت کړی دی.

تسبیح وایي[1]، او ښځې به چکچکې وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه کې دلاسونو وهلو (ټکولو) اجازه ده، چې کله یو څه پیښ شي، او دامام سهوه له همدې جملې څخه ده؛ او دا ځکه چې دښځې په اواز کې دنارینه وو لپاره فتنه ده، نو له همدې وجهې په لاسونو وهلو امر ورته شوی دی، او خبرې به نه کوي.

و- کله چې امام سلام وګرځوي نو ښځې بـه سمدستي له مسجد نه وځي، او نارینه به ناست وي؛ تر څو چې له ښځو نه څوك ونه ویني، ام سلمه رضي الله عنها روایت کوي وایي: کله چې به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وګرځاوه، نو به پاڅیدلې، او پیغمبر ﷺ او کومو کسانو چې ورسره لمونځ کړی وو هغوی به تر کوم وخت پورې چې به الله غوښتل ناست به وو، او کله چې به پیغمبر ﷺ پاڅید نو نور خلك به هم پاڅیدل.

زهري وایي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددې لپاره چې

---

(۱) یعنې په تسبیح (سبحان الله) ویلو سره دې امام ته فتحه او خبر ورکړي، چې خطا شوی دی، او ښځه به دلاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر ورکوي.(ژباړن)

کومي ښځي وتَلي تولي ختمي شي[١].

امام شوکاني وايي: په نومړي حديث کي دا خبره ثابته شوه چي امام ته ښايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چي له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چي په لیارو کي دښځو او نارينه وو اختلاط او ګډوالی مکروه او ناروا دی، څه دا چي په کورونو کي وي[٢].

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دښځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کي لاندي توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دښځو لپاره هومره مؤکد او ټينګ سنت ندي، کوم چي دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دښځو امام به دهغوی په مينځ کي دريږي.

دريم: يوه ښځه به دنارينه شا ته دريږي، نه څنګ ته يي، په خلاف دنارينه.

---

(١) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الکبير على المقنع) ٤٢٢/١ دي وکتل شي.

(٢) نيل الاوطار ٣٢٦/٢.

څلورم: کـه يـي دنارينه وو سره دځو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخير صف له اول صف نه غوره او بهتره دى[۱].

او لـه تيرو خبرو نه دا معلومه شوه، چي دنارينه وو او ښځو په مينځ اختلاط او يوځاى والى حرام او ناروا دى.

ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَـيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحُيَّضَ وَذَوَاتِ الْخُـدُورِ فَأَمَّـا الْحُـيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاَةَ –وفي لفظ: الْمُصَلَّى– وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»[۲].

تـرجمه: لـه ام عطيه رضي الله عنها نـه روايـت دى چي وايـي: پيغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چي هغوى (يعني) پيغلي نجوني، او ځوانانـي دپـردي ښځـي، او حائضـې ښځـي پـه کوچنـي اخـتر او لـوى اخـتر کـي (وعـيد ګـاه تـه) وباسـو، او حائضـې ښځـي بـه دلمانځـه ځخـه ډډه کوي، -او پـه بـل روايـت کـي وايـي: دلمانځه ځـاى نـه بـه ډډه کـوي- خـو دخـير او دمسـلمانانو ددوعـا لـپاره به

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) جماعت روايت کړى دى.

حاضریږي.

شوکاني وايي: دا حدیث او ددې په څیر نور احادیث پدې خبره دلالت کوي چې په اخترونو کي وعید ګاه ته دښځو وتل روا دي، که پیغله وي، که واده کړي، که ځوانه وي، حیضداره وي، او که بوډۍ، تر څو چې په عدت[1] کي نه وي، او یا یي په بهر وتلو کي فتنه او فساد نه وي، او یا څه عذر ونلري[2].

او شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: چي ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چي دجُمعي او دجماعت لمانځه نه یي په کورونو کي لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسي ندی، ځکه هغوی ته یي امر کړی دی چي داختر لمانځه ته ولاړي شي، او شاید - والله اعلم- چي اسباب به یي داوي:

اول: اختر په کال کي یوازي دوه ځله دی، نو په هغه کي دجمعي او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضریدل روا شول.

دویم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعي او

---

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چي ښځه یي باید له طلاق نه وروسته په کور کي تیره کړي.(ژباړن)

(۲) نیل الاوطار ۳/۳۰۶.

جماعت لمونځ داسي ندی، ځکه په کور کي دښځي دغرمې (ظهر) لمونځ دجمعي دلمانځه په عوض کي دی.

دريم: داختر لمونځ دښتي او صحرا ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خو لوی اختر دحج په وخت کي دی، تر څو دحاجيانو سره سمون (موافقت) راشي[1].

او شافعيانو (شافعي مذهبيانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چي ښايست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمانو) ويلي دي: هغو ښځو ته چي ښايست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښايسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بيا وايي: او که چيري ښځي وځي نو بهتره ده چي په زړو کاليو کي ووزي، او داسي کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چي دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چي په اوبو سره بدن پاک کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چي دچا اشتها (شهوت) ورته نه

---

(۱) مجموع الفتاوى ۶/۴۵۸-۴۵۹.

کيږي، اما ځواني او ښايسته لرونکي ښځي او کومي چي دچا اشتها (شهوت) ورته پيدا کيږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چي پدې کي ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتنې او فساد ويره شته. که چيري وويل شي چي دا د(ام عطيه) دمخکني حديث سره مخالف دی، نو په جواب کي وايو: په بخاري او مسلم کي دعائشي رضي الله عنها نه روايت دی وايي: که چيري پيغمبر ﷺ کوم کارونه چي ښځي يي کوي ليدلي وای، نو هغوی به يي (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنګه چي دبني اسرائيلو ښځي منع شوي وې، او پدي چي فتني او دشر اسباب پدي زمانو کي ډير زيات دي، چي داسلام په اوله زمانه کي داسي نه وه، والله اعلم[1].

زه وايم: او زمونږ په زمانه کي له تولو نه زيات دي.

او امام ابن الجوزي وايي: زه وايم: مونږ مخکي ددي خبري بيان وکړ چي دښځو وتل روا دي، ليکن که دوی دفتنې سبب جوړ شي او يا دوی ته فتنه پيښه شي نو له وتلو نه يي منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داولي زماني ښځي داسي نه وې کومي

---

(۱) المجموع ۱۳/۵.

چي دنن زماني ښځي دي، او همدا رنګه نارينه (هم داوس زماني دنارينه وو په شان نه وو)[1]، يعني هغوی دغتمي تقوی خاوندان وو.

نو مسلماني خوري! ته لدا رنګه اقوالو نه پوهيږې چي داختر لمانځه ته دي وتل شرعاً روا دي، خو پدي شرط چي دا وتل به په اخلاقو او پرده کي وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددي لپاره چي دمسلمانانو په دوعا کي برخه واخلي او داسلام دشعائرو[2] اظهار وشي، او ددي لپاره نه چي خپل ښايست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زياته توجه پکار ده.

---

(۱) احکام النساء ص۳۸.

(۲) داسلام شعائر: لکه دجماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسي نور کوم چي داسلام ددين ظاهري علائم ګڼل کيږي. (ژباړن)

شپږم فصل

دښځو دجنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرګ مقرر کړی دی، او يوازي الله ﷻ دبقاء او پاينښت خاوند دی، هغه فرمايي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالإِكْرَامِ﴾ [دالرحمن سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا دپروردګار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان دجنازې لپاره يي خاص احکام ګرځولي دي چي ژوندي کسان يي بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱ - دښځي مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارينه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميړه ته روا ده چي خپلي ښځي (کوروالا) ته غسل ورکړي.

او دنارينه مړي ته به نارينه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميړه ته غسل ورکړي، ځکه چي علي رضي الله عنه خپلي ښځي دپيغمبر

ﷺ لور فاطمه رضي الله عنها ته پخپله غسل ورکړی وو، او اسماء بنت عمیس رضي الله عنها خپل میړه ابو بکر الصدیق رضي الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځي کفن په پنځو سپینو جامو کي بهتر دی، چي یو به لنګ (ازار) وي چي (دنامه او ځنګنو تر مینځ) پکي پټه شي، او بل به پوړنی (څادر) وي چي پر سر یي واچول شي، او بل به قمیص وي چي بدن یي پټ کړي، او بل به دوي ټوټې (کپړې) وي چي ددي نورو دپاسه واچول شي (او ټول بدن پکي پټ شي، لکه څنګه چي لیلی الثقفیه عنها رضي الله روایت کوي وایي: زه په هغو کسانو کي وم چي ام کلثوم رضي الله عنها دپیغمبر ﷺ لور ته یي دمړیني په وخت غسل ورکړ، نو اول شی چي پیغمبر ﷺ مونږ ته راکړ لنګ (ازار) وو، بیا قمیص، بیا پوړنی (څادر)، بیا یوه لویه جامه، او بیا یي یوه بله جامه ورواغوستله[١].

امام شوکاني وایي: او دا حدیث پدې دلالت کوي چي دښځي شرعي کفن عبارت دی: له لنګ (ازار)، قمیص (چي ټوله بدن پټوي)، پوړنی، او دوو نورو جامو نه (چي ټول بدن پټ

(١) احمد او ابو داود روایت کړی دی.

کړي[۱].

۳- دښځي دسر دويښتو حکم: دښځي ويښته بايد دري چوټي (کوڅۍ) شي، او شا ته واړول شي، لکه څنګه چي ام عطيه رضی الله عنها دپيغمبر ﷺ دلور دغسل طريقه داسي بيانوي: نو ويښته يي مونږ دري چوټي (کوڅۍ) کړل، او بيا مو دهغي شاته واړول[۲].

۴- ښځو ته جنازې سره دتللو حکم: له ام عطيه رضی الله عنها نه روايت دی چي وايي: مونږ دجنازې سره ديو ځای تللو نه منع شوي يو، خو دا حکم يي مونږ ته په ټينګه نه وو کړی[۳]، نو دا منع په ظاهره کي دحراميدو په معنا ده، اما دا چي هغه وايي: په دي حکم باندي يي مونږ ته ټينګار نه وو کړی. نو شيخ الاسلام ابن تيميه پدي باره کي وايي: کيدای شي چي دهغي مقصد داوي چي: دمنع تاکيد يي نه وو کړی، او دا دحرمت حکم نه پورته کوي، او کيدای شي چي هغې ګمان کړی وي چي

---

(۱) نيل الاوطار ۴۲/۴.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

دا منع دحرمت لپاره نده، خو زمونږ لپاره دپیغمبر ﷺ قول حجت دی، نه دبل چا ګمان[1].

۵- دښځو لپاره دقبرونو زیارت حرام دی: له ابو هریره رضی الله عنه نه روایت دی وایي چي پیغمبر ﷺ فرماییلي دي: «لَعَنَ اللهُ زَوَّارَاتُ الْقُبُورِ»[2].

ترجمه: الله ﷻ په هغو ښځو لعنت ویلی دی چي قبرونو ته ډیر زیات ځي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه وایي: دا خبره واضحه ده که چیري ښځي ته دا دروازه خلاصه شي (یعني دجنازي سره دوتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی دبي تابي، او ویر کولو، او چیغي وهلو سبب وګرځي، ځکه ښځه کمزورې ده، او ډیره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنګه دښځي ژړا به دمړي دتکلیف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوریدل او هغوی ته کتل به دنارینه وو لپاره دفتنې سبب وي، لکه څنګه

(۱) مجموع الفتاوی ۲۴/۳۵۵.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روایت کړی دی، او ترمذي هغه صحیح بللی دی.

چي په بل حديث کي راغلي دي: «فــإنكنَّ تفتنَّ الحيَّ، وتُؤذينَ الميتَ».

تــرجمه: ځکـه تاسو ژونديو تـه دفتـنې او دمړي ته دعذاب سبب ګرځئ.

نـو پـدې چـي دښځـو لـپاره دقـبرونو زيـارت د ډيـرو حـرام کـارونو سـبب او ګمـان ګرځـي، دهغـوی پـه حق لـپاره او هـم د نارينه وو لـپاره، او دلته دا حکمت (يعني نومړی احتمال) دپوره تشـخيص او تعيـن وړ نـدی، نـو هـيڅ نشـي کـيدلای چـي دهغـه مقدار اندازه ولګول شي کوم چي دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامينځ تـه کـيدلو سـبب نـه ګرځي، او نه ديو او بل په مينځ کي فـرق کـيدلای شـي، او دشريعت له اصولو او بنسـټونو يـو دادی چي ديـو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکم دهماغـه حکمت پـه احتمالي او ممکنه حالت او يا ځای پوري تړل کيږي، نو دا کار (دقبرونو زيارت) حرام دی، تر څـو دداسـي نـاروا کـارونو مخـه ونـيول شـي، لکـه څـنګه چـي دښځـي دنـنه زينت تـه کـتل نـاروا دي ځکـه چي دا دفتنـي سبب ګرځي، او دپردی ښځـي سره يواځـي يو ځای کيدل، او يا هغې تـه کتل ناروا دي (ځکه چي دا ديو لوی ناروا کار يعني زنا سبب

ګرځي)، او دقبرونو په زيارت کولو کې کوم داسي مصلحت او منفعت هم نشته چې دذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنيوی وکړای شي، ځکه له زيارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځې لپاره په کور کې هم ممکن دی[1].

۶- په زوره ژړا حرامه ده: يعني دا چې په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالي (جامې) څيري کړي، او مخونه ووهي، او ويښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بيتابۍ سره چيغي ووهي، او ښراوي وکړي، او داسي نور کارونه وکړي چې دالله ﷻ په قضا وقدر باندي دنارضائيت (نا خوښۍ) او بې صبرۍ پکښې وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لويه ګناه (کبيره ګناه) ده، په بخاري او مسلم کې راغلي دي چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوك چې (دچا په مرګ باندي) مخونه ووهي، او کالي وشکوي، او يا دجاهليت[2] کارونه وکړي (يعني چيغي

(۱) مجموع الفتاوی ۲۴/۳۵۵-۳۶۶.

(۲) جاهليت داسلام نه مخکې دورې ته وايي.

وهي، او ښيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنګه دبخاري او مسلم په بل حديث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چي دغم او مصيبت په وخت کي چيغي ووهي، او ويښته وشکوي، او کالي (جامې) په ځان څيري کړي.

او په مسلم کي همدارنګه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چي چيغي وهي، او يا په يا يي واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلماني خوري تاته لازمه ده چي دمصيبت په وخت کي دداسي ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتي)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دګناهونو کفاره او دنيکيو او اجرونو دزياتوب سبب وګرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوفْ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الأَمْوَالِ وَالأنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [د البقره سورت:

۱۵۵-۱۵۷ آيتونه].

ترجمه: او مونږ به هرومرو (ضرور) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ويره (له دښمن نه)، او لوږه (ولږه او قحطي)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرګ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زيری ورکړه، هغه کسان چې کله ورته مصيبت ورسيږي نو وايي: بيشکه مونږ دالله (په ملکيت کې) يو او هغه ته بيا ورتلونکي يو (په اخرت کې)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردګار لخوا نه ستايني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمې لارې موندونکي دي.

هو، داسې ژړا روا ده چې په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکې ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرميږي، او له ځان نه دفع کول يې ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دښځو دروژې احکام

دروژې دمیاشتي روژه نیول په هر مسلمان نارینه او مسلماني ښځي فرض ده، او هغه داسلام دارکانو څخه یو رکن، او دبنستونو څخه يي يو لوی بنسټ او اصل دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آیت].

ترجمه: ای هغو کسانو چي ایمان يي راوړی دی! تاسو باندي روژه نیول فرض شوي دي، لکه څنګه چي له تاسو نه مخکي کسانو (پخواني امتونو) باندي فرض شوې وه، امید دی چي تاسو وویریږي (او ځان وساتی له ګناهونو نه).

نو کله چي انجلۍ بالغه شي، او دبلوغ له علامو نه یوه ښکاره شي، مثلاً حیض يي راشي نو روژه په هغه فرضیږي، او کله انجلۍ ته په نهه (۹) کلنۍ کي حیض راشي، نو بعضي نجوني نه پوهیږي چي په دغه وخت کي روژه پري فرض ده، نو روژه نه نیسي، فکر کوي چي دا وړه (کوچنۍ) ده، او دکور

مشران هم دروژې نیولو وینا ورته نه کوي، چي دا کار د اسلام دیو لوی رکن په ترك کولو سره یو لوی تقصیر او بې غوري دی، نو که چا داسي وکړه، نو بیا په هغه باندي فرض ده چي دهغي روژې قضاي راوړي چي دحیض دشروع نه یې پرې ایښې ده، که څه هم ډیر وخت پرې تیر شوی وي، ځکه هغه روژه لا دهغې په ذمه کي پاته ده[1].

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چي دروژې میاشت داخله شي نو په هر مسلمان نارینه او ښځي باندي چي بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقیم وي) روژه نیول فرض دي، او که څوك مسافر او یا مریض وي دروژې په میاشت کي نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بیا به دهغه ورځو قضایي په بل وخت کي راوړي، الله ﷻ فرمایي:

﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۵ آیت].

ترجمه: او څوك چي له تاسو نه دا میاشت وګوري نو ضرور

---

(۱) او پداسي ښځي باندي دروژې دقضایي نه علاوه دهري روژې په بدل کي یوه مسکین ته یو نیم کیلو خواړه ورکول هم فرض دي.

بـه روژه نيسـي، او کـه څوك مريض او يـا مسـافر وو، نـو (ددې ورځو) په شمار به نوري ورځي (قضايي روژه نيسي).

او همدارنګه کـه څوك ډيـر زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او روژه نشـي نـيولای، او يـا داسـي يـو دوامـداره او دائمـي مـرض ولـري چـي دجوړوالـي (رغيدو) اميد يي نه وي، نو وي که ښځـه نـو روژه بـه خـوري او دهـري روژې پـه عـوض کـي بـه يـو مسـکين تـه نـيم صـاع (تقريباً يـو نـيم کـيلو) دخـپل وطـن خـواړه ورکـوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَـــى الَّذِيـــنَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقره سورت: ۱۸٤ آيت].

تـــرجمه: او پـه هغـو کسـانو چـي (دروژې نيولو) طاقت نلري ومسـکين تـه دفديـي پـه ډول خواړه ورکول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضـي الله عـنهما وايـي: دا دهغـه چـا لپاره ده چي زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يي نه وي[۱].

او هغـه مـريض چـي دمـرض نه يي دجوړيدلو (رغيدو) اميد نـه وي هغـه هـم دزوړ سړي په شان دی او هماغه حکم لري، او پر دواړو بـاندي دروژې قضـايي نشـته، ځکه چي ورته ممکنه نده،

(۱) بخاري روايت کړی دی.

او د (يطيقونه) معنى په ايت کې داده: چې ډير په مشقت او تکليف سره کولای شي روژه ونيسي.

او د ښځې لپاره څه خاص عذرونه شته چې وهغې ته دفرضي روژې خوړل روا کوي، او بيا به دهغه په شمار نورې ورځې قضايي روژه نيسي.

او هغه عذرونه دادي:

۱- حيض او نفاس:

دحيض او نفاس په وخت کې دښځې لپاره روژه نيول حرام دي، او دهغې قضايي راوړل وريباندي فرض دي، په بخاري او مسلم کې له عائشې رضي الله عنها نه روايت دی چې کله يوې ښځې پوښتنه څني وکړه: چې ولي حائضه ښځه دروژې قضايي راوړي او دلمانځه قضايي نه راوړي؟ نو هغې په جواب کې وويل: مونږ ته دروژې په قضايي راوړلو سره امر کيده، خو دلمانځه په قضايي راوړلو سره امر راته نه کيده. نو عائشې رضي الله عنها دا خبره بيان کړه چې دا حکم له هغه شرعي احکامو نه دی کوم چې په هغه کې بايد يواځې دشرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددې حکم حکمت: شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: او هغه وينه چې له حيض سره راوځي نو په هغه کې دويني راتلل دي،

او حائضه ښځه کولای شي روژه ونيسي کله يې چې وينه نه راوځي، نو روژه يي پدي حالت کي داعتدال او سلامتيا روژه ده، پدي چي په هغه وخت کي له هغې هغه وينه نه وځي کومه چي ددې دبدن دطاقت او تقويي سبب ده، اما په حيض کي روژه نيول پداسي وخت کي وي چي له هغې نه وينه وځي، چي هغه به دهغې بدن کمزوری کړي، او روژه به يي داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون کړي، نو ځکه ورته امر شوی چي دحيض په ورځو کي روژه ونه نيسي [(۱)].

۲- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کي:

پدي دوو حالتونو کي روژه نيول ښځي او يا ماشوم ته، او يا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځکه خو پدي حالاتو کي ورته روژه خوړل روا دي، خو که چيري کوم ضرر چي دهغه په وجه يي روژه خوړلي ده هغه يوازي ماشوم ته متوجه وي، او مور ته يي نه ويي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضايي به راوړي، او دهري ورځي په عوض کي به يوه مسکين ته خواړه ورکوي، او که نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو يوازي

---

(۱) مجموع الفتاوى ۲۵/۲۵۱.

قضايي به راوړي، (او فديه وربـاندي نشته)، پدې دلـيل چـي حملداره ښځه او كومه چي ماشوم تـه شودې وركوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حكم كي داخلي دي چي فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقرة سورت: ١٨٤ آيت].

تـرجمه: او پـه هغـو كسـانو چـي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسكين ته دفديي په ډول خواړه وركول لازمي ده.

حـافظ ابـن كثير رحمت الله علـيه وايـي: حملداره ښځـه او هغـه ښځـه چـي ماشـوم تـه شـودې وركـوي، كلـه چـي پـه خـپلو ځـانونو او ماشـومانو وويـرېږي، نـو پـدوى كـي هـم همدا علت او سبب موجود دى (كوم چي په آيت كي ذكر شو)[١].

او شـيخ الاسـلام ابـن تيمـيه رحمت الله علـيه وايي: كه چيري حملداره ښځـه پـه خـپل ماشـوم وويـرېږي، نـو روژه بـه خوري، او دهـري ورځـي پـه عـوض كـي به يوه ورځ قضـايي نيسـي، او هم به دهـري ورځـي پـه بـدل كـي يـوه مسـكين تـه يـو رطـل (تقريبـاً نـيم كيلو) خواړه وركوي[٢].

---

(١) تفسير ابن كثير ٣٧٩/١.

(٢) مجموع الفتاوى ٣١٨/٢٨.

يو څو پاملرني:

۱- مستحاضه: هغه ښځي ته وايي چي وينه يي دحيض وينه نه وي -لکه څنګه چي مخکي دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيماری په وجه روژه خوړل روا نده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځي دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خو استحاضه ددي خلاف ده، ځکه چي هغه په ټولو وختونو کي وي، او (دبنديدلو لپاره يي کوم ټاکلی وخت نشته چي په هغه کي روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخوا ګرځيدل، او له زخمونو نه وينه راتلل، احتلام (په خوب کي غسل اوښتل)، او داسي نورو په شان چي يو ټاکلی او معين وخت نلري چي ورنه ځان وساتل شي، نو ځکه خو استحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونګرځيد [۱].

۲- په حائضې، حمل داره، او شودې ورکونکي ښځي باندي فرض دي چي دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکي

---

(۱) مجموع الفتاوی ۲۵/۲۵۱.

رمضان نه مخکې راوړي، او چې څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چې دراتلونکې رمضان پورې يوازې دقضا شويو روژو په اندازه شپې پاتې شي، نو په دوی باندې دتيرو روژو قضايي فرض ده، تر څو بله دروژې مياشت داخله نشي پداسې حال کې پدوی باندې دتير رمضان روژې پاتې وي، او که چيرې بله درمضان مياشت داخله شي او مخکينې روژې پرې پاتې وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته دهغه قضايي راوړي، او هم به دهرې روژې په عوض کې يوه مسکين ته خواړه ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازې قضايي به يې راوړي، او همدارنګه که هغې دمرض او يا سفر په وجه روژې خوړلې وي، نو دهغه حکم دهغې ښځې په شان دی چې دحيض په وجه يې روژه خوړلې وي، او مخکې دهغه بيان وشو.

٣- که چيرې دښځې ميړه (خاوند) په کور کې حاضر وي، نو ښځې ته روا نده چې بيله دميړه داجازې نه نفلې روژه ونيسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحديث کتابونو کې) له ابو هريره رضی الله عنه څخه روايت دی وايي: چې پيغمبر ﷺ فرمايلي: «لاَ يَحِــلُّ لامْرَأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ»، وفي بعض الروايات عند أحمد وأبي داود: «إِلاَّ رَمَضَانَ».

ترجمه: وهيڅ ښځي ته روا ندي چي (نفلي) روژه ونيسي، پداسي حال کي چي ميړه يي په کور کي وي، مګر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي رواياتو داسي فرمايي: مګر فرضي روژه، (يعني هغه بيله اجازي دميړه نيولای شي).

خو که چيري ميړه ورته دنفلي روژې نيولو اجازه وکړي، او يا په کور کي حاضر نه وي، او يا ميړه ونلري، نو ورته مستحب ده چي نفلي روژه ونيسي، خصوصاً په هغه ورځو کي چي روژه نيول يي مستحب وي، لکه ددوشنبي، او پنجشنبي ورځ، او دهري مياشتي نه درې ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذي الحجې لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره يوه ورځ مخکي او يا وروسته. خو هغې ته نه ښايي چي نفلي روژه ونيسي او پر هغې باندي دفرضي روژې قضايي پاتي وي، نو اول به قضايي روژه نيسي، والله اعلم.

۴- که چيري حائضه ښځه په رمضان کي دورځي په مينځ له حيض نه پاکه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونيسي، او بيا دي دهغه قضايي له هغو ورځو سره راوړي چي دحيض په حالت کي يي خوړلي دي، او دپاکيدلو وروسته دپاتي ورځي نيول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

دښځي دحج او عمري احکام:

دبيت الله شريفي حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي دحج دفرضيت شرطونه پکښي موجود وي، يو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لدي نه اضافه مستحب او نفلي دي. حج داسلام دارکانو څخه يو رکن دی، او هغه وښځي ته دجهاد په عوض کي دی، لکه څنګه چي عائشه رضي الله عنها وايي: يَا رَسُولَ اللهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»[۱]، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ اللهِ، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِن أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ايا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمايل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنګ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روايت کي

---

(۱) احمد، او ابن ماجه په صحيح سند سره روايت کړی دی.

عائشــه رضي الله عنها وايــي: اى رســول الله، مونــږ جهــاد دټولــو اعمالو نه بهتر ګڼو، نو ايا جهاد ونکړو؟ پيغمبر ﷺ وفرمايل: ليکن بهترين جهاد نيك او قبول شوى حج دى.

او په حج کي دښځو لپاره خاص احکام دي، چي له هغي جملي نه دادي:

۱- دمَحرَم موجوديت: دنارينه او ښځي دحج کولو عام شرطونه دادي: اسلام، عقل، ازادي، بالغيدل، مالي قدرت او توانايي، او دښځي لپاره خاص شرط دمَحرَم موجوديت دى چي له هغې سره به وحج ته سفر کوي، او هغه به دښځي ميړه وي، او يا هغه څوك چي ابدي نکاح يي ورسره دنَسَب په وجه حرامه وي، لکه دهغې پلار، زوى، ورور، او يا هغه څوك چي نکاح يي ورسره په يوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لکه دهغې رضاعي[1] ورور، او يا دمور ميړه (پلندر)، او دميړه زوى (دبني زوى).

او ددې خبري دليل هغه حديث دي چي ابن عباس عنهما رضي الله روايت کړى دى وايي چي له پيغمبر ﷺ نه يي

---

(۱) رضاعي ورور هغه ته وايي چي دواړو ديوي ښځي شودي رودلي وي.(ژباړن)

اوريدلي چي په خطبه کي يي ويل: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلاَ تُسَافِرْ الْمَرْأَةُ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»[۱].

ترجمه: هيڅ سړی به له ښځي سره نه يو ځای کيږي، مګر دا چي دهغې مَحرَم به موجود وي، او هيڅ ښځه به بيله مَحرَم نه (يوازي) سفر نه کوي، نو يو سړی ودريد او ويي ويل: ای رسول الله! زما ښځه دحج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلانی غزا (جنګک) لپاره تعين شوی يم، پيغمبر ﷺ (ورته) وويل: لاړ شه او له خپلي ښځي سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثاً إِلاّ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»[۲].

ترجمه: ښځه به ددريو ورځو لپاره سفر نکوي، مګر دا چي مَحرَم به ورسره وي. او پدې باره کي ډير حديثونه راغلي چي

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ښځـه مـنع کـوي چـي حـج تـه او يـا بـل ځـاى ته بيله محرم نه سفر وکـړي، ځکـه ښځـه ضـعيفه او کمـزورې ده او پـه سـفر کـي درنګـارنګ تکليفونو او مشکلاتو سره مخامخ کيږي چي دهغو مخنيوى يـوازي نارينه کولاى شي، او لـدي نـه عـلاوه ښځـي ته دفاسـقانو لخـوا هـم تکليف رسـيدلاى شي، نـو ځکـه دمحـرم موجوديـت ضـروري دى تـرڅو له دا ډول تکلـيفونو نـه دهغـې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کـوم محـرم چي بايد دښځي سره په حج کي ملګرى وي، دهغـه لـپاره شـرط دادى چـي عـاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافـر داطميـنان او اعـتماد وړ نـدى، او کـه چـيري ښځـه پـه دغـه شـرايطو سـره محـرم پيدا نکـړي، نـو ضـرور بـه بـل ځـوك مکلف کوي چي دهغي لپاره حج وکړي.

۲- کـه چـيري حـج نفلـي وي نـو دهغـه لپاره يي دميړه اجازه شـرط ده، ځکـه پـه حـج کـي دمـيړه حـق بـيځايه کـيږي، پـه مغني کـي راغلـي دي: مـيړه کـولاى شـي ښځـه دنفلي حج نه منع کړي، ابـن المـنذر وايـي: ټـول هغـه علمـاء چـي زه پـري علـم لـرم- پـدي خبره مـتفق دي چـي مـيړه کـولاى شـي ښځـه دنفلـي حـج نـه مـنع کـړي، او دا ځکـه چي دميړه حق پر ښځي فرض دى، نو ورته روا نـده چي هغـه پداسي کار سره ضايع کړي چي هغه فرض نه وي،

لکه دبادار او مريي په شان[۱] (يعني لکه څنګه چي مريي ته روا ندي چي دبادار فرضي حق په يو غير فرضي کار سره ضايع کړي).

۳- ښځه کولای شي چي دنارينه لپاره (په نيابت کي) حج او عمره وکړي، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځي ته په اتفاق دعلماوو روا دي چي دبلي ښځي په عوض (نيابت) کي حج وکړي، لور يي وي او که بيله هغه نه بل څوك، او همدارنګه دڅلورو امامانو (ابو حنيفه، مالك، شافعي، او احمد) او اکثرو علماوو په نظر ښځي ته روا دي چي دسړي لپاره (په نيابت کي) حج وکړي، لکه څنګه چي پيغمبر ﷺ دخثعمي دقبيلي ديو ښځي په جواب کي چي ويل يي: يا رسول الله! پر بندګانو باندي دالله ﷻ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسي حال کي چي هغه زوړ او سپينږيری، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وکړ چي دخپل پلار په عوض (نيابت) کي حج وکړي، سره لدې چي دنارينه احرام دښځي تر احرام

(۱) المغني ۳/ ۲۴۰.

کامل دی[۱].

۴- که چیري ښځې ته پداسي حال کي حیض یا نفاس راشي چي حج ته روانه وي، نو که داحرام په وخت کي وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام تړي، ځکه داحرام دتړلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کي (ابن قدامه) وایي: او لنډه خبره داده چي دښځو لپاره دنارینه وو په شان داحرام په وخت کي غسل کول روا دي، ځکه دا هم یو دحج دافعالو نه دی، او غسل کول دحائضې او نفاس داره ښځې لپاره زیات دتاکید وړ دی، نظر په هغه حدیث چي پدي باره کي راغلی دی، جابر رضي الله عنه وایي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي»[۲].

ترجمه: تر څو چي مونږ وذو الحلیفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عمیس نه محمد بن ابو بکر پیدا (تولد) شو، نو پیغمبر ﷺ

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۲۶.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

تـه يـي سـړی واسـتوه چـي پوښتـنه ځنـي وكـړي چـي څـه وكـړم؟ پيغمـبر ﷺ ورتـه وويـل: غسـل وكـړه، او (دوينـي پـه ځـای كـي) كومـه توټـه كښـيږده، او احـرام وتړه. او له ابن عبـاس رضي الله عنهما لـه پيغمبر ﷺ نه روايت كوي چي فرمايي: «النُّفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا أَتَـيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ»[1].

تـرجمه: نفـاس داره او حائضـه ښځـه چـي كله وميقات[2] ته راشـي نـو دواړه بـه احـرام تـړي، او د كعبـي دطواف نه بغير به نور تـول (دحـج او يـا عمـري) اعمـال پـه ځـای كـوي. او پيغمـبر ﷺ وعـائشـې تـه امـر وكـړ چـي دحج داحرام لپاره غسـل وكړي پداسي حال كي چي هغه حائضه وه[3].

او دحائضـې او نفـاس داره ښځـې داحرام لپاره پـه غسـل كـي حكمـت دادی چـي (دبـدن) نظافـت او صـفايي يـي وشـي، او بـد

---

(۱) ابو داود روايت كړی ی.

(۲) ميقات هغـه معيـن ځـای تـه وايـي چـي هلته احرام تړل كيږي، او له هغه نه بايد بيله احرامه څوك تير نشي.(ژباړن)

(۳) المغني ۲۹۳/۳-۲۹۴.

بويـي يـي لاړه شـي کـوم چي دخلکو ديوځای کيدو په وخت نورو تـه دتکليف سبب ګرځي، او نجاست يي له مينځه لاړ شي. او که چيري ورتـه داحـرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لـپاره څـه نقصـان نلري، او پـه خـپل احـرام کـي بـه پاتـه وي، او داحـرام دممـنوعـاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي تـر څو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعـرفات ورځ راشـي او دوی پاکـي شـوي نه وي او دعمري احرام يـي تړلـی وي چـي وروستـه بـيا له هغـې سره حـج هـم وکـړي، نو دوی بـه دعمـري داحـرام برسـيره دحـج احـرام تـړي (دحـج نيـت بـه کوي) نو پدې سره به ددوی حج دقِران[1] حج وګرځي.

او دلـيل يـي دادی چـي عائشـې رضی الله عنها دعمـري احـرام تړلـی وو او حـيض يـي راغـی، نـو پيغمـبر ﷺ پداسـي حـال کـي ورغلـو چـي هغـې ژړل، پيغمبر ﷺ وويـــل: «مَا يُبْكِيكِ؟ لَعَلَّكِ نُفِسْتِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

---

(۱) دقِـران حـج هغـه دی پـه کـوم کـي چـي عمـره او حـج پـه يوه احرام او يوه نيت سره وکړي شي.(ژباړن)

افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»[۱].

ترجمه: ولې ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلی وي؟ هغې وويل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله ﷻ دادم عليه السلام په لونړو باندي مقرر کړی دی، نو ته ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يې کوي، خو دکعبې نه طواف مه کوه. او دجابر رضي الله عنه په حديث کي چي بخاري او مسلم روايت کړی وايي: او پيغمبر ﷺ عائشې رضي الله عنها ته پداسي حال کي ورغلی چي هغې ژړل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «مَا شَأْنُكِ؟» قَالَتْ: شَأْنِي أَنِّي قَدْ حِضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحْلِلْ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهِلِّي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلَتْ وَوَقَفَتْ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَرَتْ طَافَتْ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ حَلَلْتِ مِنْ حَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغی، او ټولو خلکو ځانونه حلال کړي دي (دعمري احرامونه يې

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

خلاص کړي دي)، او ما لاځان ندی حلال کړی، او نه مي دکعبي طواف کړی دی، او خلك اوس حج ته روان دي، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله ﷻ دادم عليه السلام په لوڼو مقرر کړی دی، نو ته غسل وکړه، او بيا احرام وتړه، نو هغې احرام وتړی، او ټول افعال يي په ځای کړل، تر څو چي پاکه شوه نو بيا يي دکعبي طواف وکړ او دصفا ومروا سعي يي وکړه، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: (اوس نو) له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې (ووتلې).

علامه ابن القيم وايي: صحيح او صريح احاديث پدي دلالت کوي چي عائشه رضی الله عنها اول دعمرې احرام تړلی وو او بيا چي کله يي حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته امر وکړ چي دحج احرام وتړي، نو پدې سره يي حج دقرآن حج وګرځيد، نو ځکه خو پيغمبر ﷺ ورته وويل: «يَكْفِيكِ طَوَافُكِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِحَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ»(۱).

ترجمه: دکعبي (يو) طواف او دصفا او مروا (يوه) سعي ستا دحج او عمري (دواړو) لپاره تاته کفايت کوي.

---

(۱) تهذيب السنن ۲/۳۰۳.

۵- کوم کارونه چي ښځه يي بايد داحرام تړلو په وخت کي وکړي: ښځه بايد دنارينه په شان داحرام په وخت کي غسل وکړي، او دنوکونو په اخيستلو، او ويښتانو لري کولو او بد بويي ورکولو (خوشبويي وهلو) سره ځان پاك کړي، تر څو بيا داحرام په حال کي دې شيانو ته ضرورت پيدا نکړي، ځکه چي هغه وخت بيا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چيري دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول يي حتمي ندي، او نه هغه داحرام دخصوصياتو څخه دي، او پروا نلري چي پداسي عطرونو سره ځان خوشبويه کړي چي تيز بوی ونلري، لکه عائشه *رضي الله عنها* چي وايي: كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَنُضَمِّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِحْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلاَ يَنْهَانَا[١].

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ سره (ومکي) ته تللو او داحرام تړلو په وخت کي به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندي مشك وهل، نو کله چي به له مونږ نه ديوې (بدن) خولې شو نو مشك به يي پر مخ راتوی شول، او هغه به پيغمبر ﷺ ليدل خو له هغه

---

(١) ابو داود روايت کړی دی.

څخه يي نه منع کولو.

شوکاني وايي: دپيغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چې هغه ديو ناروا او باطل کار باندې چپ نه پاتې کيږي[1].

۶- داحرام دنيت سره به هغه څادري (بوقره) او نقاب ليري کړي چې اغوستي يي وي، او بوقره او نقاب هغه دي چې مخ پټوي او په هغه کښې دسترګو لپاره سوري وي چې ښځه له هغه نه ګوري، دليل يي دبخاري دا حديث دی: «لا تنتقب المحرمة»، يعني: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او څادري خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنګه به دستکلي (دستکشي) هم ليري کوي که يي مخکي له احرام نه اغوستي وي، او دستکشي هر هغه شي ته وايي چې دلاسونو دپټولو لپاره په لاسونو اغوستل کيږي. او کله چې ښځه دبيګانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بيله نقابه او څادري نه په کوم بل شي لکه پوړنی او يا جامې سره پټوي، او همدارنګه له بيګانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بيله دستکلو نه په بل شي

(۱) نيل الاوطار ۱۳/۵.

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځي مخ او لاسونه عورت ګڼل کيږي، چي له بيګانه نارينه وو نه يي پټول فرض دي، که داحرام په حالت کي او يا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چي دځان دپټولو لپاره جامي واغوندي، او دکجاوې له سيوري نه استفاده وکړي، خو پيغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چي لاسونو ته اغوستل کيږي، او که ښځه خپل مخ پداسي جامه سره پټ کړي چي له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښليده نو صحيح داده چي دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چي په لرګي يا لاس اويا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (تر څو له مخ سره يي ونه نښلي)، ځکه پيغمبر ﷺ دښځي مخ او لاسونه يو شانتي ګڼلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپيغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چي دهغه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علماوو نه هيڅ يوه له پيغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چي هغه فرمايلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجمه: دښځي احرام دهغې په مخ کي دی، بلکه دا دسلفو[۱] دبعضي علماوو قول دی.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه يوه کلمه هم په احرام کي دښځي دمخ دلوڅولو په فرضيت کي نده راغلې، او يوازي له نقاب نه منع راغلې ده.. او بيا وايي: له اسماء رضی الله عنها نه روايت دي چي هغې به داحرام په حال کي خپل مخ پټاوه، او عائشه رضی الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ[۲].

ترجمه: سواره خلک به زمونږ له خوا نه تيريدل پداسي حال کي چي مونږ به دپيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، نو کله چي به زمونږ سره مخامخ او نژدي شول نو زمونږ نه هري يوې به خپل څادر (پوړنی) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندي را څوړند کړ، او چي کله به له مونږ نه تير شول نو بيا به مو مخ لوڅ کړ.

---

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعينو، تبع تابعينو او نور داسلام داول عصر امامانو او سترو علماوو ته ويل کيږي.(ژباړن)

(۲) ابو داود روايت کړی دی.

نو اې مسلماني احرام تړونکې خوري پوه شه چي تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چي خاص دهغه لپاره جوړ (ګنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلې (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چي له بيګانه (نا محرمه) نارينه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پوړني، يا جامي، او يا بل شي سره پټ کړې، او داسي شي لکه لرګی، پټکی او يا بل څه استعمالول چي پوړنی له مخ نه ليري کړي تر څو ورسره ونه نښلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چي داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چي زينت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارينه وو دکاليو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنګ وي چي دبدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازك وي چي بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چي پښي او لاسونه يې ترينه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وايي: علماء پدي باندي اتفاق لري چي داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوګ، څادر، او موزې اچول روا دي[(١)].

---

(١) المغني ٣/٣٢٨.

او ښځي ته ضروري نده چي کوم معين او خاص رنګ - مثلاً زرغون رنګ- کالي واغوندي، بلکه هغه رنګونه به اختياروي کوم چي معمولاً ښځي اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چي يو رنګ جامي په بل رنګ جامو سره بدلي کړي.

۸- او ښځي ته سنت دي چي داحرام نه وروسته په دومره ټيټ اواز سره لبيك ووايي چي يوازي يي خپله واوري. ابن عبد البر وايي: علماء اتفاق (اجماع) لري دښځي لپاره سنت طريقه داده چي خپل اواز پورته نکړي، يوازي به يي خپل ځان ته اوروي، او دفتنې دډار او ويري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ويل روا ندي، او په لمانځه کي به (دسهوي په صورت کي وامام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارينه وو په شان به) تسبيح نه وايي(۱).

۹- په ښځي باندي په طواف کي پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چي اواز به نه پورته کوي، او سترګي به

---

(۱) المغني ۲/۳۳۰-۳۳۱.

(له حرامو کتلو څخه) ساتي، او د نارينه وو سره به ډکې نه وهي يعني ګڼه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن يماني په حصه کي، او دکعبي څخه ليري دمطاف[1] په اخيري حصه کي له نارينه څخه ګوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه طواف نه چي دنارينه وو په ازدحام کي يي وکعبي ته نژدي وکړي، ځکه له نارينه وو سره څنګ او ډکې وهل (يعني ګڼه جوړول) حرام دي، پدي چي هغه دفتني سبب ګرځي، او وکعبي ته نژدي والی او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت کي سنت دي، نو دسنت لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه پداسي حالت کي هغه دښځي په حق کي سنت ندي، او هغې ته سنت طريقه داده چي کله ورته مخامخ شي يوازي اشاره ورته وکړي.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښځو ته دحجر اسود مچول مستحب ندي، او حتی مسه کول (لاس وروړل) هم ورته مستحب ندی، مګر په هغه حالت کي چي مطاف (دطواف ځای) دشپي لخوا او يا بل وخت کي خالي وي، ځکه پدي کي

---

(۱) مطاف: دکعبي شاوخوا هغه منطقي ته وايي چي خلګ پکښي طواف کوي.(ژباړن)

دښځو او دنورو خلکو لپاره تکليف دی[١].

او په مغني کي وايي: وښځي ته په شپه کي طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کي دښځي ستر زيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چي وکعبي ته نژدي شي او حجر اسود مسه کړي[٢].

١٠- په مغني کي وايي: دښځو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټوله د(عادي) تګ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدي اتفاق دی چي په ښځو باندي دکعبي په طواف (په اولو دريو دورو) او صفا ومروا کي منډه وهل (رَمَل) نشته، او نه پري اوږه لوځول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښځو په حق کي نشته، ځکه دهغوی لپاره ستر پکار دی، او په منډه وهلو ډو اوږو لوځولو کي دبدن لوڅيدل دي[٣].

١١- دحج هغه اعمال چي بايد حائضه ښځه يي وکړي، او

---

(١) المجموع ٣٧/٨.

(٢) المغني ٣٣١/٣.

(٣) المغني ٣٩٤/٣.

هغه چي بايد ويي نکړي تر څو پاکه شي: حائضه ښځه دحج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودريدل، مزدلفي ته تلل، دجمرو ويشتل، خو دکعبي طواف به نکوي تر څو چي پاکه شي، څکه عائشه رضی الله عنها چي کله يي حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَّ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»[١].

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي پاکه شي. او دمسلم په روايت کي داسي راغلي دي: «فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي غسل وکړي.

شوکاني وايي: پدي حديث کي دحائض ښځي لپاره دطواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چي وينه يي بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهي) دفساد او باطليدو

---

(١) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضې ښځې طواف کول باطل دي، او دا داکثره علماوو قول (نظر) دی[۱].

او دصفا ومروا په مينځ کې به سعي هم نکوي، ځکه سعي دطواف څخه وروسته وي، او پيغمبر ﷺ هيڅکله مخکې له طواف نه سعي نده کړې.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوك له طواف نه مخکې سعي وکړي نو زمونږ په نزد يې سعي نه صحيح کيږي، او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وويل چې ماوردي پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړيده، او دا دمالك او ابو حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل حديث له بعضې علماوو نه نقل کړي دي چې نومړي سعي صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی دی.

زمونږ دليل دادی: چې پيغمبر ﷺ دطواف نه وروسته سعي وکړه، او ويې فرمايل: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ».

---

(۱) نيل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسك لما نه واخلی (لما نه يي زده کړی)، او دابن شريك رضی الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَـعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمنْ قَائِلٍ: يَا رَسُولَ اللّه، سَـعَيْتُ قَـبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَّمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخَّرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُـولُ: «لاَ حَـرَجَ، لاَ حَرَجَ إِلاَّ عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلكَ الَّذي هَلَكَ وَحَرِجَ»[1].

تـرجمه: زه دپيغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وکړی، نو خلك ورتـه راتلل، چا بـه ويـل: ای رسول الله له طواف نه مخکي مي دصفا ومروا سعي وکړه، او يا مي څه شی وروسته وکړی، او يا مي مخکي وکړی، نو پيغمبر ﷺ بـه ويـل: چي هيڅ پروا (ګناه) نشته، مګر پـه هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي پـه ظلم سره واخيست (او پايمالـه يي کړ)، نو همدا شخص هلاك شو او پـه ګناه کي ولويدی. نو پدې حديث کي ددي خبري چي وايي: لـه طواف نه مخکي مي سعي وکړه،

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت کړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنی داده چې دطواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکې مې سعي وکړه، او خطابي هم دحديث همداسي معنی کړيده[(۱)].

زمونږ استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کې وايي: پوه شه چې اکثر علماء پدي نظر دي چې سعي يوازي له طواف نه وروسته صحيح کيږي، نو که له طواف نه مخکې سعي وکړي داکثره علماوو په نظر صحيح نده، چې له هغه جملې څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدي باره کې دعلماوو اجماع نقل کړي ده، او بيا يې دنووي مخکينی قول او دهغه لخوا دابن شريك دحديث جواب يې ذکر کړ، او بيا وايي: نو هغه دا خبره: چې مخکې له طواف نه (مې سعي وکړه) يعني: مخکې له فرضي طواف نه چې رکن دی، او دا ددي نفي نکوي چې سعي به يې دطواف قدوم[(۲)] نه وروسته

---

(۱) المجموع ۸۲/۸.

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چې دعمري او يا دحج دټولو اعمالو نه مخکې کيږي.(ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی[۱].

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهي په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لا حرج» يعني څه پروا او ګناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسك او اعمال واخلی او زده يي کړی[۲].

---

(۱) اضواء البيان ۵/۲۵۲.

(۲) المغني ۵/۲۴۰.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چي په کوم حدیث چي داول قول خاوندان استدلال کوي او وايي چي سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومړي حدیث پدي خبره دلالت نکوي، ځکه حدیث دوه احتماله لري: یا خو حدیث دهغو کسانو په باره کي دی چي دفرضي طواف نه مخکي سعي وکړي، خو له هغه نه مخکي یي دطواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي یي له طواف نه وروسته راغله (نه مخکي)، او یا دهغه کسانو په باره کي دی چي په هیره او ناپوهي سره بیله قصده (له طواف نه مخکي سعي وکړي).

او ما پدي مسأله کي پدي وجه اوږد بحث وکړ، چي اوس داسي کسان پیدا شویدي چي دطواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولي او پدي سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاملرنه:

که ښځي ته له طواف نه وروسته حیض راشي، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ځکه دسعي لپاره پاکوالی او اودس شرط ندی، په مغني کي وايي: اکثره علماء دا نظر لري چي دصفا او مروا دسعي لپاره اودس شرط ندی، او لدي جملي نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بیا وایي: ابو داود وایي: ما له احمد نه اوریدلي دي چي ویل یي: کله چي ښځه دکعبي طواف وکړي، او بیا حیض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، بیا دي منی ته ولاړه شي، او له عائشي او ام سلمه رضي الله عنهما نه روایت دی چي دوی دوو ویلي دي: کله چي ښځه دکعبي طواف او دوه رکعته لمونځ وکړي، او بیا یي حیض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، دا خبره اثرم روایت کړیده[1].

۱۲- وښځو ته له مزدلفي نه دضعیفه او کمزوره حاجیانو سره یو ځای دسپوږمۍ دلویدو نه وروسته راوتل، او منی ته په ررسیدو سره لوی شیطان ویشتل روا دي، تر څو په ازدحام (ګڼه ګوڼه) کي ګیر نشي.

موفق ابن قدامه په مغني کي وایي: څه باك نشته چي ضعیفه حاجیان او ښځي مخکي له مزدلفي نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو کسانو نه وو

(۱) المغني ۵/۲۴۶.

چي خپل د کور کمزوري به يي مخکي ومنى ته استول، او دا دعطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دى، او زمونږ له معلومات سره څوك ددي خبري مخالف نشته، او پدي کي دهغوى لپاره اسانتيا او دازدحام دتکليف نه خلاصون، او دپيغمبر ﷺ دسنت متابعت دى[۱].

امام شوکاني وايي: دلائل پدي دلالت کوي چي دشيطانانو ويشتلو وخت دهغه چا لپاره چي رخصت[۲] ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دى، او دچا لپاره چي رخصت او اجازه شوي وي لکه ښځي او ضعيفه او کمزوري حاجيان، نو هغوى ته دلمر ختلو نه مخکي روا دى[۳].

امام نووي وايي: شافعي او دمذهب علماء وايي: دښځو او نورو ضعيفه حاجيانو لپاره سنت طريقه داده چي له مزدلفي نه

(۱) المغني ۵/۲۸۶.

(۲) رخصت دې ته وايي چي شريعت دتکليف او عذر په وجه په حکم کي اسانتيا راولي، لکه د ښځو او ضعيفو کسانو لپاره د مزدلفې څخه په نيمه شپه کي راوتل او شيطانان ويشتل.(ژباړن)

(۳) نيل الاوطار ۵/۷۰.

ومنی ته دنيمي شپي نه وروسته او له سهار نه مخکي لاړ شي، تر څو دخلکو دبير وبار (ګڼي) نه مخکي لوی شيطان وولي [(۱)]، او بيا يي پدي باره کي راغلي احاديث ذکر کړل.

۱۳- ښځه به دحج او عمري داحرام نه دوتلو لپاره به دخپل سر ويښتـه دګوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خرَيل (کَلَول) ورتـه روا نـدي، او دګوتـو سرونه دګوتـي دلـوړ (اوچت) بـند نـه پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دښځي لپاره شرعي طريقه دويښتانو لنډول دي، نه خريل، او پدي کي دعلماوو اختلاف نشته، ابن المنذر وايي: علماوو پدي اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خريل دښځي په حق کي مُثلَه [(۲)] ګڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِنَّمَا عَلَى

---

(۱) المجموع ۱۲۵/۸.

(۲) مُثلَه: دي ته وايي چي دچا يو اندام پري کړي شي، لکه غوږ، پوزه، او لاس.(ژباړن)

النِّسَاءِ التَقْصِيرُ»(۱).

ترجمه: پر ښځو باندي (دويښتو) خريل نشته، پر ښځو باندي يوازي (دويښتو) لنډول دي.

علي رضي الله عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تَحْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا(۲).

ترجمه: پيغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خريلو (کلولو) نه منع کړيده. او احمد به ويل: ښځه دهري کوڅۍ نه دګوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوريدلي چي پوښتنه څني وشوه چي آيا ښځه به ټول سر نه کَمَوي؟ (يعني له ټولو نه به دګوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل يي: هو، ويښته به دسر مخي ته راټول کړي، او بيا به دويښتو دسرونو نه دګوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به يي(۳).

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

(۲) ترمذي روايت کړی دی.

(۳) المغني ۵/ ۳۱۰.

امام نووي وايي: علماء پدي خبره متفق دي چي ښځه دسر په خريلو سره مكلفه نده، بلكه دهغي لپاره يوازي دسر ويښته لنډول دي... ځكه (خريل) دهغي په حق كي بدعت دى او په هغه كي مُثله هم ده[1].

۱۴- حائضه ښځه چي كله اخيرنى شيطان وولي او ويښته لنډ كړي، نو له احرام نه وځي (حلاليږي)، او كوم شيان چي داحرام په وخت كي پري حرام وو، هغه ورته روا كيږي، خو ميړه ته لانده روا، نو هغه به له ځان سره ديو ځاى كيدلو ته نه پريږدي، تر څو چي فرضي طواف وكړي، او كه په دغه حالت كي جماع او يوځايوالى ورسره وكړي نو فديه پري لازميږي، او هغه يو پسه په مكه كي حلالول او دحرم په مسكينانو به يي تقسيموي، ځكه دا كار داول حلالوالي[2] نه وروسته شوى دى.

---

(۱) المجموع ۸/ ۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالى هغه دى چي دفرضي طواف نه مخكي ځان له احرام نه وباسي، او دوهم او اخيرنى حلالوالى هغه وخت وي چي فرضي طواف وكړي، او ټول مناسك او اعمال يي پوره شي.(ژباړن)

١٥- كه ښځي ته دفرضي طواف نه وروسته حيض راشي، نو په هغي باندي درخصت طواف[1] نشته، او كولاى شي چي هر وخت وغواړي سفر وكړي، عائشه رضي الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّه ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسَتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَــتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْت، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ»[2].

ترجمه: صفيه د حيي لور ورسته لدي چي فرضي طواف يي وكړ حيض يي راغی، نو دا خبره مي وپيغمبر ﷺ ته وكړه، نو ويي فرمايل: آيا هغه مونږ له سفر كولو نه راګرځوي؟ ورته ومي ويل: اى رسول الله هغې فرضي طواف كړى دى، او بيا يي دطواف نه وروسته حيض راغلی دی، نو ويي فرمايل: نو بيا خو دي سفر وكړي.

---

(١) طواف وداع هغه طواف چي دمكي څخه دوتولو نه مخكي كيږي، او بيا وحرم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي.(ژباړن)

(٢) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

له ابن عباس روايت دی وايي: وخلکو (حاجيانو) ته امر شوی چي اخيرنی کار به يي دکعبي طواف وي، خو له حايضي ښځي نه دا کار تخفيف شوی دی (يعني په هغه مکلفه نده)[١]،

او همدارنګه وايي: پيغمبر ﷺ حايضي ښځي ته دا اجازه کړي ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که يي فرضي طواف کړي وي[٢].

امام نووي وايي: ابن المنذر ويلي دي: او اکثره علماء په همدي نظر دي، لکه: مالك، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنيفه او نور[٣].

په مغني کي وايي: دا دښارونو[٤] داکثره علماوو نظر دی. او وايي: او دنفاس داره ښځي حکم دحايضي په شان دی، ځکه

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) احمد روايت کړی دی.

(٣) المجموع ۲۸۱/۸.

(٤) دښارونو نه مراد: مکه، مدينه، کوفه، بصره، او بغداد دي.(ژباړن)

دنفاس او حيض احکام په فرضياتو او مُسقِطاتو[۱] کي يو شان دی[۲].

۱۶- ښځي ته له مَحرَم سره دمسجد نبوي زيارت دلمونځ او دوعا کولو لپاره مستحب دی، خو دپيغمبر ﷺ دقبر زيارت ورته روا ندی، ځکه دا دقبرونو له زيارت نه منع شويده.

شيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمت الله عليه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چي ښځه دپيغمبر ﷺ له زيارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره کي)، او منع چي کله عامه وي نو هيچا ته يي تخصيص کول بيله دليل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دکوم له وجهي نه چي ښځه له دقبرونو دزيارت نه منع شويده) پدي مساله کي موجود دی...[۳].

---

(۱) مُسقِطات هغه شيانو او اسبابو ته وايي چي کوم شرعي حکم ساقط کړي.(ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شـيخ عـبد العزيـز بـن بـاز رحمـت الله علـيه دپيغمـبر ﷺ دزيـارت كولـو پـه بـاره كـي دهغـه چـا لـپاره چـي دمسـجد نـبوي زيـارت وكړي وايـي: او دا زيـارت يـوازي دنارينه وو لـپاره روا دی، او دښځو لـپاره دهيـڅ قـبر زيارت روا ندی، لكه څنګه چي دپيغمـبر ﷺ نـه راغلي دي چي هغه په هغه ښځو لعنت ويلی دی چـي دقـبرونو زيـارت كـوي، او پـه هغـو كسـانو چـي پـه قـبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او څراغونو او شمعونه پكښي بلَوي.

امـا مدينـي مـنوري تـه پـدي قصـد تلـل چـي په مسجد نبوي كـي لمونـځ او دوعـا او نور طاعـتونه -چي په نورو مسجدونو كـي روا دي- وكړي، نو دا دټولو لپاره روا دي[1].

---

(۱) التحقـيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء الكتاب والسنة ص۱۹.

نهم فصل

دمشترک ژوند او ښځې عقد څخه مربوط احکام

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله ﷻ (دقدرت) له نښو (څخه دادي) چې تاسو ته يې ستاسو له جنس نه ښځې پيدا کړي، تر څو له هغوی سره آرام پيدا کړی، او ستاسو په مينځ کې يې مينه او مهرباني پيدا کړيده، بيشکه په دې کې (دالله دقدرت) نښې دي دهغه کسانو لپاره چې (دالله په مخلوقاتو) کې فکر کوي.

او فرمايي: ﴿وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

ترجمه: او واده (نکاح) کړی بې خاونده ښځې او بې ښځو سړي، او نيک خويه مريان او مينځې خپل، که (هغوی) فقيران

وي نو الله به له خپل فضل نه هغوی غنيان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډير پوه دی.

امام ابن کثير رحمت الله عليه وايي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضي علماء هغه په هر هغه چا چي قدرت يي لري فرض ګڼي، او پدي حديث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روايت کړی دی.

ترجمه: ای ځوانانو څوك چي له تاسو نه دجماع کولو توان (او دهغه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکړي، ځکه هغه سترګي (له حرامو نه) پټوي، او (دانسان) فرج او شرمګاه (له حرامو) نه ساتي، او څوك چي توان ونلري، نو روژه دي ونيسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتني وسيله ده.

او بيا يي دا خبره وکړه چي واده دغني کيدلو سبب دی، ځکه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ﴾، او دابو بکر الصديق ﷺ دا وينا يي ذکر کړه چي وايي: دالله دامر اطاعت وکړی چي تاسو ته يي په نکاح کولو امر کړی، تر څو هغه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنيان به مو کړي،

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابن مسعود وايي: غنی او ثروت په نکاح کي ولټوی، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾، ابن جرير روايت کړی، او بغوي هم له عمر ﷺ نه همداسي روايت کړی دی[1].

شيخ الاسلام ابن تيمه وايي: الله ﷻ مومنانو ته نکاح کول او طلاق ورکول، او دطلاق شوي ښځي سره دوباره نکاح کول رواکړيدي وروسته لدي نه چي بل ميړه يي کړی وي، او نصرانيانو[2] په يو بل باندي نکاح کول حرام کړيدي، او چا چي يي نکاح روا کړي، نو طلاق يي ورته ندی روا کړی، او يهودو[3] طلاق روا کړی، خو هغه طلاق شوي ښځه چي له بل ميړه سره يي نکاح کړي وي، نو دهغه نکاح کول داول ميړه لپاره روا نه بولي، او په نصرانيانو کي طلاق نشته، او يهودو

(۱) تفسير ابن کثير ۵/۹۴-۹۵، د دار الاندلس چاپ.
(۲) نصرانيان دعيسی ؑ د دين پيروانو ته ويل کيږي.(ژباړن)
(۳) يهود دموسی ؑ د دين پيروانو ته ويل کيږي.(ژباړن)

کي که ښځه له طلاق نه وروسته بل ميړه وکړي، نو بيا داول ميړه لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتني دواړه کارونه روا کړيدي[1].

امام ابن القيم رحمت الله عليه دجماع دفوائدو په باره کي چي دنکاح دمقصدونو نه يو مقصد دی داسي وايي: ځکه جماع په اصل کي ددريو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل تر څو هغه عدد پوره شي کوم چي الله ﷻ يي پدي دنيا پيدا کيدل غواړي.

دويم: دهغه اوبو ويستل کوم چي دننه پاتي کيدل يي ټول بدن ته زيان رسوي.

دريم: شهوت پوره کول، او لذت اخيستل، او د(نکاح) دنعمت په خوند پوهيدل.

نو په واده کي ډيري لويي ګټي شته چي له ټولو نه زياتي مهمي ګټي دادي:

په هغه کي له زنا ځخه ليري والی، او دحرامو ځخه دسترګو ساتل دي.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۹۰.

داولاد پيداکيدل، او دنسب ساتل.

دميړه او ښځي په مينځ کي سکون او روحي ارامي مينځ ته راتلل.

دميړه او ښځي تر مينځ تعاون او همکاري دصالح او نيکي کورنۍ جوړول، کومه چي داسلامي ټولني په جوړښت کي يوه مهمه خښته ده.

دميړه لخوا نه دښځي سرپرستي او حفاظت، او دښځي لخوا دکور کارونه کول، او په ژوند دخپلي وظيفي په صحيح او طبيعي ډول پر ځای کول، نه هغسي چي دښځي او ټولني دښمنان وايي چي ښځه دکور نه بهر کار کي دسړي سره يو شانتي شريکه ده، نو ځکه خو يي ښځه له کور نه وويستله، او له خپلي اصلي او طبيعي وظيفي نه يي محرومه کړه، او دهغي کار يي بل چا ته وسپاره، چي پدي ډول دکورنۍ نظم ګډوډ شي، او دميړه او ښځي په مينځ کي دغلط فهمي او مشکلاتو درامينځ ته کيدلو سبب وګرځي، چي دهغه په وجه په اکثره وختونو کي دوی په خپلو کي سره جلا شوي او بيل شوي، او يا خو دمشکلاتو او مصيبتونو او جنجالونو سره يو ځای پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه -الله دي ما او تا ته دهغه څه توفيق راکړي چي هغه يي خوښوي او

پرې راضي دی- چې دا دکفارو غلط او شوم نظر او داحساس، عقل، اسماني وحي، او دالهي شريعت مخالف فکر چې وايي ښځه او نر په ټولو احکامو او ډګرونو کې سره برابر دي، چې پدې نظر کې دومره فساد او دټولنې دنظم خرابوالي او ګډوډ کيدل دي چې له هيچا نه پټ ندي، مګر هغه چا نه چې دبصيرت سترګې يې الله ړندې کړې وي، او دا ځکه چې الله ﷻ ښځې ته خاص خويونه او صفتونه ورکړي چې په هغه سره کولای شي دټولنې دجوړولو په بيلابيلو اړخونو کې داسې برخه واخلې چې هغه دنورو لپاره نه ښايي، لکه دماشوم په ګيډه کيدل، لنګيدل، ماشوم ته شودې ورکول، داولادونو تربيه کول، دکور خدمت کول، او دکور کارونه لکه پخلی، اوړه ميشتول، جارو کول، او داسې نور، او دبشري ټولنې لپاره دداسې خدمتونو کول په کور کې دننه او د خپل پت، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارينه دهغه خدمتونو نه کم ندي کوم چې يې له کور نه بهر سرته رسوي. نو ددې جاهلانو او پست مشريه کافرانو او ددوی دپيروانو دا ګمان غلط دی چې وايي: ښځه دنارينه په شان دکور نه بهر دکار کولو حق لري، سره لدې چې ټولو ته معلومه ده- چې ښځه دحَمَل (چې ماشوم يې په ګيډه کې وي)، او ماشوم ته

دشودو ورکولو او نفاس په وخت کي نشي کولای داسي کار وکړي چي معمولي تکليف پکښي کي وي، نو که چيري دا او ميره يي له کور نه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو ساتل، او دتي ماشوم ته شودي ورکول، دنارينه لپاره چي کله له کار نه راشي دخوراك ښناك برابرول، دا ټول کارونه به ضايع او په ځای پاتي شي، او که چيري ددي کارونو لپاره يو کس په مزدوري راوستل شي نو دا کس به پدي کور کي دهماغه ښځي په شان (دبهر له کار نه) بيکاره پاتي شي له کوم نه چي دکور ښځه تښتيدلي وه، نو نتيجه به هماغه اولنۍ خبره وي، سربيره پر دي چي دښځي په وتلو او کار کولو کي ددين او اخلاقو او عزت بربادیده هم دي[1].

نو ای مسلماني خوري له الله نه ووېرېږه او په دغه مغرضانه او چلناکه افکارو مه تيروځه، ځکه دهغو ښځو واقعيت کوم چي په دغسي افکارو غوليدلي ډير ښه شاهد دی ددي افکارو په فساد او ناکامي باندي، او تجربه ډير ښه دليل دی.

مسلماني خوري که ته ښه ځواني لرې نو دواده کوښښ

(۱) اضواء البيان ۴۲۲/۳.

وکړه، او هغه دتعليم دتکميل په وجه او يا دکار او وظيفي په وجه مه ځنډوه، بې شکه کامياب واده کې ستا نيبختي او وراحت دی، او هغه د هر تعليم او وظيفي عوض دی، او دهغه نه هيڅ تعليم او وظيفه ځومره چې اوچته هم وي نشي عوض کيدلای. خپل دکور خدمت وکړه، او اولادونه تربيه کړه، او همدا ستا دژوند اساسي او ګټوره وظيفه ده، له هغه نه سوا په بل کار پسي مه ګرځه، ځکه بل هيڅ کار دهغه ځای نه نيسي، او دصالح سړي سره دواده کولو نه ډډه مکوه، ځکه پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِ إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِلاَّ تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»(۱).

ترجمه: که تاسو ته داسي ځوك (دنكاح كولو لپاره) راشي چې ديانت او اخلاق يې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته ښځه ورکړی، که دا کار ونکړی نو په ځمکه کې به دلوی فساد او فتني سبب شي.

دښځي په واده کې دهغي نظر اخيستل:

کومه ښځه چې په نکاح ورکول کيږي له دريو حالاتو نه بهر

---

(۱) ترمذي روايت کړی، او هغه يې دشواهدو په لرولو سره حَسَن بللی دی.

نه وي: يا به ډيره وړه پيغله[۱] وي، او يا به بالغه پيغله وي، او يا به واده کړې وي، او دهري يوي لپاره بيل حکم دی:

۱- وړه پيغله نجلۍ: پدي کي دعلماوو اختلاف نشته چي پلار يي کولی شي چي بيله دهغې د اجازې نه هغه واده کړي، ځکه چي هغه دنظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق ﷺ خپله لور عائشه رضي الله عنها وپيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه پداسي حال کي عمر يي شپږ کاله وو، او دنهو کالو وه چي ورسره کورولی وشو[۲].

امام شوکاني وايي: نومړي حديث پدي دلالت کوي چي پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکي په نکاح ورکړي، او همدارنګه وايي: او پدي کي دليل دی چي دوړې انجلۍ لوی سړي سره نکاح روا ده، او په همدي سره بخاري عنوان ايښی او بيا يي دعائشي مخکينی حديث ذکر کړی دی، او په فتح الباري کي يي پدي خبره دعلماوو اجماع نقل کړي ده[۳].

---

(۱) پيغله نجلۍ هغه ده چي چا ورسره جماع نه وي کړي، او په فقهي اصطلاح کي (باکره) ورته وايي.(ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) نيل الاوکار ۶/۱۲۸-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوړي نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي[(۱)].

زه وايم: او دا چي ابو بکر الصديق ﷺ عائشه رضی الله عنها دشپږ کلنۍ په عمر کي پيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډير شديد رد دی کوم چي دوړي نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترګه ورته ګوري، چي دا يوازي ددوی دجهالت او بدنيتۍ علامه ده.

۲- بالغه پيغله: دهغي له اجازي نه بغير نه په نکاح کيږي، او چپوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ الله، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»[(۲)].

ترجمه: پيغله نه په نکاح کيږي تر څو اجازه تري واخيستل شي، صحابه وو ويل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنګه وي؟ ويي فرمايل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخيستل يي حتمي

---

(۱) المغني ۴۸۷/۶.
(۲) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

دي، کـه څـه هـم پـلار يـي پـه نکـاح ورکـړي، او همـدا دعلمـاوو ددوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابـن القـيم وايـي: او دا داکثرو علماوو قول دی، او دا دابـو حنـيفه مذهـب او پـه يـوه روايـت داحمـد قـول دی، او همـدا قـول مونـږ دالله ديـن ګڼـو، او پـه بـل قـول بـاور نلـرو، او همـدا دپيغمبر ﷺ دحکم او امر ونهي مطابق دی[۱].

۳- واده شـوي ښځـه[۲]: دهغـي بيله اجازي په نکاح ورکول صحيح نـدي، او اجـازه يـي پـه وَيـلو سره ده، داسي نه لکه پيغله چي اجازه يي په سکوت او چوپتيا سره وي.

پـه مغنـي کـي وايـي: دعلمـاوو په مينځ کي هيڅ اختلاف نه ګـورو چـي دواده شـوي ښځـي اجـازه پـه ويَـلو سـره ده، ځکـه ژبـه دزړه نـه تعبـير کـوي، او همـاغـه معتـبره پـه هر هغه ځای کي چي اجازي اخيستلو ته ضرورت وي[۳].

شـيخ الاسـلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه ښايي چي

---

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.
(۲) واده شـوي ښځـه نـه مقصد هغـه ښځـه ده چي جمـاع ورسـره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح کي (ثيبه) وايي.(ژباړن)
(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوك ښځه دهغې داجازې نه بغير په نکاح ورکړي، لکه څنګه چې پيغمبر ﷺ امر کړی دی، که يې خوښه نه وه، نو په زوره به په نکاح نه ورکول کيږي، خو وړه پيغله پلار کولای شي چې بيله اجازې يې په نکاح ورکړي، او دهغې رايه نشته، او بالغه واده شوي ښځه بيله اجازې په نکاح ورکول ناروا دي که پلار وي او که بل څوك، او پدې سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنګه بالغه پيغله هم بيله دهغې داجازې نه په نکاح ورکول دپلار او نيکه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نيکه لپاره بهتره ده چې اجازه يې واخلي.

علماء دواده شوي ښځې په اجازه اخيستلو کې اختلاف لري چې آيا فرض ده او که مستحب؟

صحيح داده چې فرض ده، او دښځې په ولي[1] فرض دي چې دهغې په نکاح ورکولو کې دالله ﷻ وويريږي، او وګوري چې کوم سړي ته چې يې ورکوي ايا دهغې سره مناسب دی او که نه؟ ځکه ښځه خو دهغې د مصلحت لپاره وده وي، نه دځان

(١) دښځې ولي هغه څوك دی چې دښځې واك او صلاحيت ورسره وي، لکه پلار، نيکه او يا ددوی په شان نور.(ژباړن)

دمصلحت لپاره[1].

دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه حکمت:

ښځي ته دمناسب خاوند داختيار حق ورکول پدي معنی ندی چي هغه هر رنګي وغواړي هماغسي سړي سره واده وکړي، که څه هم يکي ددي دکورنۍ او يا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پوري تړلې ده چي دهغې داختيار په هکله به غور کوي او په کار کي به ورته لارښوونه کوي، او دنکاح تړلو کار به يي په غاړه اخلي، نو دا به پخپله دځان نکاح نه تړي، که يي داسي وکړه نو نکاح يي باطله ده، لکه څنګه چي دعائشي رضي الله عنها په حديث کي راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ..».

ترجمه: هره هغه ښځه چي دولي له اجازي بغير خپل ځان په نکاح کړي، نو نکاح يي باطله ده، نکاح يي باطله ده، نکاح يي باطله ده. ترمذي وايي: دا حديث حَسَن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کي راغلي دي: «لا نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ».

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۳۹-۴۰.

تــرجمه: نکاح بيله ولـي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حديثه او کـوم چي پـه همدي معنى راغلي دي پدي دلالت کوي چي نکاح بيله ولـي نه صحيح نده، ځکه اصل په نفي کولو کي د(شرعي) صحت نفي کول دي، او تـرمذي وايـي: پـدي حديث علماوو عمـل کړی، لکه عمر، علي، ابن عباس، ابو هريره او نور، او همدا ډول دتابعينو دفقهاوو نه نقل شوي دي چي وايي: بيله ولـي نکاح صحت نلري، او دا دشافعي، احمد او اسحاق قول دی[۱].

په واده کي داعلان لپاره دښځو دريي وهل:

دښځو لـپاره دريـي وهـل مستحب دي تـر څو دواده اعلان وشي او خبر يـي خپور شـي، او دا بـه يوازي دښځو په مينځ کي وي، او ساز او سرود اسباب، او سندرو ويونکو ښځو آوازونـه بـه ورسـره نـه وي، خـو دښځـو لخـوا دشـعر او تـرانو ويـل پـدي مناسبت سره چي نارينه يـي وانـه وري پـروا نلـري، پيغمبر ﷺ فـرمايي: «فَصْـــلُ مَا بَيْنَ الْحَلالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

---

(۱) المغني ۶/۴۴۹.

النِّکَاحِ»[۱].

ترجمه: دحلال او حرامو په مينځ کې توپير او علامه په واده کې دريي وهل او آوازونه ويل دي.

شوکاني وايي: دا ددي دليل دی چي په واده کي دريي وهل او په لوړ اواز سره څه شيان ويل لکه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسي نور، روا دي، خو نه هغه سندري چي شر تري پاريږي، او دښکلا او ناروا شيانو او يا شرابو توصيف او بيان پکښي کي وي، چي دا په واده او بيله واده په بل ځای کي هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي[۲].

ای مسلماني خوري دواده لپاره دسرو زرو او جامو په اخيستلو کي له حده تيری مکوه، ځکه دا د هغه اسراف څخه شميرل کيږي له کوم نه چي الله ﷻ منع کړيده، او فرمايلي دي چي دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تُسْرِفُواْ

---

(۱) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت کړی، او ترمذي هغه حَسَن بللی دی.
(۲) نيل الاوطار ۶/۲۰۰.

إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

ترجمه: او اسراف مکوی، بیشکه هغه اسراف کونکي نه خوښوي. نو تا ته ښايي چې له اعتدال نه کار واخلې او له بيځايه فخر او سيالي کولو نه ځان وساتې.

پر ښځې د میړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول حرام دي:

مسلماني خوري په تا دمیړه اطاعت کول په نیکو کارونو کې فرض دي، ابو هریره ﷺ وايي چې پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّة شَاءَتْ»[1].

ترجمه: کومه ښځه چې خپل پنځه وخته لمونځ وکړي، او خپله فرضي مياشت روژه ونيسي، او دخپل میړه اطاعت وکړي، او دخپل پټ حفاظت وکړي، نو جنت به د هري دروازي نه چې وغواړي ننوځي.

له ابو هریره عنه رضی الله نه روایت دی چې پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لاَ يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِه

---

(۱) ابن حبان په خپل (صحیح) کي روایت کړی دی.

وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْته إِلاَّ بِإِذْنه»[1].

تـــرجمه: ښځې تـه دميړه په حضور کې روژه نيول روا ندي، مګر دهغـه پـه اجـازه سـره، او دمـيړه کـور تـه بـه څوك نه پرېږدي مګر دميړه په اجازه سره.

او لـه ابـو هريـره ﷺ نـه روايـت دی چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا دَعَـــا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِه فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»[2].

ترجمه: کلـه چې ميړه خپله ښځه وخپل بستر ته وغواړي، او هغـه ورتـه رانشي، او ميړه يې ترينه په خفګان شپه تيره کړي، نو ملائکې به پر هغې باندې تر سهاره پوري لعنت وايي.

او لـه ابـو هريـره ﷺ نـه روايـت دی چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالَّـــذِي نَفْســـي بِيَدِه مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلاَّ كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

تـــرجمه: زمـا دې پـه هغـه ذات قسم وي چې زما نفس (روح)

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.
(۲) بخاري او مسلم او نورو روايت کړی دی.

يـي پـه لاس كـي دى، داسـي سړى به نه وي چي خپله ښځه وخپل بستر تـه راوبولي، او هغـه يي ونـه مني، مگـر هغـه ذات چي پـه اسمـان كـي دى پـر هغې باندي به په غضب او قهر وي تر څو چي ميړه ځني راضي شي.

او پـه ښځـي بـاندي مـيړه حق لـري چـي د كـور سرپرستـي او خدمـت يـي وكـړي، او دهغـه بـي اجـازي له كـور نـه ونـه وځـي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»[۱].

تـــرجمه: او ښځـه دمـيړه د كـور سرپرسـتـه ده او دخـپل لاس لانـدي امورو نـه مسئوله ده، او همدارنگه ميړه پر ښځي حق لري چـي د كـور كـار ورتـه وكـړي او خادمـي راوستلو ته يي اړ نكړي، چـي بيا دهغـي سره پـه تكليف وي، او دهغي په وجه ځان او يا اولاد ته يي خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: دالله ﷻ دا قـــول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّهُ﴾ [د النساء سورت: ۳٤ آيت].

---

(۱) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

ترجمه: نو صالحې او نیکې ښځې (هغه دي کومې چې دمیړه) اطاعت کونکې (فرمان وړونکې ، او دالله په (توفیق او حفاظت سره (دمیړه) په غیاب کې (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکې وي. دا آیت دلالت کوي پدې باندې چې پر ښځې دمیړه اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کې دهغه طلب ته تیارول، او داسې نور، او د پیغمبر ﷺ سنت هم په همدې دلالت کوي[1].

علامه ابن القیم وایې: کوم کسان چې په ښځې باندې دمیړه خدمت فرض بولي داسې استدلال کوي: چې دا کار دالله ﷻ دخطاب او دې آیت نازولو په وخت دخلکو په مینځ کې دعرف او عادت سره سم پیژندل شوی کار وو، اما دښځې لخوا دکور کار نه کول، او دا چې میړه یې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوړه کول، اوړه میشته ول، کالي وینځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمُنکَراتو او ناوړه کارونو څخه ګڼل کیږي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آیت].

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/ ۲۶۰-۲۶۱.

ترجمه: او له ښځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ [د النساء سورت: ۳٤ آيت].

ترجمه: نارينه په ښځو باندي حاکم دي. نو که ښځه دميړه خدمت ونکړي، بلکه ميړه دهغي خدمت وکړي نو بيا به ښځه پده باندي حاکمه وي. او بيا وايي: بلکه الله ﷻ په ميړه باندي دښځي نفقه او کالي او ځای ورکول دهغې سره دمشترك ژوند او دهغې دخدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي ميړه يي دښځي نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه دعرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (دنکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي ښځه به خدمت او دکور دننه کارونه په غاړه اخلي. او بيا (دخپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي دلوی حيثيت والا او ټيټ حيثيت والا، او دمالداري او غريبي ښځي په مينځ کي فرق نشته، ځکه چي فاطمه رضي الله عنها چي دټولو ښځو نه زيات شرافت ورپه برخه وو، دخپل ميړه خدمت يي کاوه، او پيغمبر ﷺ ته يي دخدمت او کار له وجهي شکايت

وکړ، خو هغه يي شکايت وانه وريدى[١].

سوال: که ښځه وګوري چي ميړه يي ورسره خوښ ندى، او دا غواړي چي ورسره پاتي شي، نو دا به ددي مشکل دحل لپاره څه کوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [د النساء سورت: ١٢٨ آيت].

ترجمه: که کومه ښځه په خپل ميړه پوه شي چي سرکښي ورسره کوي او مخ څني ګرځوي (بي پروايي ورسره کوي)، نو څه باك نشته که هغوى په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) بهتره ده.

حافظ ابن کثير وايي: که دښځي سره دا ويره وي چي ميړه به نفرت څني وکړي او يا مخ څني وګرځوي، نو کولاى شي چي له خپلو بعضو حقوقو نه لکه نفقه يا جامي يا شپه تيرول او يا داسي نورو نه تيره شي، او ميړه ته هم روا ده چي ورنه ويي مني، نه ښځي ته پدي کي څه باك شته او نه دميړه لپاره په

---

(١) الهدي النبوي لابن القيم ١٨٨/٥-١٨٩.

قبلولو کي څه باك شته، څکه الله ﷻ فرمايي: ﴿فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ .

ترجمه: نو څه باك نشته که هغوی په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له تېولو نه) غوره ده.، او دروغي دغوره والي معنی داده چي هغه له جداکيدو نه غوره ده... او بيا (ابن کثير) دسوده بنت زمعه رضي الله عنها قصه ذکر کړه، چي کله مشکل لوی شو او پيغمبر ﷺ له هغي نه دجداکيدو اراده وکړه، نو هغې روغه ورسره وکړه، چي خپله شپه به وعائشي رضي الله عنها ته ورکړي، خو له هغي نه به نه جداکيږي، نو پيغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه يې له ځان سره وساتله[١].

سوال: که چيري ښځه له ميړه سره خوښه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه بايد وکړي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [د البقره سورت: ١٢٩ آيت].

ترجمه: که وويريدلاست چي دوی دواړه (ښځه او ميړه) به

(١) تفسير ابن کثير ٢/٤٠٦.

دالله ﷻ احکام په ځای نکړي، نو کوم عوض چي ښځي (د طلاق په مقابل کي ميړه ته) ورکړی دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه ګناه نشته.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: که چيري د ښځي او ميړه په مينځ اختلاف راشي، او ښځه د ميړه حقوق په ځای نکړي، او بد يي راشي، او ګډ ژوند ورسره ګران شي، نو دا کولای شي چي ميړه ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي څه باك نشته، او نه يي په منلو کي پر ميړه څه باك شته[1]، او دي ته (په شريعت کي) خُلع[2] وايي.

سوال: که ښځه له ميړه نه بيله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه ګناه شته؟

جواب: له ثوبان ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

(۱) تفسير ابن کثير ۴۸۳/۱.
(۲) خُلع دي ته وايي چي ښځه د پيسو او يا بل عوض په مقابل کي له ميړه نه طلاق واخلي. (ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[1].

ترجمه: کومه ښځه چي بیله کوم سبب او عذر نه له خپل میړه نه طلاق وغواړي، نو دجنت بوی په هغې باندي حرام دی. او دا ځکه چي طلاق هغه حلال کار دی چي الله ﷻ یې نه خوښوي، او یوازي په دضرورت او حاجت په وخت کي په هغه عمل کیږي، او بیله ضرورته هغه مکروه دی، ځکه چي له هغه نه داسي ضررونه او مشکلات مینځ راځي چي تولو ته ښکاره دي، او هغه ضرورت چي دهغه په وجه ښځه کولای شي طلاق وغواړي هغه دادی چي میړه ددي (شرعي) حقوق په ځای نکړي، او دښځي په پاتي کیدو کي دهغي لپاره ضرر وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ٢٢٩ آیت].

ترجمه: نو (پر میړه) په ښه وجه سره (دښځي) ساتل، او یا په نیکۍ سره (دهغې) پریښودل پکار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

---

(١) ابو داود او ترمذي روایت کړی، او ابن حبان په خپل (صحیح) کي صحیح ګڼلی دی.

عَـــزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۶-۲۲۷ آيتونه].

تـــرجمه: دهغـو كسـانو لپاره چي دخپلو ښځو (دجماع كولو نـه) قسـم كـوي، ښايـي څلور مياشـتي انـتظار وكړي، نـو كه يي رجـوع وكـړه (او سره يو ځاى شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونكى او ډيـر مهربان دى، او كه يي دطلاق اراده او قصد وكړو نو الله ښه اوريدونكى او ښه عالم دى.

نکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام:

دښځـي او مـيړه پـه مينـځ كـي جـلا والى دوه قسمه دى: اول پـه ژونـد كـي جـلا والـى، او دوهـم دمرګ پـه وجه جلا والى، او په دواړو حالـتونو كـي پـر ښځـي عِدَت لازم دى، او عدت دادى چي يـوه معيـنه مـوده (څلـور مياشـتي دجداوالـى وروسـته) بـه انتظار كـوي، او پـدي كـي حكمـت دادى چي پـه هغـه كـي ديـو مكملـي نكـاح دختميدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داولاد نه دښځي درَحِـم[1] پاكوالى دى، تر څو نوى ميړه يي جماع ورسره ونكړي،

---

(۱) دښځـي (رَحِـم) (يـا بچـى دانـه) هغـه ځـاى دى پـه كـوم كـي چـي دماشـوم پيدا ايښت وي. (ژباړن)

چې په نتيجه کې به يې اشتباه مينځ ته راشي او داولاد نسب به ضايع شي، او په هغه کې دنکاح دمخکيني عقد او دجدا شوى ميړه دحق احترام، او دجدا والى په وجه دخفگان او تاثُر اظهار هم دى.

عدت څلور قسمه دى:

اول قسم: دحمل داره ښځې عدت: دهغې عدت دماشوم په پيدا کيدلو سره پوره کيږي، رجعي طلاق[1] يې وي او که بائن، په ژوند کې جلا شوي وي، او که دميړه دمرگ په وجه، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دى چې ماشوم وزيږوي.

دويم قسم: دهغه طلاقه شوي ښځې عدت چې حيض لري: او دهغې عدت دري مياشتې دى، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ﴾ [د البقره سورت: ٢٢٨

(١) (رجعي طلاق) هغه دى چې دهغه وروسته ميړه ښځې ته بيله نوي نكاح رجوع کولاى شي، او (بائن طلاق) هغه دى چې ميړه ښځې ته بيله نوي نكاح نه رجوع نشي کولاى.(ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي ښځې به دري حيضه انتظار کوي.

<u>دريم قسم</u>: دهغې ښځې عدت چې حيض يې نه وي: او هغه ددوو ښځو په حق کې وي، يو هغه وړه نجلۍ چې حيض يې لا نه وي راغلی، او بله هغه زړه ښځه چې دحيض راتلو اميد يې نه وي، نو الله ﷻ ددې دواړو عدت داسې بيان کړيدی: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاَثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه ښځې چې له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کې) په شك کې ياست، نو دهغوی عدت دري مياشتې دی، او دهغو ښځو چې حيض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

<u>څلورم قسم</u>: هغه ښځه چې ميړه يې مړ شوي وي: الله ﷻ يې عدت داسې بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت: ٢٣٤ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چې له تاسو نه وفات کيږي، او ښځې

تريـنه پاتــي شــي، ښځـي بـه يـي څلـور مياشـتي او لـس ورځـي انـتظار کـوي. نـو دا حکـم عـام دی دهغـو ښځـو پـه بـاره کـي چي خلـوت ورسره شـوی وي او کـه نه، وړه وي او که لويه (بالغه)، او حملداره ښځـه پدي حکـم کـي نـده شـامله، ځکـه هغـه پدي ايت سره بـيله شوه: ﴿وَأُوْلَاتُ الأحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

تـرجمه: او دحمـل داره ښځـو عـدت تـر هغـه پـوري دی چـي ماشوم وزيږوي[١].

کوم شيان چي عدت والا ښځي ته حرام دي:

١- دهغي دغوښتلو[٢] حکم:

الـف- هغـه ښځـه چـي طـلاق يـي رجعـي وي: دعـدت والا ښځـي غوښـتل او طلـبګاري کـول کـه پـه صـراحت وي او کـه پـه اشـاره، حـرام دي، ځکـه چـي هغـه دمـيړه لرونکـي ښځـي حکـم لـري، نـو هـيڅا تـه دهغـي طلـبګاري روا نـده، ځکـه هغه لاتردي وختـه پوري دخپل اول ميړه په نکاح کي ده.

---

(١) الهدي النبوي دابن القيم تاليف ٥/٥٩٤-٥٩٥، تحقيق شوی چاپ.
(٢) دغوښتلو نه مقصد له هغي نه دنکاح طلبګاري کول دي.(ژباړن)

ب- هغه ښځه چي طلاق يې رجعي نه وي: دهغې طلبګاري کول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاء﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥].

ترجمه: او په تاسو باندي څه ګناه نشته دښځو په هغه طلبګاري کي چي تاسو په اشاره او کنايه سره کړيده. او تصريح داده چي په نکاح کولو کي خپله خوښه او رغبت ښکاره کړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وکړم، ځکه چي کيداى شي دښځي حرص او خوښه په نکاح کي ددي سبب شي چي دا دخپل عدت دپوره کيدو دعوه وکړي مخکي لدينه چي هغه فعلاً پوره شوى وي، خو اشاره او کنايه داسي نه وي، ځکه په هغه کي دنکاح کولو صراحت نه وي شوى، ځکه څه ناروا پکي نشته، او دمخکيني آيت (مفهوم مخالف)[1] هم په همدي دلالت

---

(١) مفهوم مخالف: په کلام کي دذکر شوى حکم مخالف حکم ته وايي، مثلا په ايت کي ددي خبري بيان شوى دى چي که دعدت لرونکي ښځي طلبګاري په کنايه سره روا ده، ددي حکم مخالف حکم (يعني مفهوم مخالف) چي په آيت کي ندى ذکر شوى دادى: چي په صريح ډول دنومړي ښځي طلبګاري روا نده.(ژباړن)

کوي. او داشاري مثال دادی چي ووايي: ستا غوندي ښځه مي خوښيږي. او د غير رجعي طلاق والا ښځي ته روا دي چي دکنايي طلبگار ته جواب په اشاره سره ورکړي، خو دصراحت طلبگار ته جواب ويل روا ندي، اما هغه ښځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبگار غوښتني ته جواب وايي.

٢- دعدت والا پر ښځي دنکاح عقد تړل ناروا دي: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَعْزِمُواْ عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىَ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥ آيت].

ترجمه: او نکاح مه تړی تر هغه پوري چي تاکلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسيږي.

ابن کثير وايي: يعني: نکاح مه تړی تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړيده چي دعدت په وخت کي نکاح تړل صحيح ندي[١].

(١) تفسير ابن کثير ١/٥٠٩.

دوه مسالې:

اوله مسأله: کومه ښځه چي له صحيح خلوت[1] نه مخکي طلاقه شي پر هغي باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ٤٩ آيت].

ترجمه: ای مومنانو کله چي مومني ښځي په نکاح کړی او بيا طلاق ورکړی مخکي لدينه چي ورسره يوځای شی، نو تاسو لره په هغوی باندي کوم عدت نشته چي تاسو دهغه شمار وکړی او حساب يي کړی.

ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دا دعلماوو په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چي ښځه که دخلوت نه مخکي طلاقه شي پر هغي باندي عدت نشته، نو کولای شي چي سمدستي دچا

(١) صحيح خلوت: دي ته وايي چي ميړه دښځي سره له نکاح نه وروسته په يوه کوټه کي داسي يوازي شي چي بل څوك موجود نه وي، او دجماع کولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که څه هم جماع يي نه وي کړي.(ژباړن)

سره چې وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه ښځه چې له خلوت نه مخکې طلاقه شي او مهر يې تعين شوى وي، نو هغه دنيم مهر اخيستلو حق لري، او دکومې ښځې لپاره چې مهر نه وي تعين شوى، نو هغه دمتعې[(۱)] حق لري، چې دخپل وسعې سره سم څه کالي او يا نور شيان ورته ورکړي.

او کومه ښځه چې دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمايي: ﴿لاَّ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاء مَا لَمْ تَمَسُّوهُنُّ أَوْ تَفْرِضُواْ لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳٦ آيت].

ترجمه: په تاسو څه ګناه نشته که ښځې مو طلاقې کړې مخکې لدې نه چې جماع ورسره وکړى او (دمهر) اندازه ورته تعين کړى، او دوى لره متعه ورکړى، پر غني سړى دخپلې وسعې په اندازه او پر نادار سړي باندې دخپلې وسعې په اندازه

---

(۱) متعه: وهغو کاليو او يا نورو شيانو ته وايي چې ميړه يې وخپلې ښځې ته له طلاق نه وروسته دخپلې وسعې په اندازه دهغې دخوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چې دښځې مهر نه وي تعين شوى.(ژباړن)

(دمتعي ورکول لازم دی)، تر دي آيته پوري: ﴿وَإِن طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾

[د البقره سورت: ۲۳۷ آيت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکي لدينه چي جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعين کړي وي، نو نيم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چي تاسو تعين کړی دی. يعني ای دښځو خاوندانو په تاسو باندي څه ګناه نشته که خپلي ښځي له جماع او مهر تعينولو نه مخکي طلاقي کړی، که څه هم په هغي کي دښځو دخفګان او خاطر رنجي ده، نو ځکه خو په متعه کي ددې خفګان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعي په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بيا الله ﷻ دهغي ښځي ذکر وکړی کومي ته چي مهر تعين شوی وي، نو دنيم مهر ورکولو حکم يي وکړی.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دمهر نيموالی په نومړي حالت کي دعلماوو تر مينځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کي نشته[۱].

(۱) تفسير ابن کثير ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چي ميړه يي وفات شوی وي په هغې باندي په عدت کي ښکلا شيان حرام دي چي (حداد) ورته وايي:

اول: دعطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په خپلو جامو، او نه به خوشبويه شيان استعمالوي، پيغمبر ﷺ په صحيح حديث کي فرمايي: «وَلاَ تَمُسَّ طِيباً».

ترجمه: او عطر (خوشبويي) مه استعمالوه.

دوهم: دبدن سينګارول: دنکريزي کول او نور دسينګار ټول انواع لکه سترګي تورول، او دمخ مختلف پوډرو استعمالول پري حرام دی، خو که وسترګو تورولو ته دعلاج لپاره ضرورت پيدا شي، نه دسينګار لپاره، نو څه پروا نلري، نو دشپي به سترګي توروي او دورځي به يي پاکوي، او پروا نلري که سترګي بيله رنجو نه په بل شي سره معالجه کړي چي دسينګار له شيانو نه نه وي.

دريم: دهغو جامو اغوستل چي دسينګار لپاره جوړي شوي وي، خو داسي جامي اغوستلای شي چي عادتاً سينګار پکي نه وي، او دکوم خاص رنګ تعين نشته بلکه درواج سره سم رنګونه به اغوندي.

څلورم: دانګشترۍ (ګوتي) په شمول دسرو زرو دټولو

انواعو استعمال .

پنځم: بيله هغه کور نه چې ددې په موجوديت کې يې ميړه پکښې وفات شوی په بل کور به شپه نه تيروي، او بيله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به دمريض پوښتني ته ځي، او نه به دخپل او دوست ليدلو ته ځي، خو دورځې لخوا يوازې دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي.

او بيله دغو پنځو شيانو نه نور هيڅ شي له هغو شيانو نه ورته ناروا ندی، کوم چې الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القيم وايي: وهغې ته دنوکونو اخيستل، دبغل دويښتانو ليري کول، او دهغو ويښتو خريل چې شرعاً مستحب دي، او په سدر (زميو)[1] سره لامبل، او ويښتو زمونځول، ورته روا دي[2].

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: وهغې ته دحلالو شيانو لکه ميوه، غوښه خوړل، او دروا ځنباکو چنبل.. روا دي، او بيا وايي: او دهيڅ روا کار کول لکه خامك دوزي، خياطي، اوبدل

---

(۱) سدر يا زمې: د بيرو تنکې پاڼو ته وايي چې پخوا به پرې خلکو سر، ځان او جامې پرې مينځلې.(ژباړن)
(۲) الهدي النبوي ۵۰۷/۵.

او نـور داسـي کارونـه چـي ښځـي يي کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغـه څـه چـي دعـدت نـه مخکـي ورته روا وه لکه دضرورت په وخـت کـي دنارينه وو سـره پـه سـتر کي خبري کول، او داسي نور ورتـه روا دي، او همـدا د پيغمبر ﷺ دسنت مطـابق هغه طريقه ده کومـه چـي دصبحابه وو رضي الله عنهم ښځـو بـه دخـپل مـيړونو دوفات نه وروسته اختياروله[1].

او دا چـي عـوام خلـك وايـي: چـي لـه سـپوږمۍ نـه بـه مـخ پټوي، او دکـور بـام تـه بـه نـه خـيژي، دنارينـه وو سـره بـه خـبري نکـوي، او له محـرمو نارينـه وو نـه بـه مـخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيځايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۴/۲۷-۲۸.

لسم فصل

دهغو احكامو بيان چي په هغي سره دښځي عزت او عفت خوندي كيږي:

١- ښځه دسړي په شان (له حرامو نه) دستركو په پټولو، او دفرج (شرمګاه) په ساتلو ورته امر شوى دى، الله ﷻ فرمايي: ﴿قُــلْ لِّلْمُؤْمِــنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَــى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۞ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ [د النور سورت: ٣٠-٣١ آيتونه].

ترجمه: (اى پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي كړي ستركي خپلي (له ناروا كتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوى لره ډير پاكيزه (او ګټور) دى، الله ډير ښه خبر دى په هغه څه چي دوى يي كوي، او (اى پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي كړي ستركي خپلي (له ناروا كتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه).

زمونږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير كي وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر كړى

دی چـي خپلـي سـترګي او فـرجونه (لـه نـاروا نـه) وسـاتي، او دفـرجونو پـه سـاتلو کـي دا هـم ده چـي لـه زنـا لواطـت[۱]، مساحقت[۲]، لوخول، او خلکو تـه لـه ښودلو نـه يـي وساتي.. او بيا وايـي: او الله ﷻ هغـه نـرو او ښځـو لـپاره چـي پـدي آيت سره عمـل کـوي دبخښنـي او لـوی اجـر او ثـواب وعـده کـړي ده، کـه چيري ورسره هغـه کارونـه هـم وکړي کوم چي داحزاب په سورت کـي ذکـر شـوي دي، الله ﷻ فرمايـي: ﴿إِنَّ الْمُسْـــلِمِينَ وَالْمُسْـــلِمَاتِ﴾ إلى قولـــه: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِـــرِينَ اللَّـــهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

تـــرجمه: بيشـکه مسـلمان نارينه، او مسـلماني ښځـي... او دخپلو فـرجونو ساتونکي نـر او ښځـي، او دالله ډيـر يادونکي نر او ښځـي، دوی لره الله مغفرت (دګناهونو بخښنه) او لوی اجر او ثواب تيار کړی دی[۳].

---

(۱) لواطت: دي ته وايي چي نر له نر سره دښا لخوا جماع وکړي.(ژباړن)
(۲) معنا به يي لږ وروسته په متن کي راشي.(ژباړن)
(۳) اضواء البيان ۶/۱۸۶-۱۸۷.

او مساحقت دي ته وايي چي يوه ښځه خپل فرج دبلي ښځي له فرج سره ومښي، او دا ډير لوی جرم او ګناه ده چي ددي کار دواړه کونکي دلوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغني کي وايي: که چيري دوي ښځي خپل فرجونه يو بل سره ومښي، نو دوی دواړه زناکاره او لعنتي دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا أَتَتْ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: که چيري ښځه دبلي ښځي سره بد فعل (مساحقت) وکړي، نو دوی دواړه زناکاره دي. او هغوی ته دتعزير په شکل سزا ورکول کيږي، ځکه دا داسي زنا ده چي (په شريعت کي) ټاکلي سزا نلري[1].

نو مسلمانه ښځه او خصوصاً ځواني ښځي بايد لدي ناوړه او ناروا کار نه ډډه وکړي.

اما (دناروا شيانو نه) دسترګو پټولو په باره کي ابن القيم وايي: اما دسترګو کتل چي دي نو هغه دشهوت جلبونکي او

---

(١) المغني ١٩٨/٨.
او شيخ ابن تيمية په مجموع فتاوی ٣٢١/١٥ کي وايي: نو پدي سره ساحقه ښځه زناکاره ګڼل کيږي، لکه څنګه چي په حديث راغلي: دښځو سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغې ساتل دفرج ساتل دي، او چا چې خپلو سترګو ته لاره خلاصه کړه نو ځان يې له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «يَا عَلِيّ، لاَ تُتْبِعْ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرامو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه ګوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لدي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چي بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دى فرمايي: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيس».

ترجمه: دسترګو کتل دشيطان دغَشُو نه يو زهرجن غَشى دى.. او بيا وايي: او کتل دټولو هغو پيښو اساس دى کوم چي انسان ته رسيږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انګيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدليږي، او له شهوت نه اراده پيدا کيږي، او بيا دا اراده ټينګيږي، او کلك عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا دعمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چي په سترګو پټولو او ساتلو باندي

صبر کول لدي نه اسانه دی چي له هغه نه وروسته دواقع شوي کار (ګناه) په جزا او درد باندي صبر وشي[۱].

نو ای مسلماني خوري پر تا باندي لازمه ده چي ونارينه وو ته له کتلو نه، او له هغه شهوت انګيزه عکسونو نه چي بعضي مجلو کي، او يا په تلويزيون او ويډيو کي دي، خپلي سترګي وساتي، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شې، ډير داسي کتل وي چي وکتونکي ته يي لوی مصيبتونه پيښ کړي وي، او اور له وړو بڅرو نه مينځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نه يو هم دسندرو او ساز سروز له اوريدلو نه ليري والی دی.

ابن القيم وايي: او دشيطان له غولونکي شيانو نه چي دناځيزه علم، عقل او (ضعيفه) ديانت خاوندان پري تيروځي، او دجاهلانو او فساد کارانو زړونه يي په هغه سره ښکار کړيدي، يو هم داوازونو او دناروا ساز وسرود الاتو اوريدل دي چي زړونه له قران نه ليري کوي، او دګناهونو او فسق وفجور خوا ته يي رابولي، نو د(ساز وسرود الات) دشيطان کتاب، او دالله ﷻ (له ذکر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا وسيله

---

(۱) الجواب الکافي ص۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغـه پـه واسـطه سـره ناکـاره او فاسـق عاشـق دخپلـي معشـوقي نـه خپل لـوی (نـاروا) مقصـد لاس تـه راوړي... او بـيا وايـي: امـا دښځـي او بـي رېيري هلك دسندرو اوريدل دډيرو لويو ګناهونو نـه دي، او لـه هغي نـه غټ فساد پـه دين کي پيښيږي... او بيا وايي: او پدي کي شك نشته چي هر غيرتمن سړی خپل ښځـه او اولادونـه دسندرو لـه اوريـدو داسـي لـيري سـاتي، لكـه څنګه چي يي لـه نـورو مشـكوكو كـارونو او اسـبابو نـه لـيري ساتي.. او همدارنګه وايي: او ټولـو تـه معلومه ده چي کله ښځه دميړه غوښتني ته ځان نـه ورکـوي، نـو هغـه کوښښ کـوي چي سندري ورتـه واوروي، نـو بيا هغه نرمي ښکاره کوي، او دا ځکه چي داوازونـو پـه مقابل کي پـه چټكۍ سره دښځي احساسات را پاريږي، نـو كـه چيري دا اواز دسندري وي نـو دښځي راپاريدل پـه دوو وجهـو سره وي: داواز لـه جهتـه، او دهغـه معنا لـه جهتـه.. او وايـي: نـو کـه ددي عـلاج سره ډول، ځواني، رقص، او مستي يـو ځای شي، نـو كـه دښځي لـه سندرو نـه ماشوم پـه ګيډه کيده، نـو لـه همـدي سندرو نـه بـه يي ماشوم پـه ګيډه شي، نـو قسم پـه الله ﷻ چـي خومـره پـت داره او عـزت داره ښځـي پـه سـندرو سره بي

پته او فاحشي شوي دي؟![1].

نو اى مسلماني خوري له الله نه وويريږه، او لدي خطرناكه اخلاقي مرض نه چي سندري اوريدل دي ډډه وكړه، كوم چي دمسلمانانو په مينځ كي په مختلفو وسايلو او طريقو سره يي دنشرولو كوښښ كيږي، چي ډيري ناپوه نجوني يي له معينه ځايونو نه لاس ته راوړي او بيا يي په خپلو مينځونو كي يو بل ته لاس پلاس كوي.

۳- او دفرجونو دساتلو داسبابو نه بل وخارج ته له سفر كولو نه دښځي منع كول دي، بيله دي چي كوم محرم ورسره وي چي دفاسقانو او بدكارانو نه يي وساتي.

پدي باره كي صحيح احاديث راغلي دي چي ښځه بيله محرم نه له سفر كولو نه منع ده، له هغه جملي نه دابن عمر عنهما رضي الله حديث دي وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ إِلاّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»[2].

ترجمه: ښځه دي ددريو ورځو سفر بيله محرم نه نكوي. او

---

(۱) إغاثة اللهفان ۱/۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

له ابو سعيد الخدري عنه رضي الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ منع کړيده چي ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل ميړه يا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چي فرمايلي يي دي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إلاّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»[1].

ترجمه: کومه ښځه چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري ددريو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته روا ندی، مګر دا چي محرم به په سفر کي ورسره وي.

او په پورتني احاديثو کي ددريو، او دوو، اويوه شپه او ورځ مسافي نه مقصد هغه مسافه ده کومه چي دهغه وخت دنقليه وسائلو په واسطه په پښو او يا سپرلی (بودګانو) سره وهل کيده، او داحاديثو اختلاف چي دمسافي په تعين کي په دريو او دوو او يوه شپه او ورځ سره او له دي نه هم کم- راغلی دهغه وجه خنګه چي علماوو ويلي دي داده: چي له هغه څخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافي ته چي سفر ويل کيږي ښځه بيله محرمه دهغي مسافي تللو نه منع ده.

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چې هر هغه تګ ته چې سفر وويلې شي، نو ښځه بيله ميړه او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تګ ددريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يو رباط وي او يا په بله اندازه وي، ځکه دابن عباس روايت مطلق راغلى دى، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دى چې وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه څه په بر كې نيسي کوم چې دسفر اطلاق باندې کيږي، والله اعلم[1].

اما هغو کسانو چې فتوى يې ورکړيده چې ښځه کولاى دښځو ديوي ډلې سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوى دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چې بيله محرم سړي نه سفر وکړي، نو ښځې ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چې پيغمبر ﷺ اينبى دى، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځې وتل بيله محرم نه ګناه وي، نو بيا حج وربانذې لازمي ندى، او هغه

---

(۱) شرح صحيح مسلم للنووي ۱۰۳/۹.

داسي عبادت دی چي نتيجه او عاقبت به يي ګناه وي[۱].

زه وايم: دغو کسانو دښځي لپاره بيله محرم نه عامه اجازه نده ورکړي، بلکه دا يي يوازي دفرضي حج لپاره ورکړيده او بس.

امام نووي وايي: وښځي ته بيله محرم نه دعبادت، تجارت، زيارت او نورو شيانو لپاره سفر کول روا ندي[۲].

نو کوم کسان چي په دي زمانه کي دښځي بيله محرم نه په هر نوع سفر اجازه ورکولو کي سهل انګاري کوي، دهغوی قول معتبر ندی، او هيڅ معتبر عالم ورسره پدي کي موافق ندی.

او دا چي وايي: مَحرَم ښځه په طياره کي سپَرَوي، او بيا يي بل محرم په هغه بل وطن کي چي دا ورته سفر کوي، استبقالوي، او طياره -ددوی په ګمان- دډيرو نارينه او ښځينه سورلَيو په وجه داطمينان او امن ځای دی.

نو موږ په جواب کي ورته وايو: هيڅکله داسي نده، بلکه طياره نسبت بل ځای ته دلوی خطر ځای دی، ځکه په هغه کي سورلي ټول سره ګډي وي، بلکه کيدای شي چي سړی دښځي

---

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.
(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

ځنګ ته کښیني، او کیدای شي طیاري ته ځه داسي مشکل پیښ شي چي له خپل مسیر نه یي وګرځوي او بل میدان ته لاړه شي، نو هلته به داسي څوك نه وي چي ددي ښځي استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښځي به څه حال وي پداسي یو ښار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دښځي او سړي په مینځ کي بیله محرمه نه دیوازي کیدلو منع کول دي، پیغمبر ﷺ فرمايي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوك چي په الله او دقیامت په ورځ ایمان لري، دښځي سره دي بیله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوی دوو (ښځي او سړي) دریم کس به شیطان وي. او له عامر بن ربیعه عنه رضی الله نه روایت دی چي پیغمبر ﷺ فرمايي: «أَلا لا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إلا مَحْرَمٌ».

ترجمه: با خبره اوسی، چي یو سړی به له یوي ښځي سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چي دریم کس به

شيطان وي، مګر دا چې محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کې وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يې مخکې دابن عباس په متفق عليه حديث کې ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيګانه ښځې سره يو ځاى خلوت کول په اجماع سره حرام دى، لکه څنګه چې حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کې راوړي دي، او دحراموالى علت لکه څنګه چې په حديث کې راغلي دى دادى چې ددوى سره دريم کس شيطان دى، او دشيطان موجوديت دوى وګناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيګانه ښځې سره جائز دى، ځکه دګناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کې ناممکنه ده[١].

او بعضې ښځې او ددوى اولياء (دواك خاوندان) په بعضې انواع دخلوتونو کې سهل انګاري کوي، او هغه په لاندې ډول دي:

الف- دښځې خلوت دميړه له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوځول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دى، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

---

(١) نيل الاوطار ٦/ ١٢٠.

مِـــنْ الأَنْصَـــارِ: يَـــا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ»(١).

تـــرجمه: دښځـو سره دخلـوت کولـو نـه ډډه وکـړئ، نـو لـه انصـارو نـه يـوه سـړي وويـل: اى رسـول الله ايـا دمـيره ورور هـم؟ ويـي فـرمايل: دمـيره ورور (لـيور) د مـرګ (پـه شـان) دى. او (الحمـو) پـه حديـث کـي دمـيره ورور تـه وايـي، يعنـي ګواکـي پيغمبر ﷺ دا بد وګڼل چي له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وايي: نووي ويلي دي: دلُغت علماوو پدي خبره اتفاق کړى دى چي (احماء) دميره خپلوانو ته وايي، لکه دهغـه پـلار، تـره، ورور، وراره، دتـره زوى، او نور، او همدارنګه وايـي: دهغـه نـه مقصـد پـه حديث کي دميره خپلوان دي، ما سوا دهغـه لـه پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوى يي دښځي لپاره محرم بلـل کـيږي او خلـوت ورسـره روا دى، او خلـوت تـه يـي دمـرګ نسبت نـه کـيږي.. وايـي: او عادتاً خلك پدي باره کي دبي باکۍ نـه کـار اخلـي او ورور دخـپل ورور دښځي (ورنداري) سره خلوت کـوي، نـو ځکـه يـي لـه مـرګ سره مشـابهت ورکـړ، او ځکـه خو

(١) احمد ، بخاري، او ترمذي روايت کړى دى، او ترمذي صحيح ګڼلى دى.

ځني اجتناب کول غوره دي [۱].

شوکاني وايي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ» معنا داده: چي له نورو نه بايد زيات له هغه نه ويره وي [۲].

نو ای مسلماني خوري له الله نه وويريږه، او پدي کار کي بي باکی ونکړي، که څه هم خلکو پدي باره کي له بي باکی نه کار اخيستی دی، ځکه اعتبار دشريعت حکم ته دی نه دخلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) په موټر کي يوازي دنامحرم موټروان سره سپريدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دی.

شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ (په خپل وخت کي دسعودي عربستان مفتي رحمت الله عليه وايي: او اوس پدي کي څه شك نشته چي دبيگانه ښځي يوازي او بيله محرم نه سپريدل له موټروان سره يو ښکاره ناروا کار دی، او په هغه کي ډير فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده که ښځه کورنی پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

---

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.
(۲) نيل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبري كونكي وي، او كوم سړى چي دخپلو ښځو لپاره داسي كار خوښوي نو هغه دضعيف ايمان او كمزوري نارينتوب خاوند دى، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دى، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسى، چي يو سړى به له يوي ښځي سره خلوت نكوي، (هغه) ورته روا نده، ځكه چي دريم كس به شيطان وي. او په موټر كي دموټروان سره يو ځاى سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناك دى كوم چي په كور كي او يا بل ځاى كي وي، ځكه په موټر كي هغه كولاى شي چي په داخل دښار او بهر له ښار نه هر ځاى ته وغواړي يوړلى شي كه ښځه راضي وي كه نه وي، چي لدي نه ډير لوى فسادونه را پيدا كيدلاى شي كوم چي په عادي خلوت كي دهغه توقع نشته[۱].

او هغه كس چي خلوت په هغه سره روا كيږي بايد لوى او بالغ وي، او دماشوم موجوديت كافي ندى، او دا چي بعضي ښځي گمان كوي چي كه ماشوم له ځان سره ملگرى كي نو

---

(۱) شرح صحيح مسلم ۱۰۹/۹.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط ګمان دی.

امام نووي وايي: اما که چيري يو بيګانه سړی له بيګانه ښځي سره خلوت وکړي، و دريم سړی ورسره نه وي، نو دا خلوت دعلماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنګه که ددوی سره داسي څوك وي چي دماشومتوب په وجه حيا نه ورنه کيږي، نو دا خلوت روا ندی[1].

ج- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) دډاکټر سره دښځي دخلوت کولو په باره کي بيباکي کوي، پدي دليل چي ښځه وعلاج ته ضرورت لري، او دا ډير لوی ناروا کار دی، او خطر يي ډير لوی دی، چي بايد دهغه په باره له سکوت نه کار وانه خيستل شي.

شيخ محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: په هر حال، دبيګانه ښځي سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه ډاکټر سره وي چي دښځي علاج کوي، نظر پدي حديث: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۰/۵۲.

ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به يي شيطان وي. نو ديو چا موجوديت له ښځي سره حتمي دی، که ميړه وي او که يي بل نارينه محرم وي، که چيري ممکن نه وي نو بايد دخپلوانو نه يي يوه بله ښځه ورسره وي، او که له تيرو کسانو نه هيڅوك نه وي، او مرض خطرناکه وي، او وروسته کول يي ممکن نه وي، نو کم تر کمه يوه نرسه خو بايد چي موجوده وي، تر څو دممنوع او حرام خلوت نه مخنيوی وشي (۱).

او همدارنګه ډاکټر ته روا ندي چي دبيګانه ښځي سره خلوت وکړي، که څه هم دا ښځه ډاکتره او ملګري يي وي، او يا نرسه وي، او و ړانده معلم او دده په شان بل چا ته روا ندي چي دشاګردي سره خلوت وکړي، او په طياره کي وميلمه پاله ښځي ته روا ندي دبيګانه سړي سره خلوت وکړي، او خلګ دناچله تمدن په نامه او دکفارو نه دتقليد په وجه، او وشرعي احکامو ته دنه اهميت ورکولو په وجه، پدي کارو کي دبيباکۍ نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسړي ته روا ندي چي دکور دخادمي او مزدوري سره خلوت وکړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۱۰.

کوي. دخادمانو نارينه وو او ښځو مشکل يو ډير خطرناکه مشکل دی چي ډير خلك پدي زمانه کي پري مبتلا شوي دي، پدي وجه چي ښځي په تعليم او له کور نه بهر کارونو باندي بوختي شوي دي، چي پر مسلمانانو سړو او ښځو چي ددي کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتياطي تدابيرو نه پدي باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لاړ نشي.

اتلسمه مسئله:

ښځي ته ناروا دی چي دبيگانه سړي سره مصافحه[۱] وکړي.

شيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمت الله عليه وايي: دبيگانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځواناني وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپين ږيری وي، ځکه پدي کي ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پيغمبر ﷺ نه روايت چي فرمايي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضی الله عنها وايي: د پيغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځي له لاس سره

---

(۱) مصافحه: دلاس سترې مشي کول.(ژباړن)

تماس ندی کړی، او دهغوی سره يوازي په خبرو بيعت کاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت کي يي لاس په څه پټ کړی وي او که نه وي، څکه يو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدي کي دفتني داسبابو مخنيوی دی[١].

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: يوه شه چي بيګانه سړي ته دبيګانه ښځي سره مصافحه کول روا نده، او ناروا ده چي دسړي دبدن کومه حصه دښځي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، او دليل يي دادی:

اول: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او الله ﷻ فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ٢١ آيت].

ترجمه: په تحقيق سره چي د پيغمبر ﷺ (په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو بايد د پيغمبر ﷺ

(١) الفتاوى، دمؤسسة الدعوة الإسلامية الصحفية چاپ ١/١٨٥.

دسنت پيروي وکړو او دښځو سره مصافحه ونکړو، او دحج په سورت کي مو ونارينه وو ته داحرام په وخت او نورو وختونو کي مطلقاً دژړ لباس اغوستلو دحرام والي په بحث کي دنومړي حديث ذکر وکړی، او همدارنګه داحزابو دسورت دحجاب په ايت کي، او دا چي پيغمبر ﷺ دبيعت په وخت کي دښځو سره مصافحه نکول واضح دليل دی ددي خبري چي سړی بايد دښځي سره مصافحه ونکړي، او نه ښايي چي دده دبدن کومه حصه دهغي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه دبدن سپك تماس مصافحه ده، نو چي له هغه نه پيغمبر ﷺ پداسي وخت کي ډډه وکړه چي هغه ضرور وه او دبيعت اخيستلو وخت وو، نو پدي يي دلالت وکړ چي هغه ناروا ده، او هيچا ته د پيغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقريراتو[1] سره دشريعت بيان کونکی دی.

دوهم: کوم چي مونږ مخکي ذکر کړل چي ښځه ټوله

---

(۱) تقرير: دي ته وايي چي د پيغمبر ﷺ په مخکي کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دي ته تقريري سنت ويل کيږي.(ژباړن)

عـورت ده، پـر هغـي لازمـه ده چـي سـتر وكـړي، او دسـترګو پـه ساتلو ځكـه امر شـوي ده تـر څو پـه فتنه كي ونه لوېږي، او پدي كـي شـك نشـته چـي ددوو بدنونـو تمـاس كـول نسـبت دسـترګو كـتلو تـه زيات شهوت راپاروي، او فتني ته انسان رابولي، او هر انصاف داره سړي ته ددي خبري صحت معلوم دی.

دريـم: دا دبـيګانه ښځـي نـه دخونـد اخيسـتلو ذريعـه ده، ځكـه چـي دالله څخـه ويـره او تقوی په نن زمانه كي ډيره كمه ده، او امانـتداري نشـته، او دمشـكوكو كـارونو دكولـو څـوك پـروا نلري، او مونږ پـه وارو وارو اوريدلـي دي چي بعضـي عوام خلك دخپلـي ښځـي خور (خوښينه يا خينه) په خوله مچوي، او هغوی دا مچـول ـچـي پـه اجمـاع سـره حـرام دي- سـلام بولـي، او ورتـه وايـي: سـلام پـري واچـوه، او مقصـد يـي دا وي: چـي مچ يـي كړه. نـو كـوم حق چـي پـه هغـه كـي هـيڅ شـك نشـته دادی: چي له ټولو فتـنو، او مشـكوكو كارونو، او دهغه داسبابو نه ليري والی پكار دی، او لـه لويـو فتـنو نـه دناريـنه لخوا دبيګانه ښځـي دبـدن يوه حصـه مسـه كـول دي، او كـوم شی چي دحرام كار سبب ګرځي له هغه نه مخنيوی فرض دی[1].

(١) اضواء البيان ٢/٦٠٢-٦٠٣.

او په اخير کي:

اى مسلمانو نارينه وو او ښځو تاسو ته دالله ﷻ هغه وصيت او توصيه پيادوم چي فرمايي: ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (اى پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا (کار) دوى لره ډير پاکيزه (او ګټور) دى، الله ډير

ښـه خبر دی پـه هغـه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فـرجونه (شـرمګاوي) خـپل (لـه حـرامو نـه)، او ښکـاره نکړي ښايست خپل (او ځاي دسينګار)، مګـر هغـه څه (زينت) چـي ښکاريږي له هغـه نـه (دکار او کسب په وخت کي)، او وادي چـوي پوړنـي خـپل پـر خـپلو ګـريوانونو بـاندي، او نـدي ښکـاره کـوي (باطنـي) زينت خپل، مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو تـه، يـا دميـړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو تـه، يـا خـپلو وروڼو تـه، يـا دوروڼو ځامنو ته، يا دخويندو ځامنو تـه، يـا خـپلو ښځـو تـه، يـا هغـو (مريانو) ته چي ددوی لاسونه يي مالکـان دي، يـا هغه تابع نارينه (لکه طفيلي کسان او داسي نور ساده نارينه) چـي دشـهوت خـاوندان نـه وي، يـا هغه هلکان چي دښځـو پـه اسـرارو نـه وي خبر (او دهغـوی شـرمګاوي يـي نـه وي ليدلـي)، او نـه دي وهي پښـي خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغـه زينـت چـي دوی يـي پټـوي، او ټول الله ﷻ ته توبه وکړی ای مومنانو، تر څو کاميابه او خوشبخته شی.

والحمـــد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چي په ترجمه کي راغلي، او دلهجي داختلاف په صورت کي دهغه مرادفي معناګاني

معنی	کلمه
محتاج	اړ
برخي، قسمتونه	اړخونه
باره کي	اړه
کومه وينه چي دښځي له فرج نه دمريضی په وجه وځي، نه دمياشتني عادت په وجه	استحاضه
پيروي، تابعداري	اطاعت
کاږه او ناروا کارونه	انحرافات
جنۍ، جنکۍ	انجلۍ
صفتونه	اوصاف
هفته	اونی
مړانه يي ووهي، ځواني ته ورسيږي	بالغه شي
چت	بام
خادري، چيل	بوقره،
ګوپان	بوکونه

کلمه	معنی
بې باکي	سهل انګاري، بې پروايي
بېلابېلو	مختلفو
پاريږي	ولاړيږي، پورته کيږي
پخلی	پخلنه، پخول
پری	غوځ
پوښتنه	تپوس، سوال
بهر	دباندې، بيرون
پيغله	ځوانه جينۍ
تره	کاکا، اکا
ټولنه	جامعه، مجتمع، معاشره
توان	قدرت، وسعه
جارو کول	کانټه کول، په جارو سره ځای پاکول
جامې	کالي، کپړې
جلا	جدا، بيل
جماع	د ښځې سره يوځای کيدل، کوروالی
جوړښت	تهداب، بنياد، اساس، بنسټ
جواب	ځواب

معنی	کلمه
چتکتيا، ژر	چټکې
کمڅي، کوڅي، چونتي	چوتي
چيرته	چيري
هغه ښځه چي په ګيډه کي ماشوم لري، اميدواره	حامله ښځه
خاص	ځانګړي
کومه وينه چي له ښځي ته هره مياشت وځي، جامي راتلل	حيض
مزدوره ښځه	خادمه
اوچتيدل، اوچتيږي، بره تلل	ختل، خيژي
په چاره سره دويښتانو ليري کول، کلول	خريل
دچنبلو شيان	څنباك
کولاويدل، پرانستل	خلاصيدل
خلق، خلك	خلګ
ساتلي، محفوظ	خوندي
نس	خيټه
ور	دروازه
چمبه، درياګي	دريه

کلمه	معنی
دستکلي	دسماغو، لاسکله، لاس پيڅلي، دستاني
ډګرونه	ميدانونه
رابولي	دعوت کوي، راغواړي
رودل	دماشوم له خپلي مور شودي څښل
ږمونځ	ږومونځ، منګځ، ګومنځ
ږمونځول	دويښتانو سمول، ګومنځول
ژغورل	ساتل، حافظت کول
سپين ږيری	بوډا
سربيره پر دی	علاوه لدي نه
سستم	نظام، بنياد
سندري	اوازونه، غزلي، ګاني
سينګار	ډول، ښايست، ښکلا، فيشن
ښايست	ښکلا
شودي	پی
شيان	شيونه، څيزونه
صاع	يو کيلو يا نيم کيلو (تصحيح شي)
طياره	هوايي جهاز، الوتکه

کلمه	معنی
عذر	معذرت
عکس	تصویر، فوټو
فکر	سوچ
قول	نظر، رایه، وینا
کجاوه	جوپان، ډولۍ، ډولکۍ
ګډوډ	نامنظم، خراب تراب
ګاڼه	زیور، سره او سپین زر
ګڼو	شمیرو
کم نه کمه	لااقل
کَوځۍ	چونتې
کورنۍ	کهول، فامیل، خاندان
کوروالي	جماع، ښځي سره یوځای کیدل، همبستري
لارښوونه	لارښودنه، رهنمایي
لامبل	لمبیدل، غسل کول
نارینه	نران، سړي
لنګیدل	دماشوم پیدا کیدل، لنګون
لوڼې	لور ګاني

کلمه	معنی
ليچې	موټې، څنګلې
ماشوم	بچي، کوچنی
منفعت	ګټه
موټر	ګاډی
موښل	مږل
نارينه	نر، سړی
نازك	مېين، نرى
ناوړه	بد، بدکاره
نجلۍ	جينۍ، جنکۍ
نښرول	تيتول، خپرول، خوړول
نښې	علائم، علامې، نښانې
نفاس	کومه وينه چې داولاد پيدا کيدلو نه وروسته راشي، خلوينښتي
نومړي	مذکور
نيکر، نيکرونه	چوټه، چوټې، چوټي
نيکه	دمور پلار او يا دپلار پلار
همدارنګه	دغه شان

کلمه	معنی
واړه	کوچني
واده	په نکاح کول
وار	خلي
وراره	دورور زوی
ويره	يره، ډار
ويريدل	يريدل، ډاريدل
ويښتان	وريښتان، ويښته

د موضوعاتو فهرست

سريزه ۳
لومړی فصل: عمومي احکام ۶
۱- د اسلام نه مخکې دوره کي د ښځي مقام: ۶
۲- د ښځي مقام په اسلام کي: ۸
۳- د اسلام دښمنان او د هغوی لاس پوځي غواړي چي په اوس عصر کي له ښځي نه د هغې کرامت او حقوق واخلي: ۱۲
۴- مونږ له کور نه بهر د ښځي د کار کولو مخالف نه يو که چيري د لاندنيو شرايطو سره برابر وي: ۱۴
دوهم فصل: د ښځي جسمي زينت پوري مربوط احکام ۱۶
۱- [د فطري سنتونو احکام]: ۱۶
۲- د ښځي د سر او وريځو د ويښتانو، او نکريزو، او د ويښتانو د رنګولو احکام: ۱۷
دريم فصل: د حيض، استحاضې، او نفاس احکام.......... ۳۰
اول: حيض: ۳۰
مسئله: د «صُفره» او «کُدره» حکم: ۳۶

بله مسأله: ۳۷
یوه مهمه پاملرنه: ۳۹
دوهم: استحاضه: ۴۱
دریم: نفاس: ۴۷
څلورم فصل: دجامو او حجاب احکام ۵۸
اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کیفیت: ۵۸
دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فایدې: ۶۲
پنځم فصل: دښځي دلمانځه احکام: ۶۷
شپږم فصل: دښځو دجنازې احکام: ۸۷
اووم فصل: دښځو دروژې احکام ۹۵
روژه په کومو کسانو فرض ده؟ ۹۶
۱- حیض او نفاس: ۹۸
یو څو پاملرني: ۱۰۱
اتم فصل: دښځي دحج او عمرې احکام: ۱۰۴
پاملرنه: ۱۲۷
نهم فصل: دمشترك ژوند او دنکاح دعقد ختمولو
مربوط احکام ۱۳۷

دښځي په واده کي دهغي نظر اخيستل: ۱۴۴
دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه
حکمت: ۱۴۹
په واده کي داعلان لپاره دښځو دريځ وهل: ۱۵۰
پر ښځي دميړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول
حرام دي: ۱۵۲
دنکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام: ۱۶۱
عدت څلور قسمه دي: ۱۶۲
کوم شيان چي عدت والا ښځي ته حرام دي: ۱۶۴
۱- دهغي دغوښتولو حکم: ۱۶۴
دوې مسالې: ۱۶۷
۲- کومه ښځه چي ميړه يي وفات شوی وي په هغې
باندي په عدت کي پنځه شيان حرام دي چي (حداد)
ورته وايي: ۱۷۰
لسم فصل: دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځي
عزت او عفت خوندي کيږي: ۱۷۳
اخيرنۍ مساله: ۱۹۰

او په اخير کې:.. ۱۹۴
دهغـو کلمـاتو لسـت چـې پـه تـرجمه کـې راغلـې، او دلهجـې داخـتلاف پـه صـورت کـې دهغـه مرادفـې معناګانې.. ۱۹۶
دموضوعاتو فهرست.. ۲۰۳

إدارة أوقاف
صالح عبدالعزيز الراجحي

تنبيهات على أحكام تختص بالمؤمنات

تأليف

د. صالح بن فوزان الفوزان

ترجمة

عبد الناصر زلال

باللغة البشتو

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE